

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΚΓ' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΔ-Ε06 Ομαδική Εργασία

Αξιολόγηση των δράσεων διευκόλυνσης της επιχειρηματικότητας στο Δήμο Αθηναίων

Κανέλλης Στράτος
Κασικάτσος Γιώργος
Κουτσοκώστα Δήμητρα
Λαμπρινίδης Γιώργος

Επιβλέπουσα: Ανδριοπούλου Ειρήνη

Αθήνα, Μάιος 2015

Περιεχόμενα

Γενική Εισαγωγή	3
Μέρος I: Θεωρητικό Πλαίσιο.....	6
Εισαγωγή.....	6
Επιχειρηματικότητα	6
Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας από το δημόσιο: θεωρητικό πλαίσιο	9
Πρακτικές και Παραδείγματα Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας στο Εξωτερικό	15
Άλλες δράσεις για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα.....	18
Μέρος II: Δράσεις του Δήμου Αθηναίων.....	20
Δήμος Αθηναίων	20
Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας	24
Μέρος III: Μελέτη Περίπτωσης – Η Θερμοκοιτίδα Νεοφυών Επιχειρήσεων του Δήμου Αθηναίων	26
Γενική περιγραφή του θεσμού της θερμοκοιτίδας	26
Περιγραφή λειτουργίας Θερμοκοιτίδας Δήμου Αθηναίων.....	28
Θεσμικό πλαίσιο	29
Φυσικές υποδομές.....	30
Διαδικασία ένταξης στη Θ.Ε.Α.....	31
Σχέση θερμοκοιτίδας Θ.Ε.Α. και Δήμου Αθηναίων στο πλαίσιο στρατηγικών προκλήσεων.....	33
Αξιολόγηση της δράσης.....	34
Αρχές κατάστρωσης δεικτών αξιολόγησης	36
Μεθοδολογικό Πλαίσιο Συγκριτικής Αξιολόγησης Επιχειρηματικών Θερμοκοιτίδων	36
Δείκτες αξιολόγησης.....	39
Η εφαρμογή των δεικτών	43
Δείκτες διαδικασιών	43
Βασικοί δείκτες απόδοσης	43
Σχέσεις κόστους οφέλους.....	44
Κριτική στην θερμοκοιτίδα	51
Επίλογος.....	54
Αναφορές.....	57
Παράρτημα I: Έργα του Δήμου Αθηναίων για την Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας	59

Γενική Εισαγωγή

Όταν κανείς έρχεται αντιμέτωπος για πρώτη φορά με τις δράσεις διευκόλυνσης της επιχειρηματικότητας στρέφεται προς τους υποψήφιους νέους επιχειρηματίες που ενδιαφέρονται να ενταχθούν σε αυτές τις δράσεις κι έτσι να ξεπεράσουν τις δυσκολίες του ξεκινήματος με την στήριξη του δημοσίου, που εμφανίζεται εδώ σαν αρωγός της επιχειρηματικής προσπάθειας. Φυσικά, αυτοί οι υποψήφιοι είναι σημαντικοί δρώντες στο σχήμα που θα εξετάσουμε, όπως επίσης σημαντικό ρόλο παίζουν και αυτοί που σχεδιάζουν τις δράσεις (στην περίπτωσή μας ο Δήμος Αθηναίων), αλλά και αυτοί που τις χρηματοδοτούν. Αποδεικνύεται όμως ότι ο κεντρικός δρων στο εξεταζόμενο κύκλωμα δεν είναι κανένας από τους παραπάνω.

Η αρχική υποψία για κάτι τέτοιο γεννιέται από την αντίφαση που ξεσπάει όταν το δημόσιο θέλει να λύσει προβλήματα που το ίδιο συνεχίζει να προκαλεί. Με άλλα λόγια, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας εμφανίζεται ως αναγκαία επειδή το περιβάλλον είναι δύσκολο για την έναρξη μιας νέας επιχείρησης, αλλά σαν απάντηση δεν έρχεται η αλλαγή του περιβάλλοντος παρά η ένταξη του νέου επιχειρηματία σε θερμοκοιτίδα! Η θερμοκοιτίδα όμως, ως γνωστόν είναι για την αντιμετώπιση έκτακτων περιστάσεων και όχι ο συνηθισμένος τρόπος αντιμετώπισης των νεογνών.

Εξάλλου το θέμα παρουσιάζει και θεωρητικές δυσκολίες. Γιατί το κράτος ή ο Δήμος να παρέμβουν στην αγορά, αλλοιώνοντας τους όρους του ανταγωνισμού και εκτρέποντας τις τάσεις για γενική ή μερική ισορροπία; Πώς θα έπρεπε να αξιολογηθεί μια πρωτοβουλία που εξ αρχής προϋποθέτει ότι κάποιοι υποψήφιοι δεν θα «αποφοιτήσουν»; Ποιο είναι το κόστος και ποιο το όφελος σε αυτήν περίπτωση; Με άλλα λόγια, ποιος επωμίζεται το κόστος της αποτυχίας;

Η θεωρητική διερεύνηση των ερωτήσεων αυτών, αλλά και η επιτόπια έρευνα μας αποκάλυψε τον βασικό συντελεστή αυτής της διαδικασίας που δεν είναι άλλος από τον κεφαλαιοκράτη – επενδυτή που είναι έτοιμος να υιοθετήσει μια επιχειρηματική πρόταση, αν αυτή έχει κάποια εχέγγυα απόδοσης. Εδώ δεν μιλάμε για απλή επένδυση χαρτοφυλακίου, ούτε δάνειο που θα αποδώσει κάποιο τόκο, αλλά μερίδιο στα κέρδη, ή όλα τα κέρδη, με παροχή ενός εισοδήματος στον νέο επιχειρηματία. Αυτή η κομβική φιγούρα του κεφαλαιοκράτη επενδυτή εμφανίζεται στο σχήμα μας με διάφορους τρόπους, ατομικά ή μέσω των ενώσεών της, αλλά καθορίζει τελικά το ίδιο το φαινόμενο των δράσεων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και εξηγεί το ενδιαφέρον τοπικών, εθνικών και υπερεθνικών

φορέων για τον δύσμοιρο νέο επιχειρηματία, ο οποίος βρίσκεται σε δύσκολη θέση ακριβώς λόγω των πολιτικών των τοπικών, εθνικών και υπερεθνικών φορέων.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο αναλύεται το ερώτημα και εξετάζονται τα πιθανά θεωρητικά υποδείγματα που θα μπορούσαν να το απαντήσουν. Το θεωρητικό μέρος συμπληρώνεται από την ιστορική διερεύνηση του ζητήματος με την παράθεση διεθνών παραδειγμάτων. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται συνοπτικά όλες οι δράσεις του Δήμου Αθηναίων, με ειδική αναφορά στο Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας. Στο τρίτο μέρος επικεντρώνουμε στην Θερμοκοιτίδα Νεοφυών Επιχειρήσεων του Δήμου Αθηναίων.

Μέρος Ι: Θεωρητικό Πλαίσιο

Εισαγωγή

Το βασικό θεωρητικό ερώτημα είναι η αξιολόγηση των δράσεων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας από δημόσιο φορέα. Απαιτείται ανάλυση του ερωτήματος, καθώς αυτό δεν αφορά ούτε στην επιχειρηματικότητα από μόνη της, ούτε καν στην ενίσχυση αυτής μόνο, αλλά και στην πηγή της ενίσχυσης. Για να γίνει κατανοητή η διάκριση, ενίσχυση της επιχειρηματικότητας γίνεται κυρίως από τον ιδιωτικό φορέα, με προεξάρχουσες τις τράπεζες που παρέχουν την κατεξοχήν ενίσχυση, δηλαδή την προκαταβολή δανείσμου κεφαλαίου. Το ερώτημα λοιπόν θα πρέπει να εξειδικευτεί. Τι εννοούμε επιχειρηματικότητα; Γιατί αυτή η επιχειρηματικότητα χρειάζεται ενίσχυση γενικά; Γιατί χρειάζεται ενίσχυση της επιχειρηματικότητας από δημόσιο φορέα; Και τέλος, οι εξεταζόμενες δράσεις απαντούν στις παραπάνω διαπιστωμένες ανάγκες;

Επιχειρηματικότητα

Σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο για την Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2003), ο όρος «Επιχειρηματικότητα» αναφέρεται στην δραστηριοποίηση και την ικανότητα που έχει ένα άτομο, μεμονωμένα ή στο πλαίσιο ενός οργανισμού, να αναγνωρίζει τις ευκαιρίες και να τις εκμεταλλεύεται προκειμένου να επιτύχει προστιθέμενη αξία ή να έχει οικονομικό όφελος. Ένας ορισμός που δίνεται στο κείμενο αυτό είναι: «Η επιχειρηματικότητα είναι νοοτροπία και τρόπος δημιουργίας και ανάπτυξης οικονομικής δραστηριότητας μέσω του συνδυασμού της ανάληψης κινδύνου, της δημιουργικότητας και/ή της καινοτομίας με τη χρηστή διαχείριση, στο πλαίσιο ενός νέου ή υφιστάμενου οργανισμού».

Ο ορισμός αυτός επιχειρεί να κάνει την διάκριση μεταξύ της επιχειρηματικότητας και της καθημερινής διαχείρισης, νοηματοδοτώντας την πρώτη ως μια περίπλοκη έκφραση ικανοτήτων και διαδικασιών που επιτρέπει σε αυτόν που την ασκεί να εισέλθει σε μια υπάρχουσα αγορά, να βελτιώσει τη θέση του σε αυτήν ή και να δημιουργήσει μια νέα αγορά. Οι άνθρωποι που διαθέτουν «επιχειρηματικό πνεύμα», σύμφωνα πάντα με αυτήν την προσέγγιση, χαρακτηρίζονται από την ανάγκη τους για ανεξαρτησία και επιτυχία αλλά και την προθυμία τους να αναλάβουν ρίσκο για να επιτύχουν τους στόχους τους. Η ύπαρξη μιας

καινοτόμου ιδέας που διαφοροποιεί ένα προϊόν ή μια υπηρεσία, η ικανότητα προσαρμογής στις συνθήκες της αγοράς, ο προσδιορισμός βραχυπρόθεσμων αλλά και μακροπρόθεσμων στόχων, αποτελούν πτυχές της επιχειρηματικότητας που επιχειρούν να δικαιολογήσουν την περιγραφή της σαν μια πολυδιάστατη έννοια αλλά και σαν νοοτροπία των επιτυχημένων εκπροσώπων της οικονομικής ζωής.

Η επιχειρηματικότητα αυτή μπορεί να αναπτυχθεί σε οποιονδήποτε τομέα και είδος επιχείρησης, σε άτομα ή ομάδες ατόμων και σε κάθε φάση του κύκλου ζωής μιας επιχείρησης, από τη δημιουργία μέχρι την παύση λειτουργίας της. Γίνεται ο ισχυρισμός ότι συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη μεγέθυνση και θεωρείται ικανή να ενισχύσει την οικονομική και κοινωνική συνοχή μέσω της ένταξης ανέργων ή μειονεκτούντων ατόμων στην ενεργό οικονομική ζωή.

Από τα παραπάνω, γίνεται προφανής η απόπειρα διάκρισης της επιχειρηματικότητας από την συνήθη προκαταβολή κεφαλαίου ή, με άλλους όρους, από την συνήθη επένδυση. Επιδιώκεται να εμπλουτιστεί η έννοια με ποιοτικά χαρακτηριστικά που ξεφεύγουν από την συσσώρευση του κεφαλαίου ή, με άλλους όρους, την απόδοση της επένδυσης και την κερδοσκοπία. Η διάκριση αυτή γίνεται για δύο λόγους. Πρώτον, αντανακλάται εδώ η ανάγκη εξεύρεσης νέων πεδίων κερδοσκοπίας, είτε με την αναμόρφωση υφιστάμενων κλάδων, δηλαδή την εξέλιξη των μέσων και μεθόδων παραγωγής, είτε με την επέκταση σε νέους κλάδους, την δημιουργία δηλαδή νέων παραγωγικών διαδικασιών σε τομείς που ανοίγει η έρευνα και τεχνολογία. Όπως θα δούμε παρακάτω, οι πτυχές αυτές αντανακλώνται και στα προγράμματα του Δήμου Αθηναίων. Σε κάθε περίπτωση, η κινητήρια δύναμη πίσω από αυτές τις αναζητήσεις είναι τα χαμηλά ποσοστά κέρδους που χαρακτήριζαν την καπιταλιστική οικονομία τα τελευταία τουλάχιστον 40 χρόνια, με εξαίρεση μια μικρή ανάκαμψη στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990, σε περιορισμένη γεωγραφική κλίμακα και η οποία διεκόπη βίαια με κρίση.

Ο δεύτερος λόγος που γίνεται αυτή η διάκριση είναι πιο σύνθετος και σχετίζεται με τις απόπειρες χρηματοδότησης αυτών των διαδικασιών από την κοινωνία. Η ανεύρεση κερδοφόρων πεδίων, είτε με την αναμόρφωση υπαρχουσών διαδικασιών, είτε με την εξεύρεση νέων, είναι μια χρονοβόρα και κοστοβόρα διαδικασία, που απαιτεί διαρκή δαπάνη σε υποδομές, εκπαίδευση, επιστημονική έρευνα, αλλά και πρακτική εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας, πριν αυτά υιοθετηθούν από τους υποψήφιους επενδυτές. Οι τελευταίοι, ορθολογικά σκεπτόμενοι, επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν το αποτέλεσμα που θα φέρει κέρδος, δηλαδή επιθυμούν να κάνουν μια αποτελεσματική επένδυση, πράγμα που σημαίνει ότι δεν θέλουν να επωμιστούν ούτε το κόστος που χρειάστηκε για να φτάσει η

επενδυτική πρόταση στο στάδιο της υλοποίησης, πόσο μάλλον το κόστος για όλες τις άλλες επενδυτικές προτάσεις που απορρίφθηκαν σε κάποιο στάδιο εξέλιξής τους.

Αυτή είναι μια αντίφαση γνωστή στον καπιταλισμό από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα και την απάτη του Τζον Λο (John Law) που ξέσπασε στα τέλη της δεύτερης δεκαετίας εκείνου του αιώνα. Η αντίφαση συνοπτικά είναι η εξής. Από τη μια υπάρχει η ανάγκη για επενδυτικά σχέδια που υπόσχονται κέρδος. Από την άλλη, για την παραγωγή αυτών των σχεδίων, απαιτείται τέτοια δαπάνη που κανένα επενδυτικό σχέδιο, όσο μεγάλη κι αν είναι η απόδοσή του, δεν μπορεί να καλύψει. Η αντίφαση λύνεται μόνο αν επωμιστεί άλλος το κόστος, κι άλλος το πιθανό όφελος¹.

Θεωρητικά, είναι δυνατό να επωμιστεί ένας ιδιώτης το κόστος, κι ένας άλλος το όφελος. Η περίπτωση αυτή περιγράφει την βάση πάνω στην οποία εδράζεται η βιομηχανική και άλλη κατασκοπία από τη μία, ή οι πατέντες και η κατοχύρωση πνευματικών δικαιωμάτων και «φόρμουλων» από την άλλη. Όσο όμως γενικεύεται και διευρύνεται το πεδίο αναζήτησης επενδυτικών σχεδίων, κι όσο πιο μεγάλα γίνονται αυτά, τόσο πιο δύσκολο είναι για κάθε μεμονωμένο κεφαλαιοκράτη να διεξαγάγει έρευνα, όσο εξασφαλισμένος κι αν είναι ότι το αποτέλεσμα της θα του δώσει προβάδισμα έναντι των ανταγωνιστών του. Με αυτόν τον τρόπο, η παραπάνω αντίφαση ξεσπά για όλους. Αυτήν την περίπτωση επιχειρεί να λύσει η διάχυση του κόστους, είτε σε μια ομάδα κεφαλαιοκρατών, είτε στην κοινωνία συνολικά.

Στην περίπτωση διάχυσης σε ομάδα κεφαλαιοκρατών, θα πρέπει να πειστούν ότι όλοι δυνητικά μπορεί να βρουν μια επενδυτική πρόταση που να τους αποδώσει το μέρος της δαπάνης που προκαταβάλλουν και ένα επιπλέον κέρδος. Αυτό δεν συμβαίνει πάντα, κι έτσι εξηγείται η ασταθής συμπεριφορά των ενώσεων των κεφαλαιοκρατών απέναντι στα σχέδια ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας. Αν πάλι, η διάχυση του κόστους γίνεται σε όλη την κοινωνία, τότε θα πρέπει να πειστεί η τελευταία ότι έχει κάποιο δυνητικό όφελος από αυτό, κι ότι σε κάθε περίπτωση, ακόμα κι αν ο στόχος δεν είναι η ευημερία της κοινωνίας, αλλά η απόδοση της επένδυσης, κάποιο όφελος θα προκύψει για όλους. Ενδεικτικά σημειώνεται εδώ το επιχείρημα ότι, έστω και οριακά, θα μειωθεί η ανεργία².

Παρ' ότι η λοιπόν επιχειρηματικότητα ορίζεται σαν χαρακτηριστικό του ατόμου ή της ομάδας που δημιουργεί μια επιχείρηση, παρουσιάζεται επίσης και σαν μια δεξιότητα που

¹ Υπενθυμίζεται σε αυτό το σημείο ότι κάθε επενδυτικό σχέδιο, όσο πολλά υποσχόμενο κι αν είναι, δεν παύει να έχει μια προσδοκώμενη απόδοση, που μπορεί τελικά να μην πραγματοποιηθεί. Για τις ανάγκες της παρουσίασης εδώ, η επισήμανση αυτή δεν δημιουργεί πρόβλημα.

² Η αύξηση της απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας πρέπει να είναι προτάσεις με το ίδιο περιεχόμενο. Παρ' όλ' αυτά, η αύξηση της απασχόλησης μπορεί να νοηθεί μερικά, σε μια επιχείρηση ή ένα κλάδο, ενώ η μείωση της ανεργίας αναγκαστικά αναφέρεται στο σύνολο της οικονομίας. Εδώ, στο βαθμό που αναφερόμαστε σε επιχείρηση απέναντι σε όλη την κοινωνία, τόσο η απασχόληση όσο και η ανεργία νοούνται για το σύνολο της οικονομίας.

μπορεί να ενισχυθεί από το Κράτος ή την Τοπική Αυτοδιοίκηση μέσα από δράσεις εκπαίδευσης, καθοδήγησης, στήριξης και δικτύωσης. Με βάση αυτή τη διαπίστωση, σε συνδυασμό με τον ισχυρισμό ότι η επιχειρηματικότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη της τοπικής αλλά και εθνικής οικονομίας, έχει σχεδιαστεί ένα πλήθος προγραμμάτων σε διαφορετικά επίπεδα, από το ευρωπαϊκό (ΕΠ Ανταγωνιστικότητα - Επιχειρηματικότητα 2007-2013) μέχρι και το τοπικό επίπεδο.

Συνοψίζοντας ως εδώ, γίνεται προσπάθεια διάκρισης της επιχειρηματικότητας από την επένδυση (ή προκαταβολή κεφαλαίου, ή επιλογή χαρτοφυλακίου), προσδίδοντας της ποιοτικά στοιχεία που ξεφεύγουν από το ποσοστό κέρδους, επειδή αφενός αναζητούνται νέα πεδία κερδοφορίας, κι αφετέρου επειδή πρέπει να πειστούν αυτοί που θα αναλάβουν το κόστος δημιουργίας επενδυτικών σχεδίων. Αυτά είναι τα δύο κυρίαρχα στοιχεία του ορισμού της επιχειρηματικότητας που λαμβάνονται υπόψη εδώ. Κλείνοντας, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι με βάση την παραπάνω ανάλυση, είναι άμεση η σύνδεση της καινοτομίας³ με την επιχειρηματικότητα. Παρόλο που αντικείμενο της παρούσης εργασίας δεν είναι η καινοτομία, η συνεχής εμφάνιση της τελευταίας σε όλα τα σχέδια ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας επέβαλε αυτό το σχόλιο.

Το επόμενο βήμα είναι η διερεύνηση του θεωρητικού πλαισίου που βρίσκεται πίσω από την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας από το δημόσιο ή, με όρους που αναπτύχθηκαν παραπάνω, η διάχυση του κόστους ανάδειξης επενδυτικών σχεδίων στην κοινωνία.

Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας από το δημόσιο: θεωρητικό πλαίσιο

Σε αυτό το μέρος διερευνούμε το θεωρητικό υπόβαθρο της παρέμβασης του κράτους στην επίλυση της αντίφασης μεταξύ της επιδίωξης κερδοφόρων διεξόδων του κεφαλαίου από τη μία και απαγορευτικού κόστους ανάδειξης τέτοιων διεξόδων. Ως κράτος νοείται εδώ κάθε φορέας, υπερεθνικός, εθνικός ή τοπικός που παρεμβαίνει για τη διάχυση του κόστους σε ευρύτερες ομάδες από αυτές που τελικά ωφελούνται.

Η εξέλιξη των οικονομικών θεωριών στο μακροοικονομικό επίπεδο ή την πολιτική οικονομία ξεφεύγει κατά πολύ από τα πλαίσια αυτής της εργασίας. Παρ' όλ' αυτά, είμαστε υποχρεωμένοι να παρουσιάσουμε σύντομα τις υποθέσεις μερικών σχολών σκέψης που θα μας απασχολήσουν παρακάτω. Αναφερόμαστε σε μερικές μόνο σχολές σκέψης, καθώς μια

³ Η καινοτομία εδώ λαμβάνεται υπόψη με τη διττή έννοια, τόσο δηλαδή αυτή που αφορά στην διαδικασία εργασίας, όσο και αυτή που αφορά στην διαδικασία αξιοποίησης.

εξαντλητική αναφορά θα έπρεπε να λάβει υπόψη της τουλάχιστον 9 σχολές σκέψεις⁴ όπως εξελίχθηκαν πάνω στις βάσεις της Κλασσικής Πολιτικής Οικονομίας των Smith, Ricardo και Marx⁵. Ονομαστικά αυτές περιλαμβάνουν την Κλασσική ή Οριακή Σχολή, όπως διαμορφώθηκε από τους Walras, Marshall και Pigou⁶. Τομή σε αυτή τη σχολή έκανε ο Keynes με τη Γενική του Θεωρία (1973, [1936]). Ακολούθησαν τέσσερις αναθεωρητικές σχολές προς διάφορες κατευθύνσεις. Συγκεκριμένα, ο Μονεταρισμός (κύριοι εκπρόσωποι οι Friedman, Metzger, Laidler) και τα Νέα Κλασσικά Οικονομικά (New Classical Economics: Lucas, Barro, Sargent, Prescott, Wallace) από τη μία προσπάθησαν να αναβιώσουν την Κλασσική Θεωρία. Η Νεοκλασσική Σύνθεση (Neoclassical-Keynesian Economics: Hicks, Samuelson, Solow, Tobin, Clower) και τα μετα-Κεϋνσιανά Οικονομικά (post-Keynesian Economics: Kalecki, Robinson, Kaldor, Sraffa, Davidson) από την άλλη προσπάθησαν να ενσωματώσουν την παρέμβαση του Keynes. Τέλος, δύο πιο πρόσφατες εξελίξεις επιχείρησαν να λύσουν προβλήματα στις υποθέσεις των δύο βασικών παραπάνω γραμμών (σχηματικά: κλασσικής και Κεϋνσιανής προέλευσης υποθέσεις), και έτσι προέκυψαν αντίστοιχα οι σχολές Real-Business Cycles (Kydland, Prescott, Long, Plosser) και New-Keynesian Economics (Akerlof, Stiglitz, Romer, Mankiw, Blanchard, Phelps κά). Παράλληλα με τις παραπάνω σχολές, αναπτύχθηκε η Μαρξιστική Θεωρία με θεμελιωτές τους Μαρξ, Ένγκελς και Λένιν.

Αν έπρεπε να ονοματίσουμε μια από τις παραπάνω σχολές σαν κυρίαρχη, τότε αυτή θα ήταν η Νέα Νεοκλασσική Σύνθεση (βλέπε ειδικό τεύχος του American Economic Review, Μάιος 1997). Επειδή όμως σε διάφορα επιμέρους ζητήματα κυριαρχούν άλλες σχολές, θα σταθούμε στις κυρίαρχες υποθέσεις. Μια βασική διαχωριστική γραμμή είναι η πίστη (ή αμφισβήτηση) της αυθόρμητης τάσης για ισορροπία στην αγορά, είτε αυτή είναι γενική, είτε μερική. Μια άλλη μορφή της ίδιας υπόθεσης, ίσως πιο γνωστή, είναι η υπόθεση του τέλει ανταγωνισμού. Τα υποδείγματα που βασίζονται στην ισορροπία απορρίπτουν παρεμβάσεις από παράγοντες εκτός της αγοράς καθώς αυτές αλλοιώνουν την τάση και τελικά οδηγούν σε ανισορροπία, αντίστοιχα γενική ή μερική.

Συγκεκριμένα, το laissez-faire είναι βασική πρόταση πολιτικής που προκύπτει χωρίς αστερίσκους και προϋποθέσεις από την Κλασσική Θεωρία, τα Νέα Κλασσικά Οικονομικά και τον Μονεταρισμό. Γίνεται αμέσως αντιληπτό ότι σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η παρέμβαση

⁴ Εδώ δεν γίνεται καν αναφορά στα Θεσμικά και Νέο-Θεσμικά Οικονομικά, τα Φεμινιστικά Οικονομικά και άλλες σχολές.

⁵ Μια εξαιρετική έκθεση της ιστορίας οικονομικών θεωριών παραθέτει ο Rubin (1979). Η παρουσίαση που ακολουθεί βασίζεται επίσης στους Heilbroner, (1999), Screpanti και Zamagni (2003) καθώς και σε έργα των διάφορων συγγραφέων που ανήκουν στη μία ή την άλλη σχολή.

⁶ Ενίοτε, η σχολή αυτή θεωρείται ότι περιλαμβάνει τους Smith, Ricardo, J.S.Mill. Παρ' όλ' αυτά, οι θεωρητικοί αυτοί απέρριπταν τον μεθοδολογικό ατομικισμό και είχαν στη βάση τους την ταξική θεώρηση της καπιταλιστικής οικονομίας. Οι τάξεις ήταν οι δρώντες στα σχήματά τους και όχι τα άτομα.

οποιοδήποτε φορέα για διάχυση του κόστους ανάδειξης επικερδών επενδυτικών προτάσεων είναι απαράδεκτη και θα οδηγήσει σε στρεβλώσεις την αγορά. Δεδομένου μάλιστα ότι οι σχολές αυτές ισχυρίζονται ότι υπάρχει τέλεια πληροφόρηση και γνώση⁷, η μακροοικονομική πολιτική είναι μη αποτελεσματική και ότι υπάρχει βεβαιότητα, μας επιτρέπει να ισχυριστούμε ότι είναι εντελώς ακατάλληλες για να εξηγήσουν το φαινόμενο που εξετάζουμε.

Μια βελτίωση του παραπάνω υποδείγματος επιχειρήθηκε από την Real-Business Cycles προσέγγιση, που αναφέρεται εδώ για την πληρότητα της έκθεσης. Αυτή βασίζεται σε οικονομικές διακυμάνσεις που δημιουργούνται από επίμονα σοκ στην πλευρά της προσφοράς παρά από μη αναμενόμενα χρηματικά σοκ που συνδέονται με την πλευρά της ζήτησης. Εστιάζει σε μεγάλες τυχαίες διακυμάνσεις στο βαθμό της τεχνολογικής προόδου που οδηγούν σε αντίστοιχες διακυμάνσεις στις σχετικές τιμές. Οι ορθολογικοί δρώντες ανταποκρίνονται σε αυτές τις διακυμάνσεις αλλάζοντας την προσφορά εργασίας και κατανάλωσης. Και αυτή η προσέγγιση ενστερνίζεται τις βασικές κλασσικές υποθέσεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Θα μπορούσε να είναι πιο σχετική αν επέτρεπε την μετατροπή των διακυμάνσεων από ατομικό πρόβλημα σε συλλογικό.

Η άλλη γραμμή σκέψης που ξεκινά από τον Keynes συνενώνει δύο αντιτιθέμενες προσεγγίσεις του συστήματος της κεφαλαιοκρατικής αγοράς: από τη μία το μηχανισμό των τιμών που οδηγεί στην κατανομή σπάνιων πόρων και από την άλλη την αποτυχία της αόρατης χειρός του Smith με τις επιπτώσεις που έχει αυτή η αποτυχία στο προϊόν και την απασχόληση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αποτυχία του *laissez-faire* και στην κρατική παρέμβαση. Οι Κεϋνσιανές θέσεις για αποτυχία της αγοράς και ακούσια ανεργία σπάνε τα πλαίσια της Βαλρασιανής θεωρίας της γενικής ανταγωνιστικής ισορροπίας.

Η εξέλιξη των παραπάνω ιδεών από τις σχολές της Νεοκλασικής-Κεϋνσιανής Σύνθεσης και των Νέων Κεϋνσιανών ουσιαστικά ακύρωσαν τις υποθέσεις που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε αυτήν την εργασία, επαναφέροντας το *laissez-faire* σαν γενική αρχή, έστω και με προϋποθέσεις, την τέλεια γνώση και τη βεβαιότητα. Και οι δύο προσπάθησαν να βάλουν μικροοικονομικά θεμέλια στη θεωρία του Keynes. Εξάλλου, οι Νέοι Κεϋνσιανοί πριμοδοτούν την νομισματική πολιτική με κανόνες και όχι τη δημοσιονομική που εξετάζουμε εδώ. Οι μετα-κεϋνσιανοί επιχειρούν να αναβιώσουν την κληρονομιά του Keynes με αρκετές αδυναμίες.

⁷ Παρά την προσθήκη από τον Friedman (1968) της υπόθεσης των προσαρμόσιμων προσδοκιών (*adaptive expectation hypothesis*) το υπόδειγμα εξακολουθεί να είναι εμφανώς ακατάλληλο για την περίπτωση μας.

Φαίνεται ότι το επιχείρημα της ατέλειας της αγοράς και της κρατικής παρέμβασης μας επιτρέπει να εντάξουμε το υπό εξέταση φαινόμενο. Μια πιο προσεκτική ανάγνωση όμως δείχνει ότι τα πράγματα δεν είναι έτσι. Τόσο στο Κεϋνσιανό, όσο και στο μετα-κεϋνσιανό πλαίσιο, απορρίπτεται ο νόμος του Say που υπαγορεύει ότι η προσφορά δημιουργεί την ζήτησή της και η εστίαση γίνεται στην τελευταία. Με αυτήν την έννοια, σε αυτό το θεωρητικό πλαίσιο, η δημοσιονομική πολιτική θα οδηγούσε στην τόνωση της ζήτησης και όχι της προσφοράς. Αντίθετα, η περίπτωση μας είναι αδιάκριτη ως προς το προϊόν ενίσχυση της προσφοράς.

Ακόμα και στην περίπτωση που εξετάζαμε στενά την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας σαν μια αγορά επενδυτικών σχεδίων, τότε η παρέμβαση του κράτους μέσα σε ένα Κεϋνσιανό υπόδειγμα θα υπαγόρευε την αξιοποίηση των καλύτερων σχεδίων από το κράτος, εξασφαλίζοντας έτσι την υλοποίησή τους, που στην περίπτωση της αγοράς μπορεί να αποτύχει για λόγους άσχετους με την ποιότητα του σχεδίου, όπως είναι για παράδειγμα, η έλλειψη βραχυπρόθεσμης ρευστότητας. Σε κάθε περίπτωση, οι στόχοι της αύξησης του συνολικού προϊόντος και της συνολικής απασχόλησης⁸ δεν είναι κεντρικοί στόχοι των προγραμμάτων που εξετάζουμε. Ακόμα όμως και να έμπαιναν τέτοιοι στόχοι στις εναρκτήριες διακηρύξεις τους, δεν διαθέτουν τα εργαλεία για να τους υποστηρίξουν. Επισημαίνουμε ότι τα προγράμματα που εξετάζονται εδώ διεξάγονται υπό την αιγίδα του Δήμου και έχουν χρηματοδότηση με συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα και αποσυνδεδεμένη από την επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος. Οι επιστημόνες αυτές αρκούν για να κάνουν τα εν λόγω προγράμματα ασύμβατα με τις προτάσεις πολιτικής του Κεϋνσιανού υποδείγματος.

Μια άλλη διαχωριστική γραμμή στις σχολές σκέψης είναι ο μεθοδολογικός ατομικισμός, αν ισχύει και ποια είναι τα βασικά του χαρακτηριστικά. Η προέκταση αυτής της αρχής οδηγεί και σε μια αντίστοιχη θεώρηση για το κράτος. Οι προηγούμενες σχολές σκέψης που εξετάσαμε θεωρούν στον ένα ή τον άλλο βαθμό ότι δρών στην οικονομία είναι το άτομο, ενώ οι διαφορές τους ξεδιπλώνονται στα χαρακτηριστικά αυτού του ατόμου, στο αν έχει τέλεια γνώση και πληροφόρηση για την οικονομία κλπ. Το κράτος λοιπόν στέκεται πάνω από τα άτομα σε μια εξουσιαστική και ρυθμιστική σχέση μαζί τους.

⁸ Αύξηση του προϊόντος και της απασχόλησης έχουμε εξ ορισμού με την υιοθέτηση οποιουδήποτε επενδυτικού σχήματος. Αυτή όμως η αύξηση δεν είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσει σε αύξηση των αντίστοιχων συνολικών για την οικονομία μεγεθών, καθώς μια καινοτόμα μέθοδος παραγωγής μπορεί να υποκαταστήσει απαρχαιωμένες μεθόδους και γραμμές παραγωγής. Για παράδειγμα, στην περίοδο της κρίσης όπου έχουμε συνεχή μείωση προϊόντος και απασχόλησης, έχουν εμφανιστεί νέες επενδύσεις, ακόμα και μέσα από τα εξεταζόμενα σχήματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας.

Στον αντίποδα αυτής της προσέγγισης βρίσκουμε το μαρξιστικό υπόδειγμα για το κράτος, όπως αναπτύχθηκε από τους Μαρξ (1955, 1976, 1980), Ένγκελς (1997, 2006) και Λένιν (1996)⁹. Σύμφωνα με αυτό, η βασική προσδιοριστική μονάδα στην οικονομία (και την κοινωνία) είναι η τάξη, ενώ υπάρχουν δύο τάξεις μόνο που μπορούν αντικειμενικά να διεκδικήσουν για τον εαυτό τους την εξουσία, οι κεφαλαιοκράτες και οι εργάτες, οι οποίες βρίσκονται σε ανειρήνευτη αντίθεση (Λένιν, 1996). Οι άλλες τάξεις αναγκαστικά συμμαχούν με την μία ή την άλλη, στην προσπάθειά τους να βελτιώσουν την θέση τους. Το κράτος σε αυτό το υπόδειγμα είναι ένα εργαλείο επιβολής της εξουσίας μιας τάξης με τους συμμάχους της στις υπόλοιπες τάξεις (όπ). Να σημειωθεί ότι η ανάλυση αυτή ακολουθεί τις παραδόσεις της κλασικής πολιτικής οικονομίας των Smith και Ricardo, οι οποίες ποτέ δεν αμφισβητήθηκαν ανοιχτά από καμιά άλλη σχολή, παρά μόνο αποσιωπήθηκαν και υπονομεύτηκαν ώστε να ξεχαστούν.

Στο βαθμό που θεωρούμε ότι το μαρξιστικό υπόδειγμα μπορεί να μας εξηγήσει τα προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, αξίζει να παραθέσουμε κάποια κομμάτια από τα έργα που συνθέτουν αυτό το υπόδειγμα. Στο κλασικό πλέον σύγγραμμά του *Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους*, γράφει ο Ένγκελς (1997, σελ. 210)

Το κράτος δεν είναι, λοιπόν, σε καμιά περίπτωση μια δύναμη που επιβλήθηκε στην κοινωνία απέξω. [...] Το κράτος είναι προϊόν της κοινωνίας σε ορισμένη βαθμίδα εξέλιξης. Είναι η ομολογία ότι η κοινωνία αυτή μπερδεύτηκε σε μια αξεδιάλυτη αντίφαση με τον ίδιο τον εαυτό της, ότι διασπάστηκε σε ασυμφιλίωτες αντιθέσεις που είναι ανήμπορη να παραμερίσει. Και για να μην φθείρουν αυτές οι αντιθέσεις, οι τάξεις με τα αντιμαχόμενα οικονομικά συμφέροντα τον εαυτό τους και την κοινωνία σ' έναν άκαρπο αγώνα, έγινε αναγκαία μια δύναμη που φαινομενικά στέκεται πάνω από την κοινωνία, για να μετριάξει τη σύγκρουση, για να την κρατάει μέσα στα όρια της «τάξης». Και η δύναμη αυτή που βγήκε από την κοινωνία, αλλά που τοποθετήθηκε πάνω από αυτήν, που όλο και περισσότερο αποξενωνόταν απ' αυτήν, είναι το κράτος.

Πέρα από αυτόν τον γενικό χαρακτήρα του κράτους που θα μας χρησιμεύσει, υπάρχει άλλο ένα πολύ χρήσιμο στοιχείο από τον Ένγκελς που αφορά το χαρακτήρα του κράτους σαν ιδεατός συλλογικός κεφαλαιοκράτης, όπως επισημαίνει ο Hay (1999). Γράφει ο Ένγκελς στο *Αντι-Ντύρινγκ* (2006, σελ.431)

Και το σύγχρονο κράτος είναι πάλι η οργάνωση που προσφέρει η αστική κοινωνία στον εαυτό της, για να διατηρήσει τους γενικούς εξωτερικούς όρους του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής ενάντια σε παραβιάσεις των εργατών, αλλά και μεμονωμένων καπιταλιστών. Το σύγχρονο κράτος, όποια κι αν είναι η μορφή του,

⁹ Θα είχε ενδιαφέρον να παρατεθούν οι προσθήκες σε αυτό το έργο από τους Γκράμσι, Πουλαντζά, Καστοριάδη, Νέγκρι κ.ά. Στο βαθμό που αυτές δεν είναι γενικώς αποδεκτές, μια τέτοια παράθεση ξεφεύγει από τις ανάγκες αυτής της εργασίας.

είναι μια ουσιαστικά καπιταλιστική μηχανή, κράτος των καπιταλιστών, ο ιδεατός συνολικός καπιταλιστής.

Ο Hirsch (1978) αναπτύσσει το επιχειρήμα λέγοντας ότι η συνέχεια της κεφαλαιοκρατικής κοινωνικής δομής εξαρτάται από συγκεκριμένες παρεμβάσεις που γίνονται από το κράτος, οι οποίες δεν είναι προς όφελος κάποιου συγκεκριμένου κεφαλαίου, αλλά προς όφελος του γενικού συμφέροντος του κεφαλαίου συνολικά. Ένα εξωτερικό και τουλάχιστον σχετικά αυτόνομο σώμα ή θεσμικός οργανισμός καλείται να παρέμβει εκ μέρους του κεφαλαίου για την εξυπηρέτηση των μακροπρόθεσμων συμφερόντων του τελευταίου. Η επισήμανση αυτή γίνεται σε αντιπαράθεση με τα βραχυπρόθεσμα συμφέροντα των μεμονωμένων κεφαλαιοκρατών. Αυτό το σώμα είναι το κράτος – ο «ιδεατός συνολικός καπιταλιστής» (Altvater, 1973, Offe, 1974, Hay, 1999).

Τα προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας μπορούν να εξηγηθούν με βάση την παραπάνω προσέγγιση. Μακροπρόθεσμο συμφέρον του κεφαλαίου συνολικά είναι να έχει συνεχώς επικερδείς διεξόδους. Σε περιόδους χαμηλών ποσοστών κέρδους, ο συνολικός καπιταλιστής αναλαμβάνει να οργανώσει την διαδικασία εύρεσης τέτοιων διεξόδων. Δημιουργεί τις υποδομές και το θεσμικό πλαίσιο για την ανάδειξη επιχειρηματικών ιδεών, αναλαμβάνει το κόστος ελέγχου αυτών των ιδεών και γενικά αναλαμβάνει όλες τις διαδικασίες αξιολόγησης των προτάσεων.

Με βάση αυτό το πλαίσιο, το ενδιαφέρον (ζήτηση) για τα διάφορα προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας θα περιμένουμε να ακολουθούν τον αντίθετο κύκλο από αυτόν της οικονομίας: όταν η τελευταία βρίσκεται στο απόγειό της, το ενδιαφέρον για τέτοια προγράμματα αναμένεται να είναι στο ναδίρ, ενώ όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, θα μεγαλώνει το ενδιαφέρον για ανάληψη ανάλογων δράσεων από τον συνολικό καπιταλιστή. Από την άλλη, η δυνατότητα του τελευταίου να παρεμβαίνει (προσφορά) επηρεάζεται ανάλογα από τον οικονομικό κύκλο, με αποτέλεσμα να έχει μεγαλύτερη δυνατότητα χρηματοδότησης τον καιρό της οικονομικής άνθισης, παρά τον καιρό της ύφεσης. Αυτές οι δύο αντίρροπες τάσεις θα εξελίσσονται ιστορικά, ανάλογα και με την εμπειρία που συγκεντρώνει ο συνολικός καπιταλιστής για την αποτελεσματικότητα αυτών των παρεμβάσεων. Γι' αυτό το λόγο, η αξιολόγηση των παρεμβάσεων του αποκτά μεγάλη πρακτική σημασία.

Στην Ελλάδα, είναι προφανές ότι το κράτος δεν αναλαμβάνει καθόλου το ρόλο του σαν συνολικός καπιταλιστής στο πεδίο που εξετάζουμε. Αφήνει τις παρεμβάσεις αυτές να οργανωθούν από το Δήμο και να χρηματοδοτηθούν από την ΕΕ. Επιτρέπει δηλαδή την αποσύνδεση της χρηματοδότησης από την οργάνωση και υπονομεύει την μακροπρόθεσμη παρέμβαση. Εδώ το πρόβλημα δεν εστιάζεται στο ότι αναλαμβάνεται η πρωτοβουλία σε

τοπικό επίπεδο, αντιθέτως, αυτό μπορεί να είναι χρήσιμο για την εξειδίκευση των σχεδίων αν αυτά έχουν τοπικό χαρακτήρα και εντάσσονται σε ένα σχέδιο χωρικής ανάπτυξης. Το πρόβλημα είναι η αποσύνδεση της χρηματοδότησης από τα επιθυμητά αποτελέσματα, καθώς η χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ έχει μόνο χρονικό ορίζοντα, ανεξάρτητα αν τα υπό χρηματοδότηση έργα έχουν πετύχει ή όχι το στόχο τους. Δευτερευόντως, το πρόβλημα είναι αν τα ίδια τα προγράμματα εντάσσονται σε ένα σχεδιασμό χωρικής ανάπτυξης και άρα δικαιολογημένα οργανώνονται σε τοπικό επίπεδο. Το θέμα αυτό αντιμετωπίζεται αμέσως μετά.

Από την σκοπιά των κεφαλαιοκρατών λοιπόν, και για το πεδίο που εξετάζουμε, δηλαδή την εξεύρεση διεξόδων και την ενίσχυση επιχειρηματικών προτάσεων, το κράτος φαίνεται να μην φροντίζει για τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα των καπιταλιστών. Θα δούμε παρακάτω αν ισχύει αυτός ο ισχυρισμός, τις επιπτώσεις αυτής της αδυναμίας και τις ενέργειες που γίνονται για να ξεπεραστεί.

Πρακτικές και Παραδείγματα Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας στο Εξωτερικό

Στην παρούσα ενότητα θα εξετάσουμε σύντομα κάποια παραδείγματα από πόλεις του εξωτερικού, σχετικά με δράσεις για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Πριν δούμε όμως κάθε περίπτωση ξεχωριστά, πρέπει να γίνουν οι εξής επισημάνσεις: οι πρωτοβουλίες αυτές προέρχονται κυρίως από φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, σε επίπεδο δηλαδή Δήμων αλλά και Περιφερειακό. Η αναπτυξιακή αυτή πολιτική ακολουθεί το παράδειγμα των πόλων ανάπτυξης, σύμφωνα με το οποίο η ευρύτερη – σε εθνικό επίπεδο - ανάπτυξη, δεν γίνεται να επέλθει χωρίς την τοπική, σε συγκεκριμένες κοιτίδες καινοτομίας και επιχειρηματικότητας (Λαμπριανίδης, 2012). Το ρόλο αυτό επιτελούν οι πόλεις (Αστική Ανάπλαση). Ένα δεύτερο στοιχείο που πρέπει να επισημανθεί είναι η ευρεία συνεργασία μεταξύ ακαδημαϊκών και παραγωγικών φορέων για την υποστήριξη αυτών των πρωτοβουλιών των τοπικών αρχών. Τρίτον, η μέθοδος ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας μέσω των «θερμοκοιτίδων» είναι αρκετά διαδεδομένη στο εξωτερικό, όπως θα δούμε και στα παρακάτω παραδείγματα. Αν αυτά συγκριθούν με το ελληνικό υπόδειγμα, την Θ.Ε.Α. (Θερμοκοιτίδα νεοφυών Επιχειρήσεων Αθήνας) τότε γίνεται εμφανές ότι βρίσκονται σε αρκετά πιο ώριμο στάδιο απ' ότι στη χώρα μας. Τέλος πρέπει να επισημανθεί και η προσπάθεια παρέμβασης της Ε.Ε. προς αυτή την κατεύθυνση, με τα Ευρωπαϊκά Βραβεία

Προώθησης της Επιχειρηματικότητας τα οποία επιβραβεύουν την καινοτομία και της καλές πρακτικές στο πεδίο της επιχειρηματικότητας.

Με αυτές τις επισημάνσεις, μπορούμε να εξετάσουμε διάφορα έργα που στηρίζουν την επιχειρηματικότητα σε τοπικό επίπεδο. Ξεκινώντας από την Φινλανδία, αναφέρουμε το έργο **Demola**¹⁰ που υλοποιείται στο Τάμπερε και είναι μέρος του ευρύτερου αναπτυξιακού προγράμματος «Δημιουργικό Τάμπερε» (Creative Tampere). Χρησιμοποιεί μια συνεργατική και διεπιστημονική Πλατφόρμα Ανοικτής Καινοτομίας (Open Innovation Platform) στην οποία συμμετέχουν φοιτητές από τρία πανεπιστήμια, επιχειρηματίες και δημόσιοι οργανισμοί για την παραγωγή και υλοποίηση νέων καινοτόμων ιδεών.

Στο **Εργοστάσιο Παραγωγής Ατμού του Μιλάνο**¹¹ συναντώνται εμπειρίες και νέες ιδέες με προσανατολισμό την καινοτομία στον χώρο της μόδας. Ο κεντρικός φορέας υλοποίησης αυτού του έργου είναι ο Δήμος του Μιλάνο. Αρχικά το έργο ξεκίνησε ως κλασική θερμοκοιτίδα νέων επιχειρήσεων όμως στη συνέχεια εγκαταστάθηκαν μόνιμα επιχειρήσεις οι οποίες κατάφεραν να επιβιώσουν στην αγορά και σήμερα ανέρχονται στις 15, εδραιώνοντας με αυτό τον τρόπο την «εποχή της Μεταθερμοκοιτίδας» (post-incubator phase). Έτσι, πλέον αποτελεί μια σημαντική συστάδα επιχειρήσεων στο χώρο της μόδας που δημιουργεί οικονομίες συγκέντρωσης στον ιταλικό βορρά.

Το πρόγραμμα **Dnamo**¹² υλοποιείται στο Ρότερνταμ της Ολλανδίας από το πανεπιστήμιο του Delft σε συνεργασία με το Δήμο του Ρότερνταμ, τις Λιμενικές Αρχές της πόλης και την Τοπική Συνεταιριστική Τράπεζα (Rabobank Rotterdam). Σύμφωνα μ' αυτό, καθιερώθηκε από τον Οκτώβρη του 2009 θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων με στόχο την προώθηση της «βιώσιμης καινοτομίας». Το σημαντικό στοιχείο εδώ είναι η παροχή δύο επιπλέον διακριτών προγραμμάτων σεμιναρίων: το ένα για υποψήφιους επιχειρηματίες, μη εγκατεστημένων στη θερμοκοιτίδα, και το άλλο για ήδη εγκατεστημένους. Η έμφαση δίνεται στις βιώσιμες ιδέες-επιχειρήσεις, ενώ οι τομείς επιχειρηματικής δράσης που καλύπτονται ποικίλουν.

Στη Βαρκελώνη, για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας εφαρμόζεται το πρόγραμμα **Barcelonactiva**¹³ από το 2004 και με πρωτοβουλία του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης. Αρχικά ως Κέντρο Στήριξης της Επιχειρηματικότητας το οποίο θα αποτελούσε τον κόμβο επικοινωνίας και επιχειρηματικότητας στην συγκεκριμένη περιοχή. Το Barcelonactiva εισάγει μια σειρά από καινοτομίες: συνδυάζει υπηρεσίες διαδικτύου αλλά και επιτόπιες ενώ

¹⁰www.tampere.demola.fi/

¹¹www.fabbricadelvapore.org/en/

¹²www.dnamo.nl/en/tag/rotterdam-innovation-lab/

¹³<http://www.barcelonactiva.cat>

διοργανώνει τακτικά και ημερίδες, συνέδρια και άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Παρέχει τη δυνατότητα στον εκάστοτε επιχειρηματία να χαράξει τη δική του πορεία, από τη σύλληψη της επιχειρηματικής ιδέας ως τη δημιουργία της επιχείρησης. Οι παρεχόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες καλύπτουν όλους τους ενδιαφερόμενους και η κατηγοριοποίηση τους παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον: τα «Χάπια Γνώσης» είναι μικρής διάρκειας διαλέξεις πάνω σε τεχνικά ζητήματα, οι «Εβδομάδες Γνώσεις» αφορούν ήδη ασχολούμενους με την επιχειρηματική δραστηριότητα και, τέλος, υπάρχουν και οι δραστηριότητες για αυτοαπασχολούμενους. Το πρόγραμμα διέπεται οριζόντια από συνεχή συμβουλευτική υποστήριξη και καθοδήγηση, πριν και μετά την ένταξη του επιχειρηματία στην θερμοκοιτίδα.

Το **E-FACTORY**¹⁴ στην Ουψάλα της Σουηδίας είναι άλλο ένα παράδειγμα θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων η οποία παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες σε υποψήφιους επιχειρηματίες αλλά και σε ήδη ενταγμένους σε αυτήν. Ο στόχος του προγράμματος είναι η οικονομική ανάπτυξη των επιχειρήσεων και η προώθηση του ηλεκτρονικού εμπορίου. Οι δραστηριότητες που διοργανώνει αποτελούνται από ημερίδες και σεμινάρια ενώ άλλες αφορούν και τη δικτύωση. Το στοιχείο καινοτομίας σε αυτό το παράδειγμα είναι το πρόγραμμα “Heby”, σύμφωνα με το οποίο παρέχονται μικροδάνεια στους κατοίκους του δήμου ώστε να μπορούν με αυτό τον τρόπο να επενδύουν στις τοπικές επιχειρήσεις ποσά που ξεκινάνε από 50€. Με αυτό τον τρόπο, ενισχύουν κεφαλαιακά τις επιχειρήσεις, αναλαμβάνουν μέρος του κινδύνου αλλά δείχνουν και την κλαδική επιχειρηματική κατεύθυνση την οποία επιθυμούν να αναπτυχθεί περαιτέρω. Τέλος έμφαση δίνεται και εδώ στο διαδικτυακό και στο ηλεκτρονικό εμπόριο.

Στο Πότσταμ της Γερμανίας, και πιο συγκεκριμένα στην Ακαδημία Κινηματογράφου και Τηλεόρασης υλοποιείται πρόγραμμα θερμοκοιτίδας με τίτλο **MEDIA EXIST**¹⁵ με προσανατολισμό τον κλάδο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Ο στόχος εδώ είναι η καθιέρωση ενός βιώσιμου περιβάλλοντος όπου οι καινοτόμες ιδέες στον χώρο των ΜΜΕ θα μπορούν να μετατρέπονται σε επιχειρήσεις και η βελτίωση της δημιουργικότητας των επαγγελματιών των ΜΜΕ. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν περιφερειακά πανεπιστήμια και η Αναπτυξιακή Επιχείρηση της Περιφέρειας.

Digital Hub¹⁶ λέγεται ένα σύμπλεγμα επιχειρήσεων ψηφιακού περιεχομένου και τεχνολογίας το οποίο λειτουργεί στο Δουβλίνο και ιδρύθηκε από την κεντρική κυβέρνηση το 2003. Στόχοι αυτού του προγράμματος είναι η ανάπτυξη της καινοτομίας, της

¹⁴www.e-fabriken.se/

¹⁵www.mediaexist.com

¹⁶www.thedigitalhub.com

επιχειρηματικότητας, της τεχνολογίας και της δημιουργικότητας γενικότερα. Η ευρεία συμμετοχή της τοπικής κοινότητας μέσω φοιτητών, καλλιτεχνών και άλλων τοπικών ομάδων σηματοδοτεί μια αμφίδρομη σχέση: το πρόγραμμα εμπνέεται από αυτούς αλλά τους παρέχει και οφέλη από τη λειτουργία του.

Μια από τις μεγαλύτερες πόλεις παγκοσμίως είναι η Νέα Υόρκη και φυσικά δε θα μπορούσε να λείπει από αυτήν ένα πρόγραμμα-δράση ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας. Το **Dumbo**¹⁷ όπως ονομάζεται, είναι από το 2012 θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων εντάσεως τεχνολογίας, ενώ έμφαση δίνεται και στην επικοινωνία. Είναι η ψηφιακή ζώνη ή η Silicon Beach της πόλης. Η χρηματοδότηση προέρχεται από την Αναπτυξιακή Εταιρία του Δήμου της Νέας Υόρκης και από μία κτηματομεσιτική επιχείρηση, αλλά τη διοίκηση έχει αναλάβει το Πολυτεχνικό Ινστιτούτο της πόλης (NYU-Poly). Στη θερμοκοιτίδα φιλοξενούνται εταιρίες εφαρμογών κινητών τηλεφώνων, αλλά και ψηφιακών συσκευών γενικότερα. Η έμφαση δίνεται δηλαδή στην ψηφιακή ανάπτυξη. Οι μετέχοντες έχουν πρόσβαση σε έμπειρο και εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, στις αγορές και σε επενδυτικά κεφάλαια αλλά και σε προηγμένες τεχνολογικά εγκαταστάσεις.

Στις ΗΠΑ, εκτός από το Dumbo, υπάρχει και η **Mission District**¹⁸ στο San Francisco ως ένα οικοσύστημα στο οποίο αναπτύσσονται συνεργατικές και καινοτόμες πρωτοβουλίες με θεματικό χαρακτήρα: τέχνες, μουσική, πολιτισμός κ.λπ.

Ξεφεύγοντας από τα όρια της τοπικής δράσης για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας θα κάνουμε λόγο και για το πρόγραμμα «Ψηφιακών Επινοήσεων» παγκόσμιας εμβέλειας **Fab Academy**¹⁹. Κάθε εργαστήριο που δραστηριοποιείται τοπικά αποτελεί μέρος του παγκόσμιου δικτύου Fab Lab/Fab Academy. Εδώ παρέχονται σε φοιτητές προηγμένες οδηγίες σχετικά με ψηφιακές επινοήσεις και πρόσβαση σε τεχνολογικά εργαλεία και πόρους. Μάλιστα υπάρχει η δυνατότητα διατήρησης προσωπικού χαρτοφυλακίου τεχνικών επιτευγμάτων.

Άλλες δράσεις για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα υπάρχουν δράσεις για ενίσχυση της επιχειρηματικότητας πέρα από αυτές που θα εξετάσουμε με λεπτομέρεια στα επόμενα μέρη. Ας δούμε κάποιες απ' αυτές επιγραμματικά.

¹⁷www.poly.edu/business/incubators/dumbo

¹⁸http://en.wikipedia.org/wiki/Creative_industries

¹⁹www.fabacademy.org

Το **E-nnovation** είναι πανελλήνιος διαγωνισμός ψηφιακής επιχειρηματικότητας για φοιτητές και διοργανώνεται από το τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών με την συμμετοχή επιχειρήσεων και μεικτή χρηματοδότηση. Οι **Ημέρες Καριέρας** είναι μια άλλη δράση που διοργανώνεται σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη από την εταιρεία Καριέρα ΑΕ. Το **Meet Market** είναι μια κινητή και συνεχώς διευρυνόμενη κοινότητα χειροτεχνών, δημιουργών και διαφόρων άλλων επαγγελματιών οι οποίοι, μέσα από διήμερες εκδηλώσεις, παρουσιάζουν τις δημιουργίες τους και τις προσφέρουν στο αγοραστικό κοινό. «**Η Ελλάδα καινοτομεί**» λέγεται ο πανελλήνιος διαγωνισμός εφαρμοσμένης έρευνας και καινοτομίας από τον Σύλλογο Ελλήνων Βιομηχάνων. Τέλος, υπάρχει και ο ετήσιος διαγωνισμός «**i-bank Καινοτομία και Τεχνολογία**» από την Εθνική Τράπεζα που στοχεύει στην προώθηση της καινοτομίας στη χώρα.

Παρατηρούμε ότι το κράτος απουσιάζει από όλες αυτές τις πρωτοβουλίες και ότι αυτές αναλαμβάνονται από μεμονωμένες επιχειρήσεις ή την ένωση των βιομήχανων κεφαλαιοκρατών. Ειδικά το πρόγραμμα «**Η Ελλάδα καινοτομεί**» είναι η κατεξοχήν περίπτωση που αναφέρθηκε παραπάνω όπου γίνεται η απόπειρα διάχυσης του κόστους σε μια ομάδα κεφαλαιοκρατών.

Συμπερασματικά, από τα παραδείγματα δράσεων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας σε πόλεις του εξωτερικού, μπορούμε να κάνουμε τις εξής επισημάνσεις: στις χώρες του εξωτερικού είναι ανεπτυγμένη η ιδέα της τοπικής ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, και ιδιαίτερα μέσω της δημιουργίας θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων. Δίνεται έμφαση στην υποστήριξη νέων καινοτόμων ιδεών και επιχειρηματικών σχημάτων με πολλά και διάφορα μέσα. Επίσης, το κάθε έργο είναι θεματικά προσανατολισμένο σε συγκεκριμένο κλάδο της παραγωγής ή συναφείς κλάδους και όχι σε διαφορετικούς ή ασύμβατους κλάδους. Αυτό δημιουργεί μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία στον εκάστοτε κλάδο λόγω των οικονομιών συγκέντρωσης.

Από τα παραπάνω παραδείγματα συνάγεται ότι ο συγκερασμός των πολιτικών παρεμβάσεων, των ανθρωπίνων, φυσικών και πολιτιστικών πόρων καθώς και ο συντονισμός μεταξύ τοπικών αρχών και φορέων της ακαδημαϊκής και επιχειρηματικής κοινότητας, θα μπορούσε να αποτελέσει βασικό στοιχείο για την εξεύρεση επικερδών διεξόδων του κεφαλαίου.

Μέρος II: Δράσεις του Δήμου Αθηναίων

Δήμος Αθηναίων

Η ανάπτυξη επιχειρηματικών σχέσεων σε τοπικό επίπεδο αναδεικνύεται σε πολύ πιο σημαντική από αυτή σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο καθώς οι κεφαλαιοκράτες χρειάζεται να έρχονται σε επαφή με άλλους δρώντες στο ίδιο περιβάλλον για να μαθαίνουν και να βρίσκουν ad-hoc λύσεις στα προβλήματα που προκύπτουν (Motoyama and Wiens, 2015). Για τον λόγο αυτό ο Δήμος Αθηναίων, αναγνωρίζοντας την ανάγκη ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας στην πόλη της Αθήνας αλλά και τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία και εργαλεία πολιτικής που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει αναπτύξει ένα σύνολο δράσεων που εντάσσονται στο 10ετές σχέδιο για την αλλαγή και για την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Αθήνας. Στο σχήμα που αναπτύχθηκε παραπάνω, ο Δήμος Αθηναίων λειτουργεί εδώ σαν συλλογικός καπιταλιστής.

Ο αντίκτυπος της τρέχουσας καπιταλιστικής κρίσης είναι σημαντικός για τον Δήμο Αθηναίων. Ο σχεδιασμός δράσεων για την διευκόλυνση της επιχειρηματικότητας στον Δήμο εντάσσεται και αποτελεί όψη του γενικότερου πλαισίου για την αντιμετώπιση της δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας και της δημιουργίας προϋποθέσεων για την διασφάλιση οικονομικών αποτελεσμάτων μακροπρόθεσμου χαρακτήρα.

Η πόλη των Αθηνών διαθέτει πλεονεκτήματα που ο Δήμος θα επιθυμούσε να αξιοποιήσει. Πέρα από την ιστορία και τον πολιτισμό της, συγκεντρώνει σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας και του επιστημονικού δυναμικού της χώρας με έντονα πεδία αλληλοεπιδράσεων και συνεργειών. Στρατηγική επιλογή για τον σχεδιασμό δράσεων αποτελεί, επομένως, η δημιουργία ελκυστικότερου περιβάλλοντος για την αξιοποίηση υφιστάμενων αλλά και νέων αναπτυξιακών υποδομών και ευκαιριών με κεντρικούς άξονες την καινοτομία και την «έξυπνη επιχειρηματικότητα».

Ο Δήμος Αθηναίων σχεδιάζει δράσεις για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικότητας, χωρίς αυτές να είναι ανταγωνιστικές με άλλες συναφείς κρατικές ή ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Επιδίωξη παραμένει η παράλληλη και επάλληλη ανάπτυξη δράσεων με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, λόγω φαινομένων δικτύου (network effect) στους τομείς της τοπικής οικονομίας στα όρια του Δήμου Αθηναίων, αλλά και ευρύτερα του λεκανοπεδίου της Αττικής.

Οι παρεμβάσεις του Δήμου έχουν στοχευμένο χαρακτήρα για την ενεργοποίηση και ενεργή συμμετοχή του κάθε εμπλεκόμενου και ωφελούμενου. Σκοπός είναι η δημιουργία και ανάπτυξη μικρών ή μεσαίου μεγέθους κοινοτήτων για την υποδοχή επιχειρηματικών δράσεων με βάθος και προσανατολισμό στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών

προστιθέμενης αξίας. Ο ευρωπαϊκός στόχος για την ανάπτυξη οικονομίας της γνώσης λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τον Δήμο κατά την ανάληψη στρατηγικών πρωτοβουλιών σε σχέση με την επιχειρηματικότητα.

Πρόθεση του Δήμου Αθηναίων είναι η συμβολή στην συλλογική προσπάθεια για τη συγκρότηση του νέου παραγωγικού υποδείγματος, με έμφαση στην πλευρά της προσφοράς. Η απουσία ενδιαφέροντος για την πλευρά της ζήτησης δείχνει ότι οι σχεδιαστές δεν έλαβαν υπόψη τις επιταγές του Κεϋνσιανού υποδείγματος. Ο ισχυρισμός που προτάσσεται για την διάχυση του κόστους είναι ότι το νέο παραγωγικό υπόδειγμα θα συνεισφέρει στον περιορισμό της έκτασης του φαινομένου της μετανάστευσης υψηλά μορφωμένου παραγωγικού δυναμικού και κυρίως των νέων (brain drain). Συνεπώς, δεν προβάλλεται η μείωση της ανεργίας, αλλά η αύξηση της απασχόλησης συγκεκριμένης ομάδας, υπονοώντας την στροφή της παραγωγής σε προϊόντα μέσης ή υψηλής τεχνολογίας, από προϊόντα χαμηλής τεχνολογίας. Η δυσκολία σε αυτή τη στόχευση έγκειται στο ότι για μια τέτοια μετατροπή απαιτείται σχετικά μεγάλη επένδυση σε μέσα παραγωγής, καθώς τα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας απαιτούν μεγάλο πάγιο κεφάλαιο.

Η αναπτυξιακή αυτή πολιτική της ΕΕ μέσω του Δήμου Αθηναίων είναι συνεπής και με τη θεωρία των «Πόλων Ανάπτυξης» του Perroux (Λαμπριανίδης, 2012), ο οποίος κάνει λόγο για ανάπτυξη, σε πρώτη φάση, επιλεκτικά σε συγκεκριμένες εστίες όπου υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις (κεφάλαιο, υποδομές, γνώση) και σε μια δεύτερη φάση η ανάπτυξη αυτή διαχέεται στο σύνολο της οικονομίας. Βασικό συστατικό αυτής της θεωρίας είναι η ομοιογένεια των οικονομικών δραστηριοτήτων που ενυπάρχουν σε ένα πόλο ανάπτυξης και δημιουργούν οικονομίες συγκέντρωσης. Θα δούμε παρακάτω σε ποιο βαθμό γίνεται αυτό εφικτό στην περίπτωση του Δήμου της Αθήνας.

Η παραπάνω διαδικασία προϋποθέτει ικανούς διαύλους-κανάλια μετάδοσης της αναπτυξιακής αυτής διαδικασίας από το κέντρο στην περιφέρεια. Αυτό θεωρείται αντικειμενικά μη δυνατό, αλλά ίσως προσφέρει μια επιπλέον εξήγηση του τοπικού χαρακτήρα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας.

Με βάση τα παραπάνω, διαμορφώνονται μια σειρά δράσεων οι οποίες επικεντρώνονται στην προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο δημιουργίας ενός νέου παραγωγικού υποδείγματος, στην αστική αναγέννηση περιοχών που έχει πληγεί από την οικονομική κρίση και στην ολοκλήρωση του επιχειρηματικού οικοσυστήματος γνώσης, καινοτομίας, επιχειρηματικότητας. Ακόμη δίνεται έμφαση στην ολοκλήρωση των συνεργειών τετραπλής έλικας (ερευνητικοί φορείς, δημόσιος τομέας, ιδιωτικός τομέας, χρήστες). Η υλοποίηση αυτού του στρατηγικού πλαισίου περιλαμβάνει

ημερίδες, συνέδρια και κόμβους καινοτομίας, θερμοκοιτίδες και κέντρα επιχειρηματικότητας.

Σύμφωνα με έρευνα του IOBE (IOBE, 2012), κατά την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και ειδικά στον τομέα της καινοτομίας, οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν τα παρακάτω εμπόδια. Υπάρχουν εμπόδια σχετικά με τη δικτύωση τα οποία αφορούν τη φτωχή συνεργασία επιχειρήσεων με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα λόγω έλλειψης κρίκων στη μεταφορά γνώσης. Επίσης, η κινητικότητα των ερευνητών χαρακτηρίζεται από δυσκαμψία και οι συνεργασίες μαζί τους είναι περισσότερο σποραδικές και προσωπικές παρά θεσμικές. Τέλος όσον αφορά τη δικτύωση παρατηρείται και έλλειψη επιχειρηματικών συνεργασιών (εσωστρέφεια κ.λπ.).

Εμπόδια όμως μπορούν να εντοπιστούν και στον τομέα «Ανθρώπινο Δυναμικό» όπου γίνονται εμφανείς οι αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος (έμφαση στην εκμάθηση έτοιμης γνώσης και όχι διαδικασίας δημιουργίας) και η έλλειψη κατάλληλης εξειδίκευσης του προσωπικού των επιχειρήσεων, αλλά και η χαμηλή στήριξη πρωτοβουλιών και ρίσκου.

Τέλος, εμπόδιο στρατηγικού χαρακτήρα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η ανασταλτική για υψηλή συγκέντρωση και συγκεντροποίηση δομή του παραγωγικού συστήματος (πολλές πολύ μικρές επιχειρήσεις) με αποτέλεσμα τη χαμηλή ενσωμάτωση τεχνολογιών από τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Ο Δήμος αναγνώρισε τα εμπόδια αυτά και ανέλαβε να παίξει ρόλο για την ανατροπή τους μέσα από τη στρατηγική της προγραμματικής περιόδου 2013-2015. Το 10ετές Αναπτυξιακό του Πρόγραμμα για την Αθήνα αναπτύσσεται σε πέντε άξονες, με πρώτο τη Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας που περιγράφεται σαν προσπάθεια ενίσχυσης της τοπικής επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας μέσω της αξιοποίησης των πλεονεκτημάτων της πόλης, με στρατηγική προτεραιότητα την ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος. Οι υπόλοιποι άξονες είναι η Βελτίωση Ποιότητας Ζωής, η Αναζωογόνηση του αστικού ιστού, η Διαχείριση της κοινωνικής κρίσης και η Διασφάλιση της υλοποίησης και της βιωσιμότητας του προγράμματος (τεχνική υποστήριξη). Η χρηματοδότηση προέρχεται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό μέσω του Συμφώνου Συνεργασίας που υπογράφηκε τον Απρίλιο του 2012 με τα Υπουργεία Ανάπτυξης και Εργασίας, μέσω του ΕΣΠΑ 2007-2013 και προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) τα οποία παρέλαβε ο Δήμος από την Περιφέρεια Αττικής. Παράλληλα επιδιώκεται η αξιοποίηση άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων (JESSICA JASMINE), ενώ είναι σημαντική και η συμμετοχή σε διεθνή και ευρωπαϊκά προγράμματα (INTERREG, LIFE, URBACT κ.α.) που έχουν ως στόχο την ανταλλαγή

τεχνογνωσίας και βέλτιστων πρακτικών και στους πέντε αναπτυξιακούς άξονες του προγράμματος.

Το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του Δήμου Αθηναίων υλοποιείται από την Εταιρεία Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής Αθηνών (Ε.Α.Τ.Α.) που είναι ένας οργανισμός με προορισμό τη βελτίωση των δομών της πόλης, μέσω του σχεδιασμού, προγραμματισμού και της υλοποίησης αναπτυξιακών έργων. Η Ε.Α.Τ.Α. λειτουργεί ως Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης (Ε.Φ.Δ.) του Ε.Σ.Π.Α. 2007-2013, ενώ ταυτόχρονα εκτελεί χρέη Τελικού Δικαιούχου όντας φορέας πρότασης ή/και υλοποίησης για ένα πλήθος έργων που εντάσσονται στον αναπτυξιακό της σχεδιασμό.

Υπό την εποπτεία της Ε.Α.Τ.Α., αναπτύσσεται το τελευταίο διάστημα το Αναπτυξιακό Σχέδιο «Έργο: Αθήνα» που στοχεύει να χρηματοδοτήσει συνολικά έργα ύψους 189 εκατ. ευρώ περίπου, ενώ διαθέτει ήδη χρηματοδότηση 120 εκατομμυρίων ευρώ. Αυτή τη στιγμή υλοποιούνται 57 έργα, προϋπολογισμού 68,8 εκατ. ευρώ. Έτοιμα προς δημοπράτηση στο αμέσως επόμενο διάστημα είναι άλλα 15 έργα με προϋπολογισμό 54,2 εκατ. ευρώ, ενώ μελετώνται 26 έργα ύψους 47,8 εκατ. ευρώ.

Τα έργα που αφορούν την Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας (Παράρτημα Ι) σχετίζονται με τη στήριξη νέων, καινοτόμων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων («Κόμβος Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας INNOVATHENS», «Συνεργατικά Δίκτυα Ανοικτής Καινοτομίας (Δ.Τ. COINs)», «Ανάπτυξη Καινοτόμων Επιχειρηματικών Πρακτικών σε Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στο Δήμο Αθηναίων», «Υποστήριξη των Αθηναϊκών Επιχειρήσεων στην Προσαρμογή τους για τη Διείσδυση στις Διεθνείς Αγορές», «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Δομών Φιλοξενίας και Στήριξης Νεοφυών Επιχειρήσεων στον Τομέα του Λιανικού Εμπορίου του Δήμου Αθηναίων», «Αθηναϊκό Εργαστήριο Μόδας»), την αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων («Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα – Αξιοποίηση της Έρευνας στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών», «Επιχειρηματική Αξιοποίηση Ερευνητικών Αποτελεσμάτων του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ο.Π.Α.)», «Δομή Διασύνδεσης Έρευνας και Επιχειρηματικότητας Ε.Π.Ι.Σ.Ε.Υ. – Ε.Μ.Π.», «Δημιουργία Δομής Στήριξης Νέων Επιχειρήσεων στο Ο.Π.Α. – Athens Center for Entrepreneurship (A.C.E.)», «Κόμβος Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας για Διπλωματούχους Μηχανικούς», «Κόμβος Ανοικτής Καινοτομίας και Δημιουργικής Αριστείας Ε.Κ.Τ. για την Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας») και προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας («Δημιουργία Μηχανισμού Στήριξης Νέων Επιχειρήσεων στον Τομέα της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων»).

Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας

Κεντρικό μηχανισμό προώθησης της επιχειρηματικότητας στην Αθήνα αλλά και χάραξης στρατηγικής και συντονισμού από τον Μάιο του 2014, οπότε και εγκαινιάστηκε, αποτελεί το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας²⁰, το οποίο έχει σαν στόχο να παρέχει υποστήριξη σε επιχειρήσεις που εδρεύουν στην Αθήνα αλλά και σε επενδυτές που θέλουν να δραστηριοποιηθούν σε αυτή. Το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας, που εντάσσεται στο «Έργο Αθήνα» και πραγματοποιείται υπό την επίβλεψη και για λογαριασμό της Εταιρείας Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής Αθηνών, δομεί το έργο του σε τρεις βασικούς άξονες.

Ο πρώτος άξονας αφορά στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών υποστήριξης σε επιχειρήσεις της Αθήνας σε μια σειρά θεμάτων τα οποία περιλαμβάνουν: υποστήριξη στην ανάπτυξη, αξιολόγηση, βελτίωση και εφαρμογή του επιχειρηματικού τους σχεδίου, παροχή πληροφόρησης σχετικά με της συνθήκες και εξελίξεις της αγοράς, και καθοδήγηση για την αξιοποίηση των σχετικών δεδομένων, ευέλικτη κατάρτιση σε θέματα επιχειρηματικού ενδιαφέροντος και διάχυσης καλών πρακτικών, υποστήριξη ενεργειών εξωστρέφειας με έμφαση στις εξαγωγές, μέσω της παροχής ενημέρωσης και πληροφόρησης για το οικονομικό, επιχειρηματικό και γενικότερο περιβάλλον στις συγκεκριμένες αγορές-στόχους, αλλά και την βοήθεια στην αποτελεσματικότερη διεξόδυση στις αγορές αυτές υποστήριξη στην ανάπτυξη συνεργασιών και δράσεων δικτύωσης. Η επιλογή των επιχειρήσεων θα γίνεται κατόπιν διαδικασίας αξιολόγησης στο πλαίσιο της οποίας θα πραγματοποιείται και προσδιορισμός των αναγκών.

Στον δεύτερο άξονα η έμφαση δίδεται στην υποστήριξη των επενδυτών εξωτερικού προκειμένου να δραστηριοποιηθούν στο δήμο Αθηναίων, με στόχευση σε σημαντικές αγορές. Στους υποψήφιους επενδυτές θα παρέχεται ενημέρωση σε θέματα διαδικασιών, αρμοδιοτήτων, θεσμικού και κανονιστικού περιβάλλοντος και υποστήριξη σε μορφή συγκέντρωσης της πληροφορίας, πληροφόρηση για τις συνθήκες της τοπικής αγοράς και τις δυνατότητες που παρέχονται, καθώς και διασύνδεση με άλλους συναρμόδιους φορείς για την προσέλκυση διεθνών επενδύσεων.

Ο τρίτος και τελευταίος άξονας της δομής της δράσης του Κέντρου Στήριξης της Επιχειρηματικότητας αποτελεί την υποστήριξη του δήμου στην κατάρτιση, τεκμηρίωση και εφαρμογή της στρατηγικής του για την Επιχειρηματικότητα. Στο πλαίσιο αυτό θα εκπονείται μια σειρά μελετών-ερευνών προκειμένου να αποτυπώνονται οι εξελίξεις, οι συνθήκες και οι τάσεις στο δήμο της Αθήνας. Παράλληλα, θα λειτουργήσει Συμβούλιο Επιχειρηματικότητας

²⁰<http://www.developathens.gr/el/node/348>

το οποίο θα συμβουλεύει τον δήμο στη χάραξη στρατηγικής με την συμμετοχή εκπροσώπων των επιχειρήσεων.

Όλες οι δραστηριότητες του Κέντρου θα υποστηρίζονται από μια βάση επικαιροποιημένων πρωτογενών και δευτερογενών επιχειρηματικών δεδομένων, η οποία θα παρέχει υλικό για την παρακολούθηση των εξελίξεων της επιχειρηματικότητας στην περιοχή του δήμου Αθηναίων. Υποστηρίζεται από 15 εξειδικευμένους συμβούλους σε επιχειρηματική ανάπτυξη, ανάπτυξη εξωστρέφειας και προσέλκυση επενδύσεων. Δικαιούχοι στήριξης είναι υφιστάμενες μικρομεσαίες επιχειρήσεις που ήδη δραστηριοποιούνται στα όρια του Δήμου Αθηναίων ή νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις που διαθέτουν ώριμες επιχειρηματικές ιδέες.

Μετά από αυτήν την σύντομη περιήγηση στις δράσεις του Δήμου Αθηναίων, η έκθεση επικεντρώνεται στη Θερμοκοιτίδα Νεοφυών Επιχειρήσεων Αθήνας.

Μέρος III: Μελέτη Περίπτωσης – Η Θερμοκοιτίδα Νεοφυών Επιχειρήσεων του Δήμου Αθηναίων

Γενική περιγραφή του θεσμού της θερμοκοιτίδας

Ως θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων (business incubators) ορίζονται οι οργανισμοί που στόχο έχουν την στέγαση και υποστήριξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων με προοπτικές γρήγορης ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, ο θεσμός της θερμοκοιτίδας αναλαμβάνει τη συστέγαση ικανού αριθμού επιχειρήσεων σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους, ώστε η φιλοξενούμενη επιχείρηση να απολαμβάνει ωφέλειες όπως η μείωση του χρόνου έναρξης λειτουργίας, η μείωση του κόστους λειτουργίας, η συνεχής υποστήριξη από εξειδικευμένους συνεργάτες της θερμοκοιτίδας (ερευνητικούς φορείς, συμβούλους επιχειρήσεων, δικηγορικά γραφεία, τοπικούς φορείς κ.τ.λ.), η ανάπτυξη συνεργιών μεταξύ των συσχετιζόμενων επιχειρήσεων και η δημιουργία δικτύωσης στον χώρο της αγοράς.

Οι θερμοκοιτίδες αναλαμβάνουν ένα σημαντικό ρόλο υποστήριξης με έμφαση στις νέες καινοτομικές επιχειρήσεις. Η κάλυψη για συναλλακτικά κόστη (transaction costs) δεν περιορίζεται μόνο σε χρηματικές δαπάνες. Περιλαμβάνει και την παράμετρο της εξοικονόμησης χρόνου, καθώς το χρονικό διάστημα μεταξύ της σύλληψης μιας επιχειρηματικής ιδέας και της διάθεσης του αντίστοιχου προϊόντος ή υπηρεσίας στην αγοράς (time-to-market factor) είναι ιδιαίτερα κρίσιμος παράγοντας για τη βιωσιμότητα των νεοφυών επιχειρήσεων.

Η μείωση του χρόνου time-to-market είναι φανερό ότι δεν πρέπει να αποβαίνει εις βάρος της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος ή υπηρεσίας, διότι η παραγνώριση της ποιότητας ως παράγοντα προστιθέμενης αξίας πλήττει ευθέως την βιωσιμότητα των νεοφυών επιχειρήσεων. Εξάλλου, η καινοτομία συνήθως αφορά σε μεγάλο βαθμό την ποιότητα του προϊόντος, αν και μπορεί να αναφέρεται στον τρόπο παραγωγής και κυκλοφορίας του. Η σημασία των υποστηρικτικών υπηρεσιών της θερμοκοιτίδας έγκειται στην διασφάλιση της ποιότητας για τα προσφερόμενα καινοτόμα προϊόντα ή υπηρεσίες από τα επιχειρηματικά σχήματα με ταυτόχρονο περιορισμό του κρίσιμου παράγοντα του χρόνου εξόδου στην αγορά.

Επιπλέον, οι θερμοκοιτίδες αναλαμβάνουν ένα σημαντικό ρόλο στην δημιουργία οικονομικών κλίμακας και σκοπού, δηλαδή στην συγκεντροποίηση του κεφαλαίου. Η οικονομία κλίμακας, βασιζόμενη στη συγκέντρωση των μέσων παραγωγής μέσα σε ένα κλάδο ή ομάδα συναφών κλάδων, είναι προϊόν του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων και αποσκοπεί στην αύξηση των κερδών μέσω της μείωσης του μέσου κόστους ανά μονάδα

με παράλληλη αύξηση της διάθεσης του παραγόμενου προϊόντος ή υπηρεσίας. Η οικονομία σκοπού έχει στόχο τη μείωση του μέσου κόστους λειτουργίας μιας επιχείρησης με σκοπό την παραγωγή περισσότερων του ενός προϊόντων (ή υπηρεσιών) και συνεπώς την βελτίωση της συγκέντρωσης κεφαλαίου σε διαφορετικά πεδία.

Στην περίπτωση της θερμοκοιτίδας η οικονομία σκοπού επιδιώκει τη δημιουργία ποικιλίας προϊόντων, στηριζόμενη στην κοινή χρήση φυσικών υποδομών, στην επαναχρησιμοποιούμενη γνώση συμβουλευτικού, νομικού ή τεχνικού περιεχομένου, στην αξιοποίηση ενός κοινού δικτύου συνεργειών προώθησης, μάρκετινγκ, εξεύρεσης χρηματοδοτήσεων κ.ο.κ. Οι ωφέλειες που προκύπτουν εντοπίζονται στην ευελιξία κατά τον σχεδιασμό του τελικού προϊόντος, την άμεση προσαρμογή στις τρέχουσες τάσεις της αγοράς, στην επαναληψιμότητα των διαδικασιών, στην αποδοτικότερη διαχείριση της πληροφορίας και στον περιορισμό της έκθεσης σε κινδύνους που δύναται να οδηγήσουν ακόμη και μια γόνιμη επιχειρηματική ιδέα σε αποτυχία.

Με τη συστέγαση πολλών νεοφυών και καινοτομικών επιχειρήσεων εντός της θερμοκοιτίδας, αυξάνονται οι συνέργειες και επιτυγχάνεται αλληλοϋποστήριξη μεταξύ τους. Γενικά, απαιτείται μια «ολιστική προσέγγιση» (Motoyama and Wiens, 2015), σύμφωνα με την οποία η θερμοκοιτίδα δεν αποτελεί απλά γραφεία, αλλά ένα χώρο ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των υπευθύνων της και των επιχειρηματικών μεντόρων, από τη μια πλευρά, και των νέων επιχειρηματιών από την άλλη, με παράλληλη παροχή στήριξης από τους μεν στους δε. Επιπλέον οι μέντορες, που παρέχουν τακτικές υπηρεσίες συμβουλευτικής σε εθελοντική βάση, προέρχονται από την τοπική επιχειρηματική κοινότητα, γνωρίζουν τα προβλήματα μιας νεοφυούς επιχείρησης και προσφέρουν λύσεις, παρακολουθώντας συνολικά και σε βάθος χρόνου την εξέλιξη της επιχείρησης.

Τελικός σκοπός εμφανίζεται να είναι η δημιουργία brandname για τις υποστηριζόμενες επιχειρήσεις και η στρατηγική τους τοποθέτησή τους στον χώρο της αγοράς. Επιπλέον, μια θερμοκοιτίδα κρίνεται ως επιτυχημένη, εφόσον κατορθώνει να λειτουργεί ως τοπικός διαμεσολαβητής και ως θεσμός διευκόλυνσης της νέας επιχειρηματικότητας (regional innovation facilitator) (Δήμος Αθηναίων 2012).

Σύμφωνα με την κοινή πρακτική, οι θερμοκοιτίδες φιλοξενούν μια νεοφυή επιχείρηση για 3 έως 5 χρόνια, αποτελούν τμήματα Τεχνολογικών Πάρκων και συνδέονται άμεσα με Πανεπιστήμια ή Τεχνολογικά Ιδρύματα. Σε αντίθεση με τα Τεχνολογικά Πάρκα στα οποία συνήθως περιλαμβάνονται, οι θερμοκοιτίδες δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα (Γαγγιάς, 2015). Στην Αθήνα αυτή τη στιγμή λειτουργούν περίπου 10 θερμοκοιτίδες στήριξης επιχειρήσεων, ιδιωτικές ή υπό την επίβλεψη διαφόρων φορέων.

Περιγραφή λειτουργίας Θερμοκοιτίδας Δήμου Αθηναίων

Η θερμοκοιτίδα του Δήμου Αθηναίων – «Θερμοκοιτίδα Νεοφυών Επιχειρήσεων Αθήνας (Θ.Ε.Α.)» προσφέρει υπηρεσίες σε τρία επίπεδα. Πρώτον, σε επίπεδο παροχής βασικών λειτουργιών, οπότε παρέχονται ατομικοί επιπλωμένοι χώροι, κοινόχρηστοι χώροι, γραμματειακή υποστήριξη, υποδομή Τ.Π.Ε. (τηλεφωνικό κέντρο, πρόσβαση στο διαδίκτυο κ.α.). Δεύτερον, σε επίπεδο δικτύωσης με συνεργάτες για την κάλυψη πάγιων αναγκών νομικής και λογιστικής στήριξης και παροχής συμβουλευτικής και εκπαίδευσης. Τρίτον, σε επίπεδο δικτύωσης με υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας όπως: υπηρεσίες εξεύρεσης χρηματοδότησης, υπηρεσίες μάρκετινγκ, υπηρεσίες δικτύωσης με τοπικούς φορείς παραγωγής γνώσης (Α.Ε.Ι., Τ.Ε.Ι. και ερευνητικά κέντρα), υπηρεσίες για τη διευκόλυνση ανάπτυξης προωθητικών συνεργασιών και δυναμικών συνεργειών κ.ο.κ.

Η προσφορά υπηρεσιών στα επίπεδα αυτά έχει σαν σκοπό την επίλυση των κύριων προβλημάτων που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι νεοφυείς επιχειρήσεις κατά τη φάση της δημιουργίας και της πρώτης περιόδου λειτουργίας τους. Τα προβλήματα αυτά είναι κυρίως το υψηλό αρχικό κόστος επένδυσης και η αδυναμία εξεύρεσης επενδυτικών κεφαλαίων, η έλλειψη τεχνογνωσίας, η αδυναμία αναγνώρισης και διατήρησης των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, η δυσκολία εκτίμησης του επιχειρηματικού ρίσκου και η μειωμένη πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες. Η θερμοκοιτίδα φιλοξενεί, καθοδηγεί, εκπαιδεύει και βελτιώνει, αυξάνοντας τις πιθανότητες επιβίωσης την νέας επιχείρησης. Συνεπώς, μέσω της θερμοκοιτίδας είναι δυνατή η δραστηριοποίηση αποκλεισμένων οικονομικά κοινωνικών ομάδων και η εκμετάλλευση εναλλακτικών στρατηγικών και νέων αγορών, οπότε προκύπτουν νέες θέσεις εργασίας, μειώνεται η θνησιμότητα των τεχνολογικών εταιρειών και δημιουργείται θετικό κλίμα καινοτομίας (Μαντζανάκης, 2015).

Συνολικά θεωρείται πως μέσω της θερμοκοιτίδας προκύπτει μείωση τόσο του κόστους και του χρόνου που απαιτείται για την έναρξη λειτουργίας της επιχείρησης και δικτύωση των επιχειρήσεων. Ο θεσμός θεωρείται πως λειτουργεί σαν καταλύτης για την αλληλεπίδραση της επιχείρησης με μέντορες και συμβούλους, με την προσοχή των επενδυτών κάθε είδους στραμμένη προς αυτές (Χημικά Χρονικά, 2015).

Σχετικά με την εύρεση χρηματοδότησης, διαπιστώνεται ότι αυτή έχει δύο πλευρές. Αυτή που ξεκινάει από την ανάγκη των νέων επιχειρηματιών και αυτή που ξεκινάει από την ανάγκη κεφαλαιοκρατών για επικερδή τοποθέτηση κεφαλαίων, και συνεπώς για εύρεση πολλά υποσχόμενων επενδυτικών προτάσεων. Η θερμοκοιτίδα στοχεύει ακριβώς στη γεφύρωση αυτών των δύο αφετηριών.

Θεσμικό πλαίσιο

Ο όρος "θερμοκοιτίδα" αναφέρεται σε μία νομική οντότητα, που παρέχει τις περισσότερες από τις παρακάτω υπηρεσίες:

- Επενδύσεις ιδίων κεφαλαίων σε εγκατεστημένες επιχειρήσεις για τη δημιουργία καινοτομικών επιχειρήσεων τεχνολογίας
- Χώρους και υποδομή για τη φιλοξενία των νέο-ιδρυθεισών επιχειρήσεων σε προσωρινή βάση
- Υπηρεσίες υποστήριξης σε επιχειρήσεις για την ανάπτυξη και εκμετάλλευση των τεχνολογικών καινοτομιών
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες με σκοπό την εμπορευματοποίηση της επιχειρηματικής ιδέας
- Δικτυωμένες υπηρεσίες και πρόσβαση στην επιχειρηματική κοινότητα

Η Θ.Ε.Α. σχεδιάστηκε με σκοπό να παράσχει τις υπηρεσίες αυτές και εντάχθηκε στο Ε.Π. "Αττική" του ΕΣΠΑ με την Απόφαση με ΑΔΑ: ΒΙΡΔΟΡΙΝ-Ι78 του Δημάρχου Αθηναίων (Δήμος Αθηναίων, 2014) στις 16/1/2014 και συνολικό κόστος 2.047.250 €. Πιο συγκεκριμένα, η θερμοκοιτίδα Θ.Ε.Α. εντάσσεται στο «Έργο Αθήνα» του Δήμου Αθηναίων και υλοποιείται μετά από την έγκριση της σχετικής πρότασης που υποβλήθηκε από το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών (Ε.Β.Ε.Α.). Αφορά στη δημιουργία και λειτουργία θερμοκοιτίδας επιχειρηματικότητας, όπου θα φιλοξενηθούν νεοφυείς επιχειρήσεις (startups) και spinoffs, για χρονικό διάστημα ως 18 μηνών με στόχο την ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας σε τομείς που σχετίζονται με τις τεχνολογίες και τις τεχνολογικές καινοτομίες. Ως νεοφυείς ορίζονται για το συγκεκριμένο πρόγραμμα οι επιχειρήσεις που δεν έχουν κάνει ακόμα έναρξη εργασιών ή ξεκίνησαν να λειτουργούν μετά την 1/6/2012, ενώ spinoffs είναι οι επιχειρήσεις εμπορικής αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων για τη δημιουργία καινοτόμων προϊόντων (Χημικά Χρονικά, 2015).

Το Ε.Β.Ε.Α. το οποίο κατέθεσε την πρόταση για τη δημιουργία της θερμοκοιτίδας είναι και ο φορέας που τη διαχειρίζεται, με τους υπαλλήλους της να προέρχονται κατά κύριο λόγο από αυτό (εξαίρεση αποτελούν οι σύμβουλοι επιχειρηματικότητας οι οποίοι προέρχονται από σχετικό Μητρώο και εργάζονται με σύμβαση έργου). Από το Ε.Β.Ε.Α. προέρχονται και τα μέλη της Επιτροπής Αξιολόγησης των υπό ένταξη επιχειρησιακών σχημάτων. Διακηρυγμένος σκοπός του Επιμελητηρίου είναι να συμβάλει όχι μόνο στη μείωση του απαιτούμενου αρχικού κεφαλαίου αλλά κυρίως στην υπέρβαση μιας σειράς εμποδίων και προβλημάτων που οι νεοφυείς επιχειρήσεις καλούνται να αντιμετωπίσουν (Χημικά Χρονικά, 2015).

Η συμμετοχή του Ε.Β.Ε.Α. στο σχέδιο επιβεβαιώνει το ενδιαφέρον αυτής της ένωσης των κεφαλαιοκρατών. Είναι γνωστό ότι το Ε.Β.Ε.Α. δεν είναι χώρος έκφρασης των συμφερόντων νέων επιχειρηματιών που δεν έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση και δεν διαθέτουν ίδια μέσα παραγωγής. Από την πλευρά του Ε.Β.Ε.Α. που έχει ιδιαίτερο ρόλο στην επιλογή και εξέλιξη των επιχειρηματικών σχεδίων που θα ενταχθούν, το ενδιαφέρον εξαντλείται στην ανάδειξη καλών σχεδίων προς χρηματοδότηση. Αυτό σημαίνει ότι σχέδια που μπορεί να έχουν σημασία για την κοινωνία, ή ακόμα που μπορεί να είναι κερδοφόρα για τον επιχειρηματία αλλά έρχονται σε μη επωφελή ανταγωνισμό με ήδη εδραιωμένους στον κλάδο κεφαλαιοκράτες, δεν θα προσελκύσουν χρηματοδότηση κι ενδεχομένως και να μην ενταχθούν στην θερμοκοιτίδα.

Φυσικές υποδομές

Η Θ.Ε.Α. εγκαινιάστηκε στις 16/7/2014 και στεγάζεται σε ενοικιασμένο, κατάλληλα διαμορφωμένο κτήριο επί της οδού Κεφαλληνίας στα Πατήσια. Το κτήριο έχει επιφάνεια 1200 m², εκ των οποίων τα 800 m² είναι χώροι εργασίας, ενώ τα υπόλοιπα καταλαμβάνονται από αίθουσες εκδηλώσεων, σεμιναρίων και συναντήσεων, υποδοχή, κουζίνα, γραμματεία κ.λπ. Το έργο θα λειτουργήσει με χρηματοδότηση του ΕΣΠΑ μέχρι τις 31/12/2015, ενώ μετά την ημερομηνία αυτή υπάρχει δέσμευση του Δήμου Αθηναίων για ένταξη στη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020. Αν κάτι τέτοιο δεν καταστεί δυνατόν, το Ε.Β.Ε.Α. θα αναλάβει την οικονομική της στήριξη της Θ.Ε.Α.

Για το έργο της στήριξης των ενταγμένων επιχειρηματικών ομάδων, η Θ.Ε.Α. έχει φροντίσει για την προμήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών με άδειες χρήσης λογισμικού, τη δημιουργία κατάλληλης υποδομής δικτύου επικοινωνίας υψηλής ταχύτητας (server, περιφερειακός εξοπλισμός, τηλεφωνικό κέντρο). Επιπρόσθετα, η θερμοκοιτίδα είναι εξοπλισμένη κατάλληλα ώστε να προσφέρει στις επιχειρηματικές ομάδες σύγχρονο περιβάλλον εργασίας εφοδιασμένο με διαφόρων τύπου έπιπλα και εξοπλισμό, εξοπλισμό παρουσιάσεων για τους χώρους συναντήσεων/συνεδριάσεων, έπιπλα και μικροσυσκευές για τους κοινόχρηστους χώρους.

Διαδικασία ένταξης στη Θ.Ε.Α.

Η Θ.Ε.Α. διαθέτει και προσφέρει στις ενταγμένες σε αυτή επιχειρήσεις τυποποιημένους χώρους φιλοξενίας με κοινές υποδομές και ειδικές υπηρεσίες, για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, διευκολύνοντας το ξεκίνημα και την ανάπτυξη των τελευταίων. Μετά την πάροδο συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος οι επιχειρήσεις μετακινούνται σε δικούς τους επαγγελματικούς χώρους και τη θέση τους στη θερμοκοιτίδα θα καταλάβουν άλλα νεοφυή επιχειρηματικά σχήματα.

Η δομή έχει σχεδιαστεί για να φιλοξενήσει 50 επιχειρηματικές ομάδες και σχήματα για διάστημα μέχρι 18 μήνες. Η επιχειρηματική ιδέα που κατατίθεται μπορεί να περιλαμβάνει τη δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών ή καινοτόμους τρόπους παραγωγής και διάθεσης νέων ή ήδη υπαρχόντων προϊόντων και υπηρεσιών. Οι προσκλήσεις έκλεισαν τον Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2014, οπότε και εντάχθηκαν 34 σχήματα, ενώ είναι ανοιχτή αυτή τη στιγμή και μέχρι τις 30 Απριλίου άλλη μια πρόσκληση για τη συμπλήρωση των κενών θέσεων. Κάθε σχήμα περιλαμβάνει κατά μέσο όρο 3 άτομα, αν και υπάρχουν μεμονωμένοι επιχειρηματίες (κάτι που δεν ενθαρρύνεται) αλλά και ομάδα 9 ατόμων.

Κριτήρια για την ένταξη αποτελούν η επιχειρηματική ιδέα, το επίπεδο εκπαίδευσης των μελών του σχήματος και το Επιχειρηματικό Σχέδιο (Business Plan) που κατατίθεται από την ομάδα με την αίτηση. Συγκεκριμένα εξετάζονται η πρωτοτυπία/καινοτομία, η σαφήνεια και η ωριμότητα της επιχειρηματικής ιδέας, η ανάγκη της αγοράς για τη συγκεκριμένη υπηρεσία ή αγαθό και η τάση ανάπτυξης του συγκεκριμένου κλάδου στην απευθυνόμενη αγορά. Επιπλέον, το επίπεδο εκπαίδευσης της επιχειρηματικής ομάδας και η συνάφειά του με το αντικείμενο, η ύπαρξη και συνάφεια επιχειρηματικής εμπειρίας και η εμπειρία σε δράσεις Έρευνας και Ανάπτυξης. Το ίδιο το Επιχειρηματικό Σχέδιο που κατατίθεται βαθμολογείται ως προς την ανταγωνιστικότητα του προϊόντος (διαφοροποίηση, κόστος κλπ.), την επενδυτική ελκυστικότητα, τον χρηματοδοτικό σχεδιασμό και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του. Από τα παραπάνω, γίνεται προφανής η δύναμη εξήγησης του μαρξιστικού υποδείγματος, όπως τεκμηριώσαμε στο εισαγωγικό μέρος.

Οι ομάδες που συγκεντρώνουν 50% βαθμολογία στα παραπάνω κριτήρια καλούνται σε συνέντευξη από την Επιτροπή Αξιολόγησης που αποτελείται από Πανεπιστημιακούς και μέλη του Ε.Β.Ε.Α. που μετέχουν παράλληλα και σε άλλες δράσεις όπως αυτή των «Επιχειρηματικών Αγγέλων». Μεγάλη βαρύτητα έχει το επίπεδο ωριμότητας της επιχειρηματικής πρότασης, καθώς κάποια ομάδα μπορεί να προσέλθει με εξαιρετικά καινοτόμα ιδέα που όμως δεν έχει υλοποιήσιμη μορφή. Παρ' ότι δεν υπάρχει περιορισμός στο αντικείμενο της επιχείρησης, λόγω της μορφής της θερμοκοιτίδας και των υποδομών που

παρέχει ευνοούνται σχήματα ανάπτυξης λογισμικού, παροχής υπηρεσιών και βιομηχανικού σχεδιασμού. Λόγω της ένταξης του προγράμματος στις δράσεις του Δήμου, στην περίπτωση που η επιχείρηση έχει λάβει νομική μορφή θα πρέπει να έχει έδρα στα όρια του Δήμου Αθηναίων. Στις δύο πρώτες Προσκλήσεις για ένταξη στη θερμοκοιτίδα είχαν ανταποκριθεί 143 σχήματα, από τα οποία επελέγησαν τα 34. Επίσης προβλέπεται η κάλυψη κάποιων θέσεων σαν έπαθλο διαγωνισμών που οργανώνει το Ε.Β.Ε.Α. ή άλλοι φορείς.

Ο δείκτης εκροών που αναφέρεται στην πράξη ένταξης του έργου (Δήμος Αθηναίων, 2014) σχετικά με τον αριθμό των επιχειρήσεων που συμμετέχουν έχει τιμή στόχο 50. Σύμφωνα με τη συντονίστρια του έργου χρειάζεται να επιτευχθεί ο στόχος αυτός ή εναλλακτικά τα άτομα που θα ωφεληθούν πρέπει να είναι τουλάχιστον 100. Έτσι, ακόμα και με τις 16 κενές θέσεις για επιχειρηματικά σχήματα, η δράση θεωρείται από τους οργανωτές της επιτυχημένη.

Τα στάδια ένταξης μιας επιχείρησης στη θερμοκοιτίδα είναι τα ακόλουθα:

1. Καταγραφή αναγκών Συμβουλευτικής - Εκπαίδευσης
2. Συμφωνία χρόνου ωρίμανσης
3. Καθοδήγηση - Εκπαίδευση - Συμβουλευτική
4. Επίτευξη στόχων - Α' Αξιολόγηση
5. Οριστικοποίηση επιχειρηματικού σχεδίου και στρατηγικής
6. Συμβουλευτικές συνεδρίες αξιολόγησης - Β' Αξιολόγηση
7. Πλήρης επιχειρηματική λειτουργία
8. Αναζήτηση χρηματοδότησης και προετοιμασία για αυτονόμηση
9. Γ' Αξιολόγηση
10. Αυτονόμηση - Έξοδος

Μετά την επιλογή της, η ομάδα που εντάσσεται στη θερμοκοιτίδα έχει σαν υποχρέωση την παρουσία στο χώρο και την περαιτέρω ανάπτυξη της επιχειρηματικής ιδέας με στόχο την εξέλιξή της και την απόκτηση νομικής μορφής. Από την πλευρά της η θερμοκοιτίδα πέρα από την φιλοξενία στον χώρο παρέχει 400 ώρες συμβουλευτική ανά σχήμα και χρησιμοποιεί το δίκτυο του ΕΒΕΑ για να προωθήσει τη χρηματοδότηση και το mentoring των επιχειρήσεων. Η συμβουλευτική περιλαμβάνει θέματα όπως ο Επιχειρησιακός Σχεδιασμός (business & marketing plan), νομικά θέματα που σχετίζονται με την ίδρυση και τη λειτουργία της επιχείρησης, η εξεύρεση χρηματοδότησης, οι τυπικές διαδικασίες ίδρυσης μιας επιχείρησης, η οργάνωση και λειτουργία της, η διαχείριση ανθρωπίνων πόρων, η ανάπτυξη συνεργασιών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και θέματα διανοητικής και πνευματικής ιδιοκτησίας.

Παράλληλα, εκπρόσωποι της θερμοκοιτίδας συμμετέχουν σε εκδηλώσεις που αφορούν start-ups στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, σε μια προσπάθεια άντλησης τεχνογνωσίας. Σε τακτά χρονικά διαστήματα προβλέπεται η σύνταξη αναφορών προόδου συμβουλευτικής (αν και μέχρι τις αρχές Απριλίου 2015 δεν έχουν δημιουργηθεί τέτοιες αναφορές), ενώ είναι δυνατή και η αποβολή κάποιας ομάδας από την θερμοκοιτίδα (διαδικασία που βρίσκεται αυτή τη στιγμή σε εξέλιξη για μια ομάδα).

Σχέση θερμοκοιτίδας Θ.Ε.Α. και Δήμου Αθηναίων στο πλαίσιο στρατηγικών προκλήσεων

Ο Δήμος Αθηναίων φιλοδοξεί να χρησιμοποιήσει το θεσμό της θερμοκοιτίδας σαν ένα σημαντικό εργαλείο αναπτυξιακού σχεδιασμού για την πόλη της Αθήνας. Αυτό γίνεται ξεκάθαρα και από το γεγονός ότι σχεδιάζεται και άλλη παρόμοια δομή για τη φιλοξενία και στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε συνεργασία με την Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε. Η προστιθέμενη αξία του θεσμού έγκειται όχι τόσο σε αυτή καθαυτή τη φιλοξενία των νεοφυών επιχειρήσεων όσο στην κινητοποίηση πόρων και στην ενεργοποίηση αναπτυξιακού δυναμικού της πόλης της Αθήνας που βρίσκεται τη στιγμή αυτή σε υπολανθάνουσα κατάσταση, με στόχο την επίτευξη τοπικής ανάπτυξης.

Η τοπική διάσταση και η ανάδειξή της μέσω του θεσμού της θερμοκοιτίδας θεωρείται ως εξαιρετικά σημαντική. Στόχος του Δήμου είναι να επιτευχθεί επιχειρηματική επανεκκίνηση της πόλης των Αθηνών που θα συμβάλλει στην αναδιανομή οικονομικών πόρων που θα αμβλύνουν τις εσωτερικές ανισότητες της περιοχής. Για παράδειγμα, η δραστηριοποίηση νέων επιχειρήσεων σε περιοχές του κέντρου της Αθήνας που θεωρούνται υποβαθμισμένες, παρουσιάζοντας σημάδια εγκατάλειψης, θα παίξει καθοριστικό ρόλο για την επανασύσταση του κοινωνικού, εμπορικού και περιβαλλοντικού ιστού της πόλης.

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται ακόμη και η αναπαλαίωση διατηρητέων κτηρίων σε διάφορες γειτονιές της Αθήνας για να φιλοξενηθούν οι νεοφυείς επιχειρήσεις κατά το στάδιο ένταξής τους στην θερμοκοιτίδα. Θεωρείται από τον Δήμο πως ακόμα και η κίνηση αυτή συνεισφέρει στην κατεύθυνση της δυναμικών πόλων ανάπτυξης και ανάπλασης που θα δώσουν τον τόνο για τη δημιουργία ενός νέου αστικού τοπίου, το οποίο με τη σειρά του θα συνεισφέρει στην ενίσχυση του brandname της Αθήνας σαν τουριστικού αλλά και επενδυτικού προορισμού.

Αξιολόγηση της δράσης

Η αξία της αξιολόγησης συχνά παραβλέπεται με αποτέλεσμα την απουσία ξεκάθαρης αντίληψης για το περιεχόμενο και την ίδια την έννοια. Όπως είδαμε όμως, η αξιολόγηση είναι πολύ σημαντική, καθώς πρέπει να επιβεβαιώνει την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης είτε από ομάδα κεφαλαιοκρατών, ή από την κοινωνία. Απαιτούνται επομένως ορισμένες κρίσιμες διασαφήσεις.

Η αξιολόγηση συνίσταται σε δύο αλληλένδετες διαδικασίες: πρώτον, την τακτική παρακολούθηση και καταγραφή επίτευξης στόχων ή απόκλισης από αυτούς (monitoring) και δεύτερον, την συγκριτική αξιολόγηση (benchmarking) η οποία αποσκοπεί στη σύγκριση της ποιότητας, απόδοσης και της αποτελεσματικότητας μιας διαδικασίας σε σχέση με τιθέμενες προδιαγραφές, καλές πρακτικές και καλά ορισμένα επίπεδα τιμών βάσης ή γενικότερα αναφοράς.

Η αξιολόγηση της λειτουργίας μιας θερμοκοιτίδας βάσει τεχνικών monitoring και benchmarking συνιστά εργαλείο πολλαπλής σημασίας. Σκοπός είναι η διαπίστωση δυνατών και αδύνατων σημείων, ώστε να ληφθεί μέριμνα για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της θερμοκοιτίδας για τους σκοπούς που διαπιστώσαμε στο πρώτο μέρος. Άλλωστε, ο θεσμός της θερμοκοιτίδας φιλοδοξεί να διαδραματίσει ρόλο καταλύτη για την τόνωση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων, μέσω της παραγωγής καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο με ειδική μέριμνα για την ανάπτυξη και ενίσχυση ενδογενών παραγωγικών διαδικασιών. Η αξιολόγηση δείχνει τελικά τον βαθμό ικανοποίησης όλων των εμπλεκόμενων στη λειτουργία της θερμοκοιτίδας: των υπευθύνων αυτής, των ωφελούμενων επιχειρήσεων - χρηματοδοτών, της τοπικής αγοράς, των ερευνητικών κέντρων αλλά και κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου.

Η σπουδαιότητα της αξιολόγησης ενισχύεται στην περίπτωση της Θ.Ε.Α. στην οποία εμπλέκονται οι τοπικές αρχές της πόλης μαζί με τμήματα της κοινωνίας των πολιτών (π.χ. ερευνητικά κέντρα, τοπικοί συμβουλευτικοί φορείς κα.) και απαιτείται συμπόρευση και σύμπνοια για τη συνέχιση του προγράμματος.

Οι λόγοι για τους οποίους οι διαδικασίες αξιολόγησης είναι απαραίτητες είναι ο έλεγχος αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας, η λογοδοσία προς όλους τους εμπλεκόμενους, η προώθηση των τελικών χρηστών των παραγόμενων εκροών της θερμοκοιτίδας (επιχειρηματικά σχήματα και μικρομεσαίες επιχειρήσεις), η δικτύωση και εξεύρεση χρηματοδοτήσεων και η ανάπτυξη συνεργειών και συνεργασιών

Ο έλεγχος αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας αποσκοπεί στην βέλτιστη χρήση των πεπερασμένων πόρων της θερμοκοιτίδας, που χαρακτηρίζονται από σπανιότητα.

Η λογοδοσία προς όλους τους εμπλεκόμενους δεν εξαντλείται σε μια τυπική διαδικασία διαφάνειας, που ούτως ή άλλως διατηρεί τη σημασία της. Κάθε ενδιαφερόμενος χρειάζεται να γνωρίζει την απόδοση της επένδυσης (return on investment) που αντιπροσωπεύει μια θερμοκοιτίδα. Η σχετική γνώση διαμορφώνει τις προσδοκίες του και άρα είναι σε θέση να χαράξει πολιτική και να λάβει αποφάσεις σχετικά με την εμπλοκή του στη θερμοκοιτίδα βάσει καταγεγραμμένων στοιχείων (data-based approach). Η λογοδοσία της θερμοκοιτίδας προς τους εμπλεκόμενους θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί και ως εργαλείο μόχλευσης προσδοκιών των εμπλεκόμενων φορέων στον ορίζοντα ενός μεσοπρόθεσμου προγραμματισμού.

Οι καλές επιδόσεις όπως έχουμε ήδη ισχυριστεί συνδέονται στενά με τις πρακτικές προώθησης του έργου της θερμοκοιτίδας. Η ψυχολογία και οι προσδοκίες της αγοράς και των επιχειρήσεων καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από τους διαπιστωμένους αριθμούς απόδοσης και αποτελεσματικότητας. Οι διαγραφόμενες προοπτικές συνιστούν τον καλύτερο πρεσβευτή μιας θερμοκοιτίδας στον επιχειρηματικό κόσμο. Η εξεύρεση χρηματοδοτικών λύσεων ή προσέλκυσης κεφαλαίων για λογαριασμό της θερμοκοιτίδας και των υποστηριζόμενων σχημάτων της στηρίζονται στις καλές επιδόσεις.

Η ανάπτυξη συνεργειών και συνεργασιών σκοπό έχει την ανεύρεση καλών πρακτικών, όπως και κατάλληλων μηχανισμών μεταφοράς αυτών στο εσωτερικό της θερμοκοιτίδας με τρόπο που να μην αποτελεί μηχανική αντιγραφή αλλά μια έξυπνη παραμετροποιημένη και προσαρμοσμένη πολιτική στο ιδιαίτερο περιβάλλον της τοπικής κοινότητας της οποίας αποτελεί μέρος η θερμοκοιτίδα.

Γίνεται φανερό ότι η καταγραφή των επιδόσεων της θερμοκοιτίδας στα προηγούμενα πεδία επιτρέπει εκτιμήσεις για το βαθμό στον οποίο μια θερμοκοιτίδα έχει επιλέξει ενδεδειγμένα και κατάλληλα εργαλεία για την υλοποίηση των στρατηγικών στόχων της. Κρίνεται τελικά αν η θερμοκοιτίδα είναι τοπικός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης με την έννοια της παροχής βιώσιμων επιχειρηματικών σχεδίων και κερδοφόρων επενδυτικών προτάσεων. Επίσης, κρίνεται η δυνατότητα διάχυσης του κόστους με τους ισχυρισμούς της ταξικής συναίνεσης στο βαθμό που συμβάλει στην παραγωγή θέσεων εργασίας με ή χωρίς ποιοτικά χαρακτηριστικά, ικανοποιητικές αμοιβές και ανθεκτικότητα στη ανταγωνιστική οικονομία της ελεύθερης αγοράς, έναντι άλλων θερμοκοιτίδων ή γενικότερα παρόμοιων δράσεων.

Αρχές κατάστρωσης δεικτών αξιολόγησης

Οι βασικοί δείκτες επιδόσεων (Key Performance Indicators) συνιστούν προκαθορισμένες ποσοτικές μετρήσεις που αφορούν σε κρίσιμους στόχους (objective goals) που θέτει ο εκάστοτε οργανισμός. Αντίθετα, οι δείκτες διαδικασιών (process indicators) παρέχουν πληροφορίες για το βαθμό αποτελεσματικότητας των δράσεων η ολοκλήρωση των οποίων απαιτείται για την υλοποίηση των τελικών στόχων του οργανισμού. Η κατάστρωση των παραπάνω ποσοτικών δεικτών προϋποθέτει την χρήση σχέσεων κόστους οφέλους, ώστε να υπάρχει καθαρή εικόνα για την ποσότητα των απαιτούμενων πόρων για την παραγωγή των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων. Η συγκριτική αξιολόγηση (benchmarking) στηρίζεται, πρώτον στην χρήση των ίδιων δεικτών, δεύτερον στην διασφάλιση ότι οι εν λόγω δείκτες γίνονται αντιληπτοί με όμοιο τρόπο και τέλος στην διασφάλιση της συλλογής επικαιροποιημένων στοιχείων.

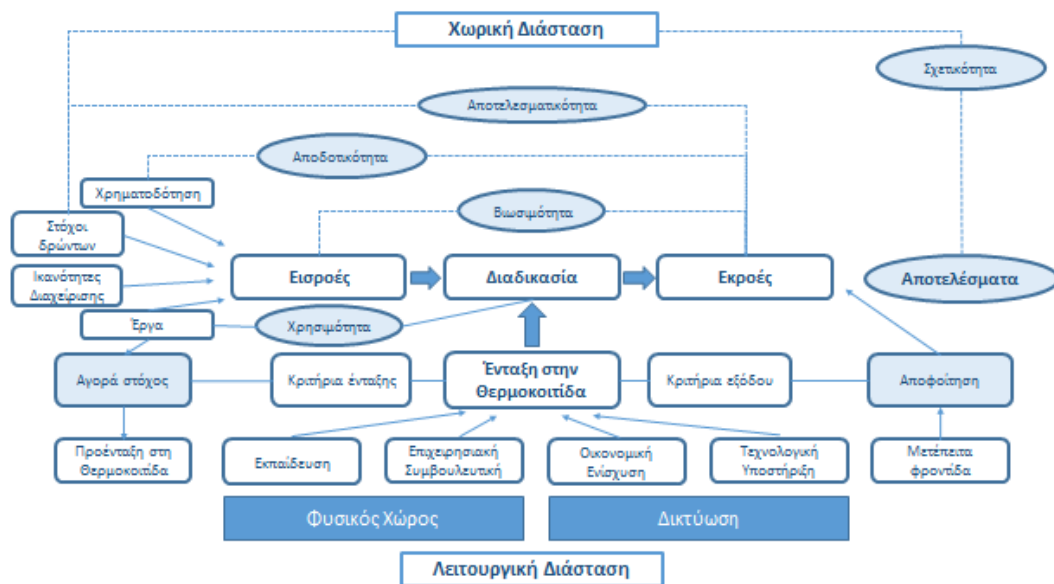
Ένας πρακτικός τρόπος για την επιλογή των ενδεδειγμένων δεικτών είναι η προσέγγιση SMART. Οι βασικοί δείκτες και οι δείκτες διαδικασιών είναι smart εφόσον πληρούνται οι κάτωθι συνθήκες: (α) είναι *συγκεκριμένοι (Specific)*, δηλαδή μετρούν με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια το αποτέλεσμα για το οποίο σχεδιάστηκαν, (β) είναι ποσοτικοποιημένοι (*Measurable*), (γ) είναι επιτεύξιμοι (*Achievable*), δηλαδή είναι τεχνικά δυνατό να αποκτηθούν στοιχεία μέτρησης με λογικό κόστος, (δ) είναι προσανατολισμένοι στο αποτέλεσμα (*Result - oriented*) ώστε να παρέχουν αξιόπιστα συμπεράσματα και (ε) είναι χρονικά προσδιορισμένοι (*Time-bound*), δηλαδή τα στοιχεία που τους αφορούν συλλέγονται με περιοδικότητα τέτοια ώστε να είναι δυνατή η εξαγωγή χρήσιμων παρατηρήσεων.

Μεθοδολογικό Πλαίσιο Συγκριτικής Αξιολόγησης Επιχειρηματικών Θερμοκοιτίδων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναπτύξει μια μεθοδολογία αξιολόγησης δράσεων θερμοκοιτίδων ήδη από το 2002 (European Commission, 2002) με σκοπό να προσδιορίσει τα ορόσημα συγκριτικής αξιολόγησης της απόδοσης που σχετίζονται με τη διοίκηση και την επικοινωνιακή πολιτική των δομών, να δημιουργήσει λειτουργικούς δείκτες που θα μετρούν την προσέγγιση στα παραπάνω ορόσημα και να παράσχει βοήθεια στις θερμοκοιτίδες που δημιουργούνται ή λειτουργούν ήδη παρουσιάζοντας καλές πρακτικές και δίνοντας οδηγίες εφαρμογής για λειτουργικές βελτιώσεις.

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία αυτή, ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούν οι θερμοκοιτίδες μπορεί να απεικονιστεί με όρους ενός απλού μοντέλου εισροών - εκροών. Οι εισροές αφορούν κυρίως την χρηματοδότηση από τους μετόχους (stakeholders), τους διαχειριστικούς πόρους και τα έργα που προτείνουν οι επιχειρηματίες. Οι διαδικασίες αφορούν τη συνένωση των εισροών μέσα στο χώρο της θερμοκοιτίδας μέσω των υπηρεσιών που αυτή παρέχει και οι εκροές την δημιουργία θέσεων εργασίας και πλούτου που προσφέρουν οι επιχειρήσεις που αποφοιτούν με επιτυχία στις τοπικές οικονομίες.

Στο σχήμα που ακολουθεί παρουσιάζεται σχηματικά το μοντέλο λειτουργίας της θερμοκοιτίδας (European Commission, 2002). Στο κάτω μέρος απεικονίζεται η διάσταση εισροών - εκροών, ενώ στο πάνω μέρος βασικές πτυχές καλών πρακτικών.

Σχήμα 1: Μοντέλο λειτουργίας της θερμοκοιτίδας

Αρχικά, στη φάση προένταξης, εντοπίζονται τα προτεινόμενα έργα τα οποία οφείλουν να συμφωνούν με τα κριτήρια και την αγορά - στόχο της θερμοκοιτίδας. Για παράδειγμα, μία θερμοκοιτίδα δύναται να επικεντρώνεται σε έργα με τεχνολογική εστίαση. Η φάση προένταξης τυπικά περιλαμβάνει έναν συνδυασμό εκπαίδευσης και επιχειρησιακού σχεδιασμού που προηγείται της τελικής ένταξης στη δομή. Σκοπός είναι η αρτιότερη επιλογή των υποψήφιων σχημάτων, καθώς μια καλή ιδέα επιχειρηματικότητας δύναται να απορριφθεί λόγω απειρίας και ελλιπούς τεκμηρίωσης από την πλευρά του ενδιαφερόμενου.

Κατά τη φάση προένταξης, δύναται, πέρα από τα αρχικά υποψήφια επιχειρηματικά σχήματα, να ενθαρρυνθούν να συμμετάσχουν ακόμα περισσότεροι επιχειρηματίες. Η

λειτουργία της ενθάρρυνσης απαιτεί την δημιουργία και ανάπτυξη συστημάτων έγκαιρης ενημέρωσης και ειδοποίησης της ομάδας - στόχου (target group) στην οποία απευθύνεται η θερμοκοιτίδα βάσει του προσανατολισμού της.

Κατά τη φάση της ένταξης, η διαδικασία εντός της θερμοκοιτίδας συνήθως συνδυάζει κατηγορίες υπηρεσιών υποστήριξης επιχειρήσεων όπως: εκπαίδευση, συμβουλευτική σε επιχειρησιακά θέματα, οικονομική ενίσχυση (από την ίδια τη θερμοκοιτίδα ή από εξωτερικούς παρόχους χρηματοδότησης) και τεχνολογική υποστήριξη. Ένα ακόμα βασικό κομμάτι της διαδικασίας είναι η ανάπτυξη δικτύου τόσο ανάμεσα στις συστεγαζόμενες επιχειρήσεις όσο και με εξωτερικούς οργανισμούς όπως μεγάλες επιχειρήσεις ή εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Βασικό χαρακτηριστικό της λειτουργίας του θεσμού της θερμοκοιτίδας είναι η περιορισμένη διάρκεια υποστήριξης. Η λειτουργία επιχειρηματικών σχημάτων σε προστατευμένο περιβάλλον αντίκειται στην αρχή της λειτουργίας της ελεύθερης αγοράς. Επιπλέον, δύναται να οδηγήσει σε σχήματα ρηχής επιχειρηματικότητας με μειωμένη δυνατότητα έκθεσης στο πεδίο του ανταγωνισμού. Ως εκ τούτου, σκοπός είναι η παροχή «προστασίας» σε ιδέες και σχήματα για τα οποία είναι κρίσιμη η διασφάλιση του απαραίτητου χρόνου ωρίμανσης προτού αρχίσουν να αποδίδουν επιχειρηματικά.

Κατά τη φάση της ένταξης, η λειτουργία του επιχειρηματικού σχήματος αξιολογείται ως προς τον βαθμό ωρίμανσής του. Υποδεικνύονται και εφαρμόζονται κατάλληλα κριτήρια τα οποία υποδεικνύουν ποιες εταιρείες θα «αποφοιτήσουν» ή θα απενταχθούν από το πρόγραμμα υποστήριξης της θερμοκοιτίδας.

Κρίσιμη είναι η πρόβλεψη για πρόωρη «αποφοίτηση» σε περίπτωση ραγδαίας ωρίμανσης του ενταγμένου στην θερμοκοιτίδα επιχειρηματικού σχήματος. Η πρόωρη «αποφοίτηση» συνήθως οφείλεται στην ταχύτερη επέκταση του επιχειρηματικού σχήματος σε σημείο όπου η φιλοξενία στην θερμοκοιτίδα καθίσταται προβληματική.

Η «αποφοίτηση» των επιχειρηματικών σχημάτων δε σημαίνει διακοπή των σχέσεών τους με τη θερμοκοιτίδα. Ο σχεδιασμός λειτουργίας της θερμοκοιτίδας συμπεριλαμβάνει τη διατήρηση επαφών και παροχή υπηρεσιών συνεχιζόμενης δικτύωσης στα επιχειρηματικά σχήματα που «αποφοιτούν» (after-care υπηρεσίες). Η πρόβλεψη για διατήρηση των επαφών σκοπό έχει την δημιουργία πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων τόσο για την θερμοκοιτίδα, όσο και για τους εμπλεκόμενους ωφελούμενους, είτε έχουν «αποφοιτήσει» είτε βρίσκονται στο στάδιο ένταξης. Η μεταφορά τεχνογνωσίας, εμπειρίας και επαφών εκατέρωθεν λειτουργεί σωρευτικά στην κατεύθυνση παραγωγής προστιθέμενης αξίας για το έργο της

θερμοκοιτίδας, τη διεύρυνση του ρόλου της. Σε ότι αφορά τα επιχειρηματικά σχήματα, συμβάλει στη δημιουργία κρίσιμης μάζας σε στοχευμένους τομείς της αγοράς.

Δείκτες αξιολόγησης

Σύμφωνα με τον Οδηγό της Ευρωπαϊκή Ένωσης για τις θερμοκοιτίδες με προσανατολισμό στην καινοτομία (European Union, Regional Policy, 2010) και το πρότυπο λειτουργίας θερμοκοιτίδας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Commission, 2002), βασικές έννοιες για τον προσδιορισμό των εισροών, διαδικασιών και εκροών που σχετίζονται με τη λειτουργία της θερμοκοιτίδας, όπως και την κατάστρωση δεικτών για την αξιολόγηση της δράσης της, είναι οι ακόλουθες:

- **Αποδοτικότητα:** η σχέση μεταξύ οικονομικών εισροών και αποτελεσμάτων. Γίνεται διάκριση ανάμεσα στο φορέα σχεδιασμού (Δήμος), το χρηματοδότη της θερμοκοιτίδας (κράτος - ΕΕ), τους χρηματοδότες των τελικών επενδυτικών σχεδίων και τους ενταγμένους (νέους) επιχειρηματίες.
- **Αποτελεσματικότητα:** ο βαθμός στον οποίο τα αποτελέσματα αποδεικνύουν την επίτευξη των συγκεκριμένων στόχων που είχαν τεθεί. Η παραπάνω διάκριση ισχύει.
- **Σχετικότητα:** ο βαθμός στον οποίο οι στόχοι και τα αποτελέσματα προωθούν τους σκοπούς ευρύτερων πολιτικών. Γίνεται διάκριση ανάμεσα στο φορέα σχεδιασμού (Δήμος) και το χρηματοδότη της θερμοκοιτίδας (κράτος - ΕΕ).
- **Χρησιμότητα:** ο βαθμός στον οποίο οι υπηρεσίες που παρέχονται στις επιχειρήσεις – πελάτες ικανοποιούν τις ανάγκες τους.
- **Βιωσιμότητα:** βιωσιμότητα των λειτουργιών και αντοχή των αποτελεσμάτων που παράγονται.

Ως προς την **αποδοτικότητα**, μελετώνται οι οικονομικές εισροές, οι λειτουργικές διαδικασίες και το μοναδιαίο κόστος παροχής υποδομών και υπηρεσιών της θερμοκοιτίδας προς τις επιχειρήσεις – πελάτες. Στα αποτελέσματα ελέγχεται η αποτελεσματικότητα κόστους των εκροών, όπως το κόστος ανά επιτυχημένη επιχείρηση, το κόστος ανά θέση εργασίας που δημιουργήθηκε κ.λπ. Οι επιχειρήσεις – πελάτες παρακολουθούνται για κάποια χρόνια, στα οποία ελέγχεται η χρηματοδότησή τους και η κερδοφορία τους.

Ως προς την **αποτελεσματικότητα**, γίνεται έλεγχος του βαθμού στον οποίο η θερμοκοιτίδα πετυχαίνει βασικούς λειτουργικούς στόχους που τίθενται στο επιχειρησιακό της σχέδιο, όπως οι βαθμοί «αποφοίτησης» και επιβίωσης των ενταγμένων επιχειρήσεων. Σε σχέση με τα αποτελέσματα, παρακολουθείται ο βαθμός στον οποίο η θερμοκοιτίδα

επιτυγχάνει στόχους που σχετίζονται με επιπτώσεις στην γενικότερη επιχειρηματική και τοπική ανάπτυξη, όπως για παράδειγμα η δημιουργία θέσεων εργασίας και πλούτου.

Ως προς την **σχετικότητα**, ελέγχονται ποιοτικά χαρακτηριστικά όπως η αποστολή και η στρατηγική της θερμοκοιτίδας και η σχετικότητά της με τις προτεραιότητες των επιχειρήσεων και της τοπικής ανάπτυξης. Σε σχέση με το αποτέλεσμα, κρίνεται κατά πόσον τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης που εντάσσεται ταιριάζουν με τον ορισμό της αγοράς-στόχου και τα κριτήρια ένταξης.

Ως προς την **χρησιμότητα**, υπολογίζονται ο βαθμός κατάληψης των διαθέσιμων θέσεων της θερμοκοιτίδας και χρήσης των υποστηρικτικών υπηρεσιών, ενώ ως προς τα αποτελέσματα ο βαθμός στον οποίο οι παρεχόμενες υπηρεσίες καλύπτουν τις ανάγκες των επιχειρήσεων – πελατών και συμβάλλουν στην απόδοσή τους.

Ως προς την **βιωσιμότητα**, ελέγχεται η οικονομική βιωσιμότητα της θερμοκοιτίδας, δηλαδή το κατά πόσον τα κόστη καλύπτονται από τα έσοδα, το επίπεδο της ζήτησης για χώρους και υπηρεσίες της δομής και οι χρεώσεις σε σύγκριση με τις τιμές της αγοράς. Στα αποτελέσματα μελετώνται ο αριθμός επιχειρήσεων που αποφοιτούν, το κατά πόσον αυτές παραμένουν στην περιοχή και η έκταση στην οποία η θερμοκοιτίδα προωθεί τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων σε τομείς της τοπικής οικονομίας με προοπτικές μακροπρόθεσμης δημιουργίας θέσεων εργασίας και πλούτου.

Βάσει των προηγούμενων παρατηρήσεων σχετικά με τις βασικές έννοιες για τον προσδιορισμό εισροών, διαδικασιών και εκροών κατά τη λειτουργία της θερμοκοιτίδας, καταστρώνονται δείκτες στις αντίστοιχες θεματικές περιοχές. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δείκτες αυτοί.

Κριτήριο	Εισροές και διαδικασίες	Αποτελέσματα
Αποδοτικότητα	<ul style="list-style-type: none">• Χρόνος εκκίνησης: ο χρόνος που απαιτείται για την έναρξη λειτουργίας της θερμοκοιτίδας.• Κόστος επένδυσης: ολική επένδυση ανά τετραγωνικό μέτρο χώρων της θερμοκοιτίδας.• Κόστος λειτουργίας: λειτουργικό κόστος ανά αριθμό εργαζομένων.• Οικονομική μόχλευση: λόγος δημόσιας προς ιδιωτική χρηματοδότηση.• Δημιουργία εισοδήματος: ποσοστό εισοδήματος που	<ul style="list-style-type: none">• Κόστος μονάδων της θερμοκοιτίδας: ολική επένδυση²¹ ανά τετραγωνικό μέτρο χώρων.• Κόστος ανά νεοφυή επιχείρηση: ολική επένδυση προς τον αριθμό των νεοφυών επιχειρήσεων.• Κόστος ανά αποφοιτούσα επιχείρηση: ολική επένδυση προς τον αριθμό επιχειρήσεων που αποφοιτούν.

²¹ Η ολική επένδυση ορίζεται σαν την επένδυση κεφαλαίου συν τα λειτουργικά κόστη μέχρι τη συγκεκριμένη στιγμή μείον το εισόδημα από υπηρεσίες και άλλα έσοδα εκτός από επιδοτήσεις.

	προκύπτει από χρεώσεις πελατών.	<ul style="list-style-type: none"> • Κόστος ανά θέση εργασίας: ολική επένδυση προς τον αριθμό επιχειρήσεων που είναι ενταγμένες ή έχουν αποφοιτήσει πρόσφατα.
Χρησιμότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Βαθμός κατάληψης: ποσοστό του χώρου της θερμοκοιτίδας που διατίθεται στις επιχειρήσεις. • Βαθμός χρήσης υπηρεσιών της θερμοκοιτίδας: ποσοστό των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν τις υποστηρικτικές υπηρεσίες της θερμοκοιτίδας. • Βαθμός απόκρισης στις έρευνες πελατών: ποσοστό των ενταγμένων επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε έρευνες ικανοποίησης πελατών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Κύκλος εργασιών θερμοκοιτίδας: αριθμός εταιρειών που εισέρχονται/εξέρχονται, μέσος χρόνος παραμονής στη δομή. • Ικανοποίηση πελατών: ποσοστό εταιρειών που δηλώνουν ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες ικανοποιούν τις ανάγκες τους, συνεισφορά της θερμοκοιτίδας στην ανάπτυξη της εταιρείας.
Αποτελεσματικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Ρυθμός εκκινήσεων (start up rate): αριθμός/ποσοστό αποδεκτών αιτήσεων που οδηγούν σε δημιουργία επιχειρήσεων. • Χρόνος εκκίνησης: χρόνος που απαιτείται για τη δημιουργία μιας νέας επιχείρησης. • Ποσοστό επιβίωσης: αριθμός/ποσοστό που επιβιώνουν μετά από 3 χρόνια. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία πλούτου: μέσος τζίρος των ενταγμένων επιχειρήσεων και μέσοι ετήσιοι ρυθμοί ανάπτυξης, προστιθέμενη αξία επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. • Δημιουργία θέσεων εργασίας: αριθμός και τύπος θέσεων εργασίας ανά ενταγμένη επιχείρηση και ετήσιοι ρυθμοί ανάπτυξης, ποσοστό θέσεων εργασίας που καταλαμβάνουν ντόπιοι εργαζόμενοι, ποιότητα θέσεων εργασίας.
Βιωσιμότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομικό νεκρό σημείο: εισόδημα μείον λειτουργικά κόστη. • Τιμές αγοράς: επίπεδο έκπτωσης για τον χώρο και τις υπηρεσίες της θερμοκοιτίδας σε σύγκριση με τις τιμές της τοπικής αγοράς. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ποσοστό αποφοίτησης: ποσοστό ενταγμένων επιχειρήσεων που αποφοιτούν κάθε χρόνο. • Τομείς ανάπτυξης: αναλογία επιχειρήσεων που αποφοιτούν στους διάφορους τομείς ανάπτυξης. • Ποσοστό διατήρησης/συγκράτησης: ποσοστό των επιχειρήσεων που αποφοιτούν και παραμένουν στην περιοχή.

Ο βαθμός στον οποίο οι θερμοκοιτίδες πετυχαίνουν υψηλή επίδοση στους παραπάνω δείκτες εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο έχουν σχεδιαστεί και λειτουργούν

οι δομές, από τις βασικές τους λειτουργίες, τη διαχείριση και την προώθησή τους και από τον τρόπο με τον οποίο αξιολογούνται οι υπηρεσίες και τα αποτελέσματα που παράγουν.

Κατά τον σχεδιασμό της δομής, ο αριθμός και ο τύπος των ενδιαφερόμενων μερών (stakeholders) αποτελεί σημαντική ένδειξη για την επιτυχία λειτουργίας της θερμοκοιτίδας. Η υποστήριξη μιας ευρείας συνεργασίας επιχειρήσεων και δημόσιου τομέα είναι κρίσιμη για τη λειτουργία της θερμοκοιτίδας και για την επίδραση που θα έχει στην τοπική ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα και καινοτομία, όπως προκύπτει από το θεωρητικό μας πλαίσιο. Αντίστοιχα, ο αριθμός και ο τύπος των μονάδων της θερμοκοιτίδας, σε συνδυασμό με την χωροθέτηση προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό τα κόστη εκκίνησης και την δυνατότητα της δομής να λειτουργήσει με έναν οικονομικά αποδοτικό τρόπο και να επιτύχει οικονομίες κλίμακας.

Μετά την έναρξη λειτουργίας, ο αριθμός και ο τύπος των επιχειρήσεων που φιλοξενούνται αποτελούν τη βάση κατάταξης της δομής σε συγκεκριμένη κατηγορία (π.χ. αν το 75% των φιλοξενούμενων επιχειρήσεων επιδίδονται σε δραστηριότητες έντασης γνώσης, η θερμοκοιτίδα κατατάσσεται στα τεχνολογικά κέντρα). Επιπλέον, οι πληροφορίες σχετικά με την απόδοση των φιλοξενούμενων επιχειρήσεων διαμορφώνουν την εκτίμηση αποτελεσματικότητας του οργανισμού.

Σε σχέση με τα χρηματοοικονομικά στοιχεία της θερμοκοιτίδας μπορεί να προκύψει ένας μεγάλος αριθμός ενδεικτικών σημείων ως προς την επίδοση της δομής, όπως ο βαθμός στον οποίο επιτυγχάνεται το νεκρό σημείο. Σε σύνδεση με τα αποτελέσματα που προκύπτουν είναι δυνατή η εκτίμηση της αποδοτικότητας της θερμοκοιτίδας.

Στην περιοχή των βασικών λειτουργιών και της διαχείρισης, ο βαθμός κάλυψης των προσφερόμενων θέσεων και η ζήτηση για τις θέσεις αυτές από επιχειρήσεις παρέχουν ένδειξη για την ικανότητα προσέλκυσης πελατών και συνεπακόλουθα την οικονομική βιωσιμότητα. Επιπλέον, η ύπαρξη κριτηρίων ένταξης και αποχώρησης χαρακτηρίζει το μοντέλο της θερμοκοιτίδας και κρίνει την επιτυχία του, ενώ ο χρόνος παραμονής επιχειρήσεων σε αυτή αποτελεί μια ακόμα λειτουργική ένδειξη επιτυχίας.

Ο αριθμός και ο τύπος του προσωπικού που εργάζεται στη δομή της θερμοκοιτίδας αποτελούν επιπλέον ένδειξη αποδοτικότητας. Ακόμα περισσότερο η ποιότητα της ομάδας διαχείρισης συμβάλλει στην επιτυχία ή αποτυχία του εγχειρήματος. Βασικό παράγοντα επιτυχίας αποτελεί επίσης ο βαθμός στον οποίο η διοίκηση της θερμοκοιτίδας λαμβάνει ανατροφοδότηση από τους πελάτες της για τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Για την τελική αξιολόγηση της θερμοκοιτίδας και των αποτελεσμάτων που δημιουργεί έχει μεγάλη σημασία η απόδοση των φιλοξενούμενων επιχειρήσεων και η

δημιουργία κερδών και θέσεων εργασίας. Βραχυπρόθεσμη ένδειξη αποτελεί ο λόγος αποτυχημένων προς επιτυχημένων επιχειρήσεων, ενώ οι δείκτες με κριτήριο την δημιουργία θέσεων εργασίας και κερδών αποδίδουν πιο μακροπρόθεσμες ενδείξεις επιτυχίας. Ένας άλλος πολύ σημαντικός παράγοντας επιτυχίας είναι η παραμονή των επιχειρήσεων της θερμοκοιτίδας στην περιοχή και η συμβολή τους στην τοπική οικονομία. Τέλος, η προστιθέμενη αξία της λειτουργίας της θερμοκοιτίδας, που υπολογίζεται μέσω της συμβολής των παρεχόμενων υπηρεσιών στην απόδοση των φιλοξενούμενων επιχειρήσεων, αποτελεί σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση της επιτυχίας της δομής.

Η εφαρμογή των δεικτών

Η εφαρμογή των βασικών δεικτών και των δεικτών διαδικασιών για την ασφαλή αποτίμηση του έργου μιας θερμοκοιτίδας αποτελεί εγχείρημα σύνθετο το οποίο διαφοροποιείται σημαντικά κατά περίπτωση. προκειμένου να μην παραγνωρίζεται το ιδιαίτερο περιβάλλον και οι προκλήσεις που αυτό θέτει κατά τη λειτουργία της εκάστοτε θερμοκοιτίδας. Απαιτείται επομένως προσεκτικός σχεδιασμός των δεικτών, ο οποίος να συνάδει με τον χαρακτήρα της θερμοκοιτίδας και να έχει ρεαλιστικές αξιώσεις. Ως εκ τούτου οι δείκτες που ακολουθούν είναι ενδεικτικοί και κάθε περίπτωση χαρακτηρίζονται από ένα βαθμό γενικότητας ο οποίος επιτρέπει την χρήση τους σε μεγάλο αριθμό αλλά όχι σε όλες τις περιπτώσεις.

Δείκτες διαδικασιών

- Αριθμός εκδηλώσεων για την προαγωγή της επιχειρηματικότητας
- Αριθμός ανθρώπων ή φορέων που ευαισθητοποιήθηκαν μέσω των εκδηλώσεων
- Αριθμός εκπαιδευτικών ημερίδων
- Αριθμός συμμετεχόντων στις εκπαιδευτικές ημερίδες
- Αριθμός συμφωνιών ή συμβολαίων με φορείς υποστήριξης
- Αριθμός υποψήφιων σχημάτων
- Αριθμός επιλεγόμενων σχημάτων
- Αριθμός κατοχύρωσης αδειών ευρεσιτεχνίας

Βασικοί δείκτες απόδοσης

- Αριθμός επιχειρηματικών σχεδίων
- Αριθμός νεοφυών επιχειρήσεων
- Αριθμός θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν σε νεοφυείς και μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις

- Αριθμός επιχειρήσεων που επιβίωσαν πέραν της τριετίας από την αποφοίτηση τους
- Αριθμός spin offs στον ακαδημαϊκό, ερευνητικό και εμπορικό κόσμο

Σχέσεις κόστους οφέλους

- Κόστος ανά δημιουργηθείσα θέση εργασίας
- Κόστος συνεισφοράς δημόσιου τομέα ανά δημιουργηθείσα θέση εργασίας
- Μέσος αριθμός startups ανά 10.000 μονάδες εισοδήματος της θερμοκοιτίδας
- Μέσος αριθμός θέσεων εργασίας μερικής απασχόλησης ανά 10.000 μονάδες εισοδήματος της θερμοκοιτίδας
- Μέσος αριθμός θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης ανά 10.000 μονάδες εισοδήματος της θερμοκοιτίδας
- Μέσος αριθμός επιχειρηματικών σχεδίων ανά 10.000 μονάδες εισοδήματος της θερμοκοιτίδας
- Μέσος αριθμός Μικρομεσαίων επιχειρήσεων που επιχορηγήθηκαν ανά 10.000 μονάδες εισοδήματος της θερμοκοιτίδας

Στην περίπτωση της θερμοκοιτίδας του Δήμου Αθηναίων, η συλλογή συγκεκριμένων ποσοτικών δεδομένων για τον υπολογισμό των δεικτών δεν ευδοκίμησε. Ο Δήμος Αθηναίων και το Ε.Β.Ε.Α. που διαχειρίζεται τη δομή δεν κατέστη δυνατό να παραχωρήσουν στατιστικά στοιχεία.

Πρόβλημα επίσης αποτέλεσε η επιλογή τιμών βάσης των δεικτών για την διεξαγωγή συγκριτικής αξιολόγησης (benchmarking). Η προσφυγή στη διεθνή πρακτική και εμπειρία δεν είναι ασφαλής οδηγός, καθώς ο θεσμός της θερμοκοιτίδας στην χώρα μας θεωρείται καινοτόμος τη στιγμή που σε άλλες χώρες έχει ήδη αναπτυχθεί και εξελιχθεί προς νέες κατευθύνσεις αποκτώντας περισσότερο προηγμένες μορφές. Επομένως οι λειτουργίες και δομές της Θ.Ε.Α. δεν μπορεί να θεωρηθούν σε αντιστοιχία με εκείνες άλλων παραδειγμάτων από τον ευρωπαϊκό χώρο.

Παρά τα παραπάνω προβλήματα, έγινε εντατική προσπάθεια συγκέντρωσης στοιχείων και προέκυψε πως μια συγκριτική ανάλυση θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει σαν τιμές βάσης των δεικτών τα στοιχεία που προέρχονται από το Παρατηρητήριο (EBN, 2013) του Δικτύου European Business and Innovation Center Network (EBN).

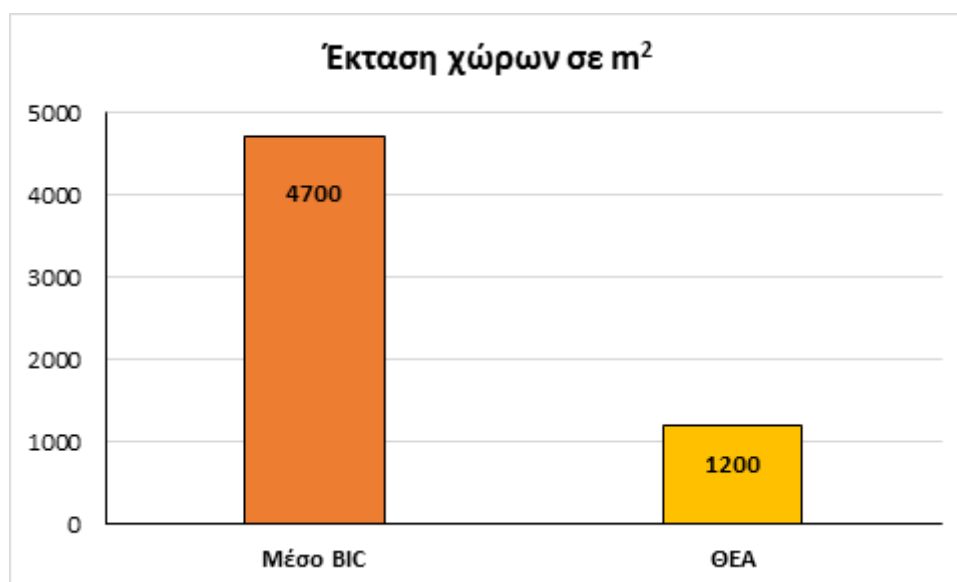
Το EBN²² αποτελεί ένα Δίκτυο Κέντρων Προώθησης της Επιχειρηματικότητας και της Καινοτομίας (European Commission. Business and Innovation Centers - EC-BICs ή απλά BICs).

²² <http://ebn.be/>

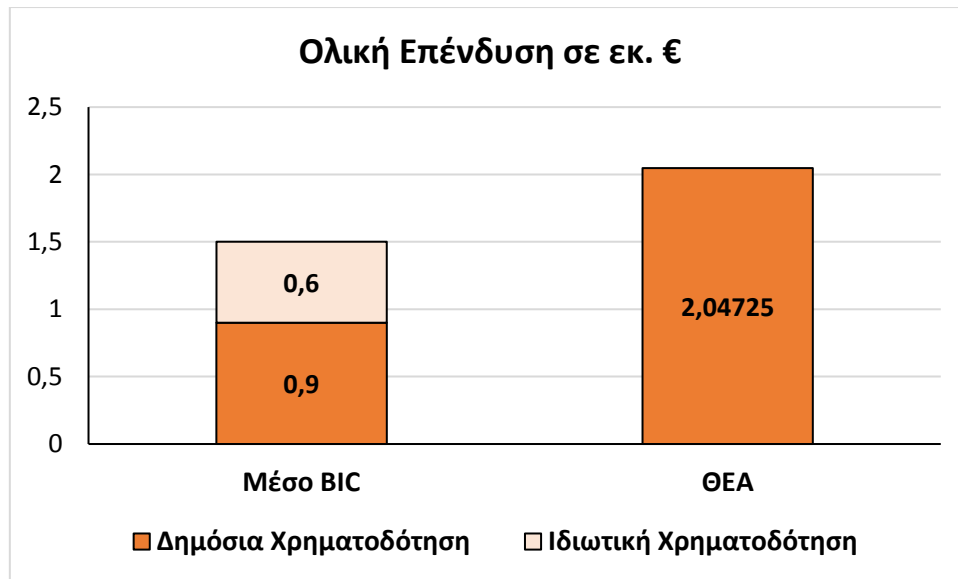
Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παρατηρητηρίου 2013, το 2012 υπήρχαν 150 τέτοια κέντρα σε 40 χώρες. Μέλος του Δικτύου αυτού στην Ελλάδα είναι το Κέντρο Επιχείρησης και Καινοτομίας Αττικής²³ το οποίο λειτουργεί και θερμοκοιτίδα νέων επιχειρήσεων στο Τεχνολογικό και Πολιτιστικό Πάρκο Λαυρίου. Ένα **BIC** πέρα από την στήριξη νεοφυών επιχειρήσεων πραγματοποιεί και δράσεις προώθησης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας και για υφιστάμενες επιχειρήσεις. Πρόκειται ουσιαστικά για έναν συνδυασμό των δράσεων πολλαπλών δομών του Δήμου Αθηναίων όπως το InnovaThens και η Θ.Ε.Α.

Παρ' ότι ο διφυής χαρακτήρας των BICs δημιουργεί μια αναντιστοιχία με τον μοναδικό ρόλο της θερμοκοιτίδας, τα δεδομένα που παρουσιάζονται στο Παρατηρητήριο EBN είναι τα μόνα αρκετά επίκαιρα και διαθέσιμα, οπότε θα χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση της Θ.Ε.Α.

Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο, η μέση δομή για το έτος 2012 είχε έκταση 4700 m² και προσωπικό 14 άτομα. Η ολική επένδυση υπολογίζεται στα 1,5 εκ. € με το 60% να προέρχεται από το Δημόσιο και το υπόλοιπο 40% από τον ιδιωτικό τομέα. Αντίστοιχα για την Θ.Ε.Α. υπενθυμίζεται ότι έχει έκταση 1200 m² ενώ δεν μας δόθηκαν στοιχεία για το πόσα άτομα εργάζονται στη δομή. Η ολική επένδυση είναι σε αυτή την περίπτωση αποκλειστικά δημόσια και ανέρχεται στα 2.047.250 €. Στα παρακάτω σχήματα παρουσιάζονται συγκριτικά τα παραπάνω δεδομένα.

²³ BIC Αττικής, <http://www.bicofattika.gr/>

Ένα σημαντικό γράφημα για την αξιολόγηση μιας δομής τύπου θερμοκοιτίδας είναι το Deal Flow. Ο όρος χρησιμοποιείται από φορείς επιχειρηματικών κεφαλαίων (venture capitalists), επιχειρηματικούς αγγέλους (business angels) και τραπεζικούς φορείς επενδύσεων (invest bankers) για να δηλώσει τον βαθμό (rate) στο οποίο δέχονται επιχειρηματικές ή επενδυτικές προτάσεις από τρίτους. Πρόκειται περισσότερο για ένα ποιοτικό παρά ποσοτικό δείκτη ο οποίος την τάση αύξησης ή μείωση των προσφορών ή ευκαιριών ως σύνολο και όχι ως μεμονωμένα μεγέθη.²⁴

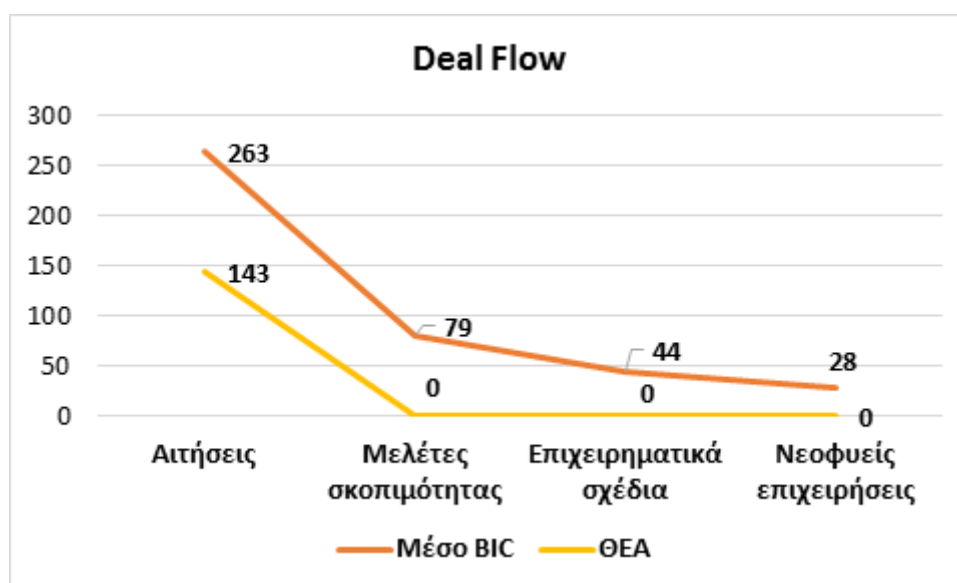
Στο διάγραμμα Deal Flow που ακολουθεί, απεικονίζονται ο αριθμός των αιτήσεων που κατατέθηκαν, οι μελέτες σκοπιμότητας που εκπονήθηκαν για την υποστήριξη μιας επιχειρηματικής ιδέας, τα επιχειρηματικά σχέδια (σχήματα) που δημιουργήθηκαν και ο αριθμός των νέων επιχειρήσεων που τελικά εισήλθαν στην αγορά.

Το διάγραμμα δίνει παράλληλα μια εικόνα για την αποτελεσματικότητα της επικοινωνιακής πολιτικής της δομής (με την έννοια του αν το κοινό κατανόησε τη λειτουργία της δομής και το ποιες επιχειρηματικές περιοχές μπορεί να στηρίξει ή αν κατατέθηκαν αιτήσεις για εκτός αρμοδιότητας) αλλά και την ποιότητα της επιχειρηματικής αγοράς (με την έννοια της κατάθεσης αιτήσεων που βασίζονται σε καλές ιδέες που όμως δεν μπορούν να γίνουν κερδοφόρες επιχειρήσεις ή σε κοινότυπες ιδέες που δεν προσφέρουν κάποια καινοτομία στην αγορά).

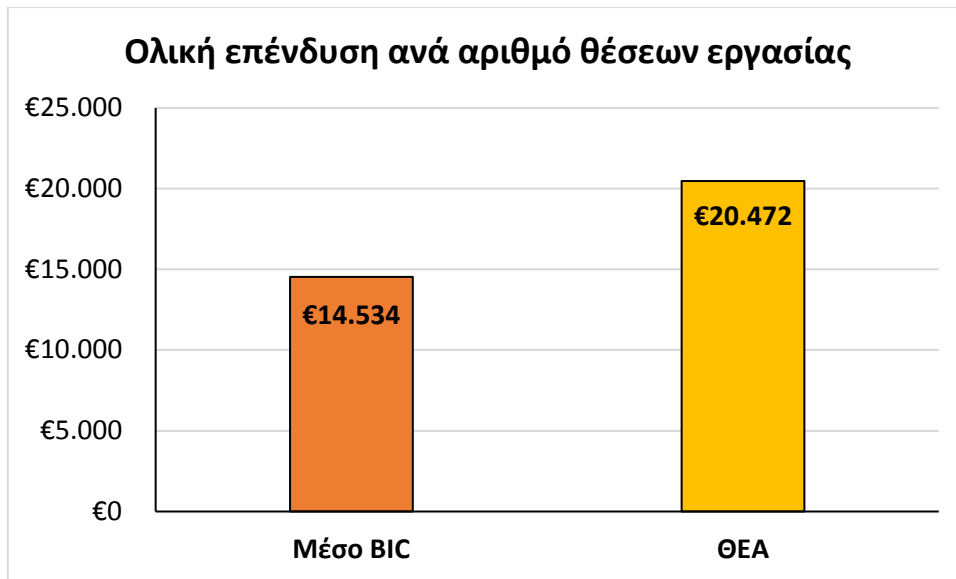
Στην περίπτωση του μέσου BIC από τις 263 αιτήσεις προέκυψαν 79 μελέτες σκοπιμότητας, 44 επιχειρηματικά σχέδια και 28 νεοφυείς επιχειρήσεις. Αυτό σημαίνει πως το 10,65% των αιτήσεων κατέληξαν στη δημιουργία μιας νέας επιχείρησης. Για την Θ.Ε.Α.

²⁴ Δες π.χ. http://en.wikipedia.org/wiki/Deal_flow.

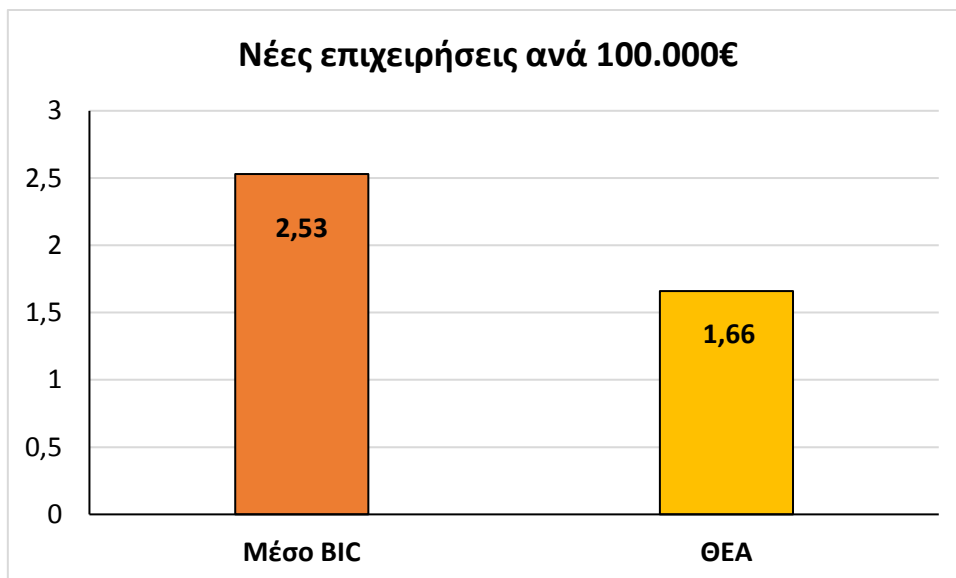
κατατέθηκαν στις δύο πρώτες προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος 143 αιτήσεις από τις οποίες βαθμολογήθηκαν με 50% ώστε να φτάσουν στο στάδιο της προσωπικής συνέντευξης οι (για τη σύγκριση θεωρούμε πως το στάδιο αυτό ταυτίζεται με την εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας). Δεν δόθηκαν στοιχεία για το πόσα επιχειρηματικά σχέδια εκπονήθηκαν εντός της θερμοκοιτίδας (στην περίπτωση της Θ.Ε.Α. υπήρξαν εταιρείες που είχαν εκπονήσει το επιχειρηματικό τους σχέδιο πριν την ένταξη) και πόσες επιχειρήσεις συστάθηκαν νομικά, αλλά και πάλι η σύγκριση δεν θα ήταν απόλυτα ακριβής καθώς στη δομή εντάχθηκαν και επιχειρήσεις που είχαν ήδη λάβει νομική μορφή. Το ατελές συγκριτικό Deal Flow φαίνεται στο παρακάτω σχήμα.

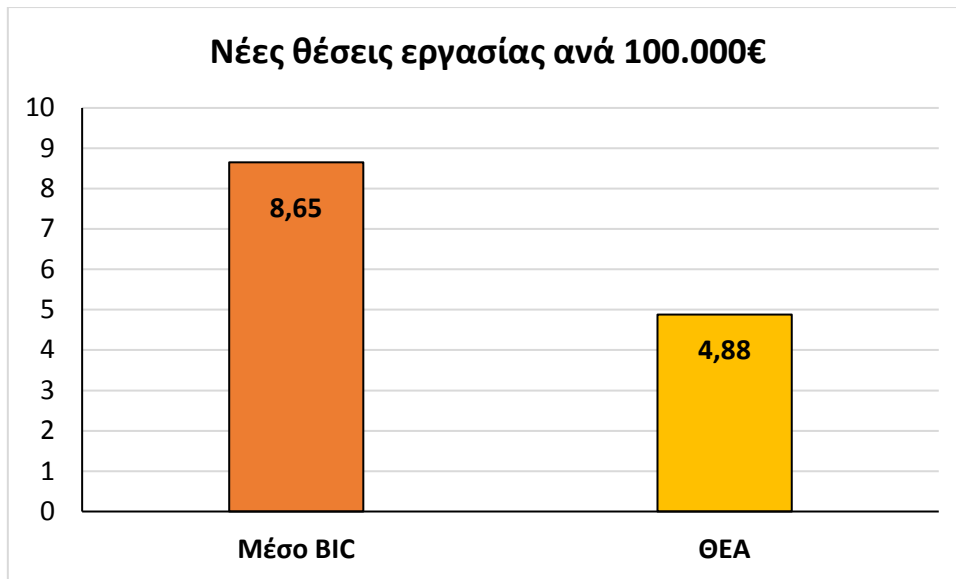

Η δημιουργία των νέων επιχειρήσεων έχει σαν συνεπακόλουθο την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Για το μέσο BIC μέσα σε έναν χρόνο δημιουργούνται 57 θέσεις εργασίας. Στην περίπτωση της Θ.Ε.Α. οι θέσεις αυτές αφορούν τους ίδιους τους νέους επιχειρηματίες και σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν έχει καλυφθεί ο στόχος των 100 ατόμων ανά κύκλο λειτουργίας. Ο δείκτης που χρησιμοποιείται εδώ είναι η ολική επένδυση ανά αριθμό θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν, με τιμή βάσης για τη μέση δομή BIC τα 14.534€/θέση εργασίας. Η τιμή που προκύπτει για τη Θ.Ε.Α. (θεωρώντας πως δημιουργήθηκαν 100 θέσεις εργασίας) είναι 20.472,50€.

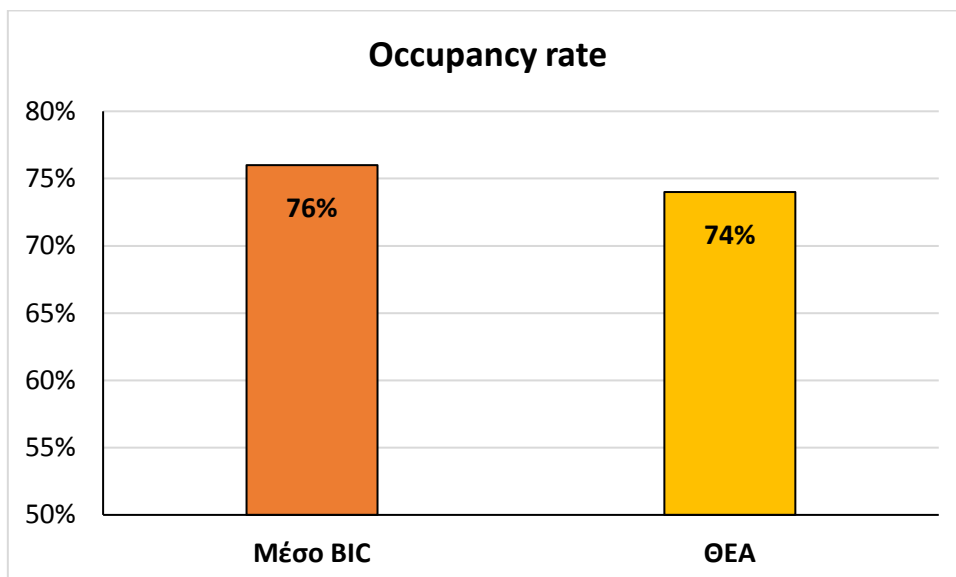

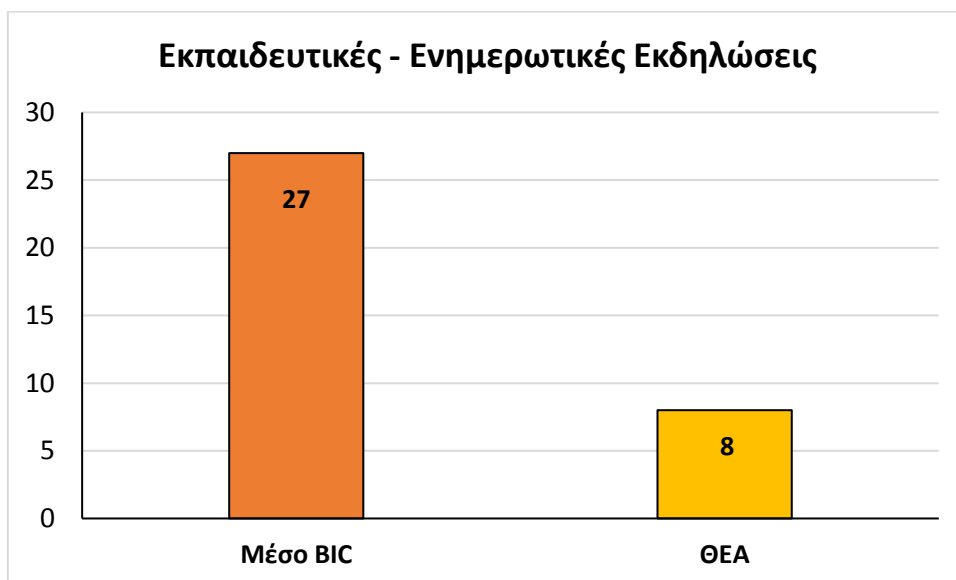
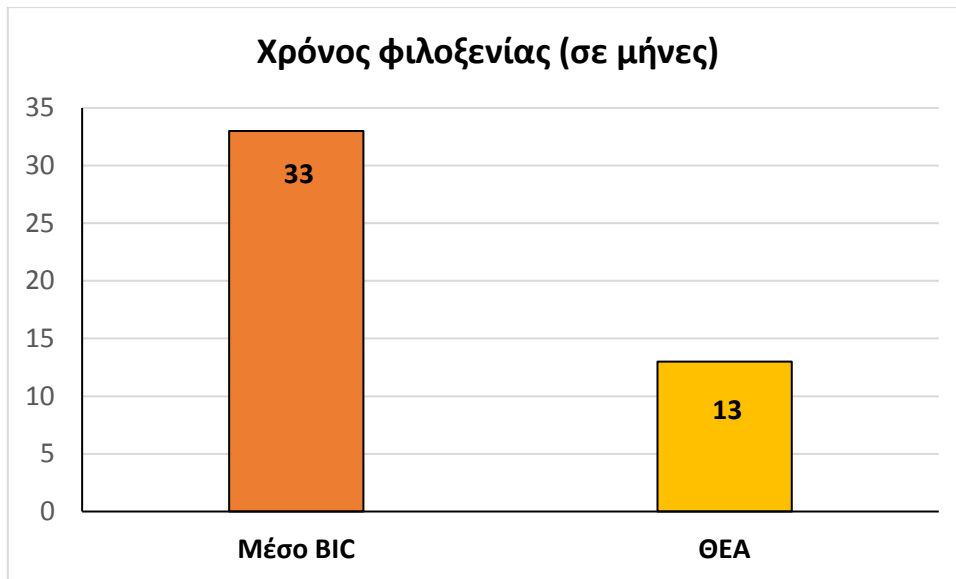
Άλλοι δείκτες που χρησιμοποιούνται από το Παρατηρητήριο σχετίζονται με την απόδοση ανά 100.000 € επένδυσης και μετρούν τις νέες επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν ανά 100.000€, με τιμή βάσης = 2,53 επιχειρήσεις/100.000€ και τιμή Θ.Ε.Α. = 1,66 επιχειρήσεις/100.000€, και τις θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν ανά 100.000€ με τιμή βάσης = 8,65 νέες θέσεις/100.000€ και τιμή Θ.Ε.Α. = 4,88 νέες θέσεις/100.000€.

Μετρούνται επίσης ο βαθμός κάλυψης των διαθέσιμων θέσεων (occupancy rate - τιμή βάσης = 76% και τιμή Θ.Ε.Α. = 74%) , ο χρόνος φιλοξενίας των επιχειρήσεων (τιμή βάσης = 2,71 χρόνια = 33 μήνες και τιμή Θ.Ε.Α. = 13 μήνες στην καλύτερη περίπτωση) και οι εκπαιδευτικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται σε διάστημα ενός έτους (τιμή βάσης = 27 και τιμή Θ.Ε.Α. = 8,4 ≈ 8 με αναγωγή σε 12 μήνες αφού μέχρι στιγμής έχουν πραγματοποιηθεί 7 εκδηλώσεις).

Άλλο σημαντικό στοιχείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση της Θ.Ε.Α. σε σχέση με το μέσο κέντρο BIC είναι το ποσό των επενδύσεων που εξασφαλίστηκαν για τις επιχειρήσεις της δομής και ανέρχεται για το 2012 στα 1.650.000 €. Από το ποσό αυτό το 26% προέρχονταν από venture capital, 18% από επιχειρηματικούς αγγέλους, 21% από seed funding²⁵ και 36% από διάφορες πηγές. Για την Θ.Ε.Α. γνωρίζουμε ότι γίνονται προσπάθειες εξεύρεσης επενδυτών και μέσω του δικτύου του Ε.Β.Ε.Α., αλλά δεν υπάρχουν στοιχεία για το ποσό που έχει εξασφαλιστεί μέχρι σήμερα.

²⁵ Πρόκειται για μορφή χρηματοδότησης κατά την οποία ένας επενδυτής συμβάλλει στη χρηματοδότηση μιας επιχείρησης σε πολύ αρχικό στάδιο, για να την υποστηρίξει έως ότου αρχίσει να παράγει κέρδος ή έως ότου βρεθούν άλλοι επενδυτές. Μπορεί να προέρχεται από συγγενείς και φίλους ή από crowdfunding.

Ιδιαίτερα αποκαλυπτικό για την αποτελεσματικότητα της θερμοκοιτίδας μέγεθος είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων που αποφοίτησαν από αυτή και επιβίωσαν στην αγορά μετά από 3 χρόνια. Προφανώς για την Θ.Ε.Α. είναι πολύ νωρίς για να αξιολογηθεί το μέγεθος αυτό.

Κριτική στην θερμοκοιτίδα

Η αξιολόγηση της Θερμοκοιτίδας Νεοφυών Επιχειρήσεων του Δήμου Αθηναίων δεν είναι δυνατόν να γίνει λόγω του μικρού χρονικού διαστήματος που αυτή λειτουργεί, καθώς δεν έχει πραγματοποιήσει έναν πλήρη κύκλο και δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την επιτυχία ή μη του εγχειρήματος. Παρ' όλα αυτά θα επιχειρηθεί μια κριτική με βάση το βασικό μας θεωρητικό πλαίσιο, το θεωρητικό πλαίσιο του θεσμού της θερμοκοιτίδας και τα λίγα διαθέσιμα στοιχεία.

Στο πλαίσιο αναζήτησης επικερδών διεξόδων για το κεφάλαιο, η ιδέα της υποστήριξης νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε έναν συνεργατικό χώρο, με την παροχή συμβουλευτικής και την προσπάθεια δικτύωσης μπορεί να έχει θετικά στοιχεία καθώς δημιουργούνται οικονομίες συγκέντρωσης και εξωτερικές οικονομίες από την αλληλοϋποστήριξη και την διάχυση γνώσης και πληροφοριών. Έτσι, ακόμα και αν μια επιχειρηματική ιδέα δεν είναι καλή ή δεν «προχωρήσει», το κόστος δεν αυξάνεται σημαντικά.

Από την πλευρά του νέου επιχειρηματία, αυτός κερδίζει τεχνογνωσία και βελτιώνεται μέσω της διαδικασίας, ενώ μπορεί να επανέλθει με μια βελτιωμένη πρόταση σε κάποια επόμενη δράση. Για αυτόν βέβαια το κόστος εγκατάστασης γραφείων και γραμματειακής - λογιστικής - νομικής υποστήριξης δεν αποτελεί τις περισσότερες φορές το βασικό πρόβλημα. Υπό αυτή την έννοια η δωρεάν παροχή των παραπάνω από μια θερμοκοιτίδα δεν βοηθά σημαντικά τους νέους επιχειρηματίες, αλλά λειτουργεί σαν ένα προσωρινό «λιμάνι» για επιχειρήσεις που δεν θα επιβίωναν ανεξάρτητα. Η παροχή εξοπλισμού θα είχε νόημα στην περίπτωση που η επιχείρηση χρειαζόταν εξοπλισμό έντασης κεφαλαίου, οπότε η απόκτησή του χωρίς υποστήριξη θα ήταν πραγματικά απαγορευτική (Motoyama & Wiens, 2015). Σε αυτήν την περίπτωση όμως, η νεοφυής επιχείρηση θα ήταν ανεξάρτητη από τους επίδοξους χρηματοδότες και δεν θα χρειαζόταν να εκχωρήσει μέρος του κέρδους της σε αυτούς, παρά μόνο ίσως τόκο.

Ένα ακόμα σημαντικό σημείο που πρέπει να επισημανθεί σχετίζεται με την έννοια της «αποφοίτησης». Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European

Commission, 2002), η «αποφοίτηση» από τη θερμοκοιτίδα είναι μια συντεταγμένη διαδικασία που βασίζεται σε κριτήρια και δεν επέρχεται αυτοδίκαια μετά από κάποιο χρονικό διάστημα. Η επιχείρηση πρέπει να έχει φτάσει σε συγκεκριμένο σημείο ανάπτυξης για να «αποφοιτήσει». Σε αντίθετη περίπτωση μιλάμε για αποχώρηση, που είναι αποτυχία για τη δομή της θερμοκοιτίδας ή αποβολή αν η επιχείρηση δεν συντονιστεί με τις απαιτήσεις.

Η διεθνής πρακτική δίνει στις νεοφυείς επιχειρήσεις από 3 έως 5 χρόνια παρουσίας στο προστατευμένο περιβάλλον της θερμοκοιτίδας, ενώ στην περίπτωση του Δήμου Αθηναίων το χρονικό αυτό διάστημα είναι εξαιρετικά περιορισμένο. Με τις πρώτες επιχειρήσεις να εντάσσονται τον Νοέμβριο του 2014 (και άρα να παραμένουν στη θερμοκοιτίδα για 13 μήνες) και τις τελευταίες να αναμένεται να ενταχθούν τον Ιούλιο του 2015 (και άρα να παραμείνουν μόνο για 6 μήνες), όλο το πρόγραμμα φαίνεται σαν να λειτουργεί δοκιμαστικά για κάτι που πρόκειται να οργανωθεί καλύτερα στο μέλλον. Αν το Έργο καταφέρει να ενταχθεί στη νέα Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 ή συνεχίσει με χρηματοδότηση από το ΕΒΕΑ, θα έπρεπε μάλλον να παραταθεί η παρουσία των επιχειρήσεων μέχρι να συμπληρώσουν τουλάχιστον το 18μηνο παραμονής εντός της Θ.Ε.Α. Σε αντίθετη περίπτωση, και με την προοπτική της διακοπής λειτουργίας με τη λήξη του ΕΣΠΑ, το όλο εγχείρημα φαίνεται σαν μια σπατάλη χρημάτων χωρίς ουσία.

Σε αυτό το σημείο μπορούμε να πούμε ότι αυτή η αποτυχία ήταν αναμενόμενη, στο βαθμό που ο φορέας σχεδιασμού και οργάνωσης δεν είναι ταυτόχρονα και φορέας χρηματοδότησης. Συγκεκριμένα, το πρόβλημα προήλθε από το γεγονός ότι η χρηματοδότηση είχε χρονικό ορίζοντα, ενώ ο σχεδιασμός του έργου επέβαλλε ορίζοντα ολοκλήρωσης έργου, με αρχικό υπολογισμό αλλά και ευελιξία. Η αντίθεση επήλθε πολύ πριν χρειαστεί να γίνει επίκληση της ευελιξίας, όπως δείξαμε παραπάνω.

Η αυτόματη αποφοίτηση από την Θ.Ε.Α. στις 31/12/2015 αποτελεί στρέβλωση και παραποιεί και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης, εις βάρος της απόδοσης της θερμοκοιτίδας. Ακόμα και στην περίπτωση της πραγματικής ιατρικής θερμοκοιτίδας σκοπός είναι να δοθεί σε ένα πρόωρο βρέφος ο χρόνος να αναπτυχθεί και να φτάσει τα χαρακτηριστικά ενός βρέφους που γεννήθηκε στον σωστό χρόνο. Η θερμοκοιτίδα δεν μπορεί να έχει απόλυτα χρονικά όρια αλλά συνεχή παρακολούθηση της ανάπτυξης και σαν ορόσημο αποχώρησης την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων που ορίζονται με βάση γενικά κριτήρια.

Γεγονός είναι ότι έχει πραγματοποιηθεί σημαντική προσπάθεια και έχουν ξοδευτεί σχετικά μεγάλα χρηματικά ποσά – περισσότερα από όσα προβλέπει η διεθνής πρακτική (EBN, 2013) όπως φάνηκε από τις γραφικές απεικονίσεις των δεικτών. Αν μετά την ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου λειτουργίας στα τέλη του 2015 καταφέρει να επιβιώσει στον πραγματικό

κόσμο ένα σημαντικό ποσοστό των επιχειρήσεων που στεγάζονται σήμερα στη Θ.Ε.Α., αυτή θα έχει επιτύχει το στόχο της. Γενικά οι προσδοκίες και των συντονιστών του έργου δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα υψηλές: η αναγνώριση ότι και διεθνώς μόνο ένα μικρό ποσοστό των start-ups (ειδικά στον τεχνολογικό τομέα) επιβιώνει, ακούγεται σαν να προκαθορίζει ότι δεν αναμένεται κάτι διαφορετικό και στην περίπτωση της Θ.Ε.Α.

Επίλογος

Η παρούσα εργασία πραγματεύτηκε την αξιολόγηση δράσεων και πρωτοβουλιών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας από ένα δημόσιο φορέα, όπως είναι ο Δήμος Αθηναίων. Το ερώτημα αναλύθηκε διεξοδικά, αναδείχθηκαν οι θεωρητικές δυσκολίες και παρουσιάστηκαν τα θεωρητικά υποδείγματα που θα μπορούσαν να τις απαντήσουν, οργανωμένα σε σχολές σκέψης.

Αναλυτικότερα, η βασική θεωρητική δυσκολία που εμφανίστηκε είναι η αντίφαση ανάμεσα στην ανάγκη ανάδειξης επιχειρηματικών σχεδίων και υποψήφιων επενδυτικών προτάσεων από τη μία, και το υψηλό κόστος για μια τέτοια υποδομή, που αν επιφορτιζόταν στα επενδυτικά σχέδια που θα προχωρούσαν σε υλοποίηση θα τα έκανε αυτομάτως ασύμφορα. Ο λόγος είναι ότι απαιτείται δαπάνη για την οργάνωση και έλεγχο σχεδίων που τελικά θα αποδειχθούν ασύμφορα ή γενικώς αδιάφορα. Αν λάβουμε υπόψη το δείκτη για το μέσο BIC, μόλις 1 στις 10 επιχειρήσεις επιβίωσε από την θερμοκοιτίδα. Στην περίπτωση αυτή, τίθεται το ερώτημα ποιος θα επωμιστεί το κόστος για τις άλλες 9. Η αντίφαση λύνεται μόνο αν άλλος επωμιστεί το κόστος και άλλος το όφελος.

Εξετάζοντας 9 σχολές σκέψης, με τις αντίστοιχες βασικές υποθέσεις και πορίσματά τους καταλήξαμε ότι η μόνη σχολή που θα μπορούσαν να εξηγήσουν το φαινόμενο ανάληψης ευθύνης από δημόσιο φορέα στη λύση της προηγούμενης αντίφασης είναι η σχολή του Keynes (και των μετα-κεϋνσιανών) και του Μαρξ. Προϋπόθεση για την πρώτη όμως είναι η επικέντρωση στην πλευρά της ζήτησης και η εμπλοκή του κράτους με στόχο της αύξηση του συνολικού προϊόντος και της συνολικής απασχόλησης. Αντίθετα, στην περίπτωση μας το ενδιαφέρον εστιάζεται στην πλευρά της προσφοράς, ενώ δεν υπάρχει καμιά πρόβλεψη για την αύξηση του συνολικού προϊόντος και της συνολικής απασχόλησης.

Η Μαρξιστική θεωρία προτάσσει την έννοια του συλλογικού καπιταλιστή για να εξηγήσει μια πλευρά του ταξικού κράτους που είναι εργαλείο στα χέρια της άρχουσας τάξης των κεφαλαιοκρατών. Δεδομένου ότι ικανοποιεί το μακροπρόθεσμο συμφέρον των κεφαλαιοκρατών για ανάδειξη κερδοφόρων επενδυτικών σχεδίων, ιδιαίτερα σε μια περίοδο κάμψης της κερδοφορίας, το κράτος επιβάλλεται να αναλάβει δράσης διάχυσης του κόστους. Η ανάλυση των διαφόρων δράσεων και πρωτοβουλιών εμπίπτουν ακριβώς στο μαρξιστικό υπόδειγμα.

Η παραπάνω ανάλυση εξηγεί το φαινόμενο, αλλά ξεκαθαρίζει και το σκοπό της αξιολόγησης. Η εμπλοκή ομάδων κεφαλαιοκρατών (όπως ο Σ.Ε.Β. ή το Ε.Β.Ε.Α.) στα σχέδια αυτά, ως άμεσα ενδιαφερόμενοι, κάνει την αξιολόγηση ακόμα πιο περίπλοκη. Συγκεκριμένα, αν το Ε.Β.Ε.Α. όντως αναλάβει πέρα από την οργάνωση και τη χρηματοδότηση της

θερμοκοιτίδας μετά τη λήξη της χρηματοδότησης του Ε.Σ.Π.Α., αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να έχουν προκύψει από αυτήν κάποιες επιχειρηματικές ιδέες και προτάσεις που θα μπορούσαν να ελκύσουν επενδύσεις.

Το γεγονός ότι οι δράσεις του Δήμου Αθηναίων βρίσκονται σε εξέλιξη, καθώς και η απουσία διαθέσιμων στοιχείων στέρησε τη δυνατότητα να παραχθούν αποτελέσματα και να αξιολογηθούν οι δράσεις πάνω σε συγκεκριμένες υποθέσεις και κατώφλια. Παρ' όλ' αυτά, στην εργασία αυτή μπήκαν οι βάσεις για τους δείκτες που θα έπρεπε να αξιοποιηθούν και αυτό από μόνο του μπορεί να είναι χρήσιμο.

Σε κάθε περίπτωση, μπορούμε να πούμε ότι τόσο η Θ.Ε.Α. όσο και οι λοιπές δράσεις του Δήμου Αθηναίων για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας παρουσιάζουν μια σειρά θεμελιωδών αδυναμιών. Η βασικότερη είναι η διάσπαση του ρόλου του σχεδιαστή και οργανωτή, από τη μία και του ρόλου του χρηματοδότη από την άλλη. Το πρόβλημα είναι ότι ο χρηματοδότης (ΕΣΠΑ 2007-2013, δηλαδή ΕΕ και εθνικοί πόροι) έθεσε χρονικό ορίζοντα ανεξάρτητο από την εξέλιξη των δράσεων με αποτέλεσμα η θερμοκοιτίδα να διαρκέσει μερικούς μόνο μήνες για μερικές επιχειρήσεις. Εξάλλου, δεν είναι καθόλου ξεκάθαρο ότι ο Δήμος δεν προσάρμοσε τις ανάγκες της θερμοκοιτίδας στις προϋποθέσεις χρηματοδότησης.

Επιπλέον, η θερμοκοιτίδα θα πρέπει να λειτουργήσει για ένα χρονικό διάστημα πριν από την ασφαλή εξαγωγή συμπερασμάτων. Η λήξη της στο τέλος του χρόνου δεν επιτρέπει κάτι τέτοιο. Είναι φανερό και από την απεικόνιση του μέσου χρόνου παραμονής στην θερμοκοιτίδα πως οι επιχειρήσεις που φιλοξενούνται στη Θ.Ε.Α. θα αναγκαστούν να «αποφοιτήσουν» πολύ πριν αναπτύξουν τις ικανότητες που χρειάζονται για να επιβιώσουν στην αγορά.

Η δεύτερη θεμελιώδης αδυναμία της θερμοκοιτίδας είναι η απουσία στόχευσης σε συγκεκριμένο κλάδο ή συναφείς κλάδους, για την επίτευξη συνεργειών, οικονομιών κλίμακας, μείωση του κόστους και αύξηση της ελκυστικότητάς της σε επενδύσεις, μέσω της εξειδίκευσης. Στη Θ.Ε.Α. φιλοξενούνται αυτή τη στιγμή επιχειρήσεις γεωεντοπισμού, παραγωγής κυκλωμάτων ημιαγωγών, παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης και παραγωγής καινοτομικών τροφίμων. Ο κατακερματισμός ειδικοτήτων προφανώς δεν αποτελεί ένδειξη στοχευμένης δράσης. Να σημειωθεί ότι, όπως προέκυψε από την παρουσίαση παραδειγμάτων από τον υπόλοιπο κόσμο, η διεθνής εμπειρία προκρίνει την στόχευση και την εξειδίκευση των θερμοκοιτίδων. Στην πράξη, η παροχή συγκεκριμένων υποδομών όντως περιορίζει τους υποψήφιους νέους επιχειρηματίες, αλλά αυτό είναι διαφορετικό από την οργάνωση με συγκεκριμένη στόχευση και ανάλογες παροχές.

Θα μπορούσε να ειπωθεί, τέλος, σαν τρίτη βασική αδυναμία, ότι μια μελέτη ανάλογη με αυτήν εδώ, θα έπρεπε να προηγηθεί της ίδρυσης της θερμοκοιτίδας. Η μελέτη αυτή θα έπρεπε να λαμβάνει υπόψη τις συνθήκες της αγοράς για την ανάδειξη των δυναμικών κλάδων στους οποίους η θερμοκοιτίδα θα έπρεπε να στοχεύσει. Το κράτος, σαν συλλογικός καπιταλιστής, θα έπρεπε να διασφάλιζε τότε την βιωσιμότητα της θερμοκοιτίδας, συμπληρώνοντας τις δαπάνες που απαιτούνται και που οι μεμονωμένοι κεφαλαιοκράτες ή οι ενώσεις τους δεν είναι διατεθειμένες να αναλάβουν. Με αυτόν τον τρόπο, το κράτος θα διέχυε το κόστος σε όλη την κοινωνία (ή, αντιστοίχως, ο Δήμος σε όλη την επικράτειά του).

Μέσα στο μαρξιστικό υπόδειγμα, μια τέτοια πολιτική θα έκανε το κράτος συνεπές ως προς το ρόλο του. Φυσικά, αυτή η λειτουργία του κράτους δεν λαμβάνει καθόλου υπόψη της τις ανάγκες της κοινωνίας, αλλά δεν είναι και υποχρεωμένη να της λάβει. Εξάλλου, αν ο λαός θέλει να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες του πρέπει να ανατρέψει την εξουσία του κεφαλαίου και να καταλάβει το εργαλείο αυτής, το κράτος (Λένιν, 1996).

Αναφορές

- Altvater, E. 1973. Notes on some problems of state interventionalism, *Kapitalstate*, 1: 97-108; 2:76-83.
- EBN. (2013). EBN-BIC Observatory 2013 and the last 3-years trends. European Commission. (2002). Benchmarking of Business Incubators - Final Report. Centre for Strategy and Evaluation.
- European Union, European Court of Auditors. (2014). Has the ERDF successfully supported the development of business incubators? Retrieved from <http://eca.europa.eu>.
- European Union, Regional Policy. (2010). The Smart Guide to Innovation-Based Incubators (IBI). Retrieved from http://ec.europa.eu/regional_policy/en/.
- Friedman, M., 1968. The role of monetary policy. *American Economic Review*, 58, pp.1-17.
- Hay, C., 1999, *Marxism and the state*. In: Gamble, A., Marsh, D. and Tant, T. (eds) *Marxism and social Science*. University of Illinois Press: Urbana and Chicago.
- Heilbroner, R.L. 1999. *The Worldly Philosophers: The Lives, Times and Ideas of the Great Economic Thinkers*, 7th ed. Touchstone: New York.
- Hirsch, J. 1978. The state apparatus and social reproduction: elements of a theory of the bourgeois state. In: J. Holloway and S. Picciotto (eds), *State and capital: a marxist debate*. Arnold: London.
- Keynes, J.M., 1973 [1936]. *The general theory of employment, interest and money*. The Collected Writings of John Maynard Keynes, 2, London: Macmillan.
- Marx, K., 1955 [1847]. *The poverty of Philosophy*. Translated from French by the Institute of Marxism Leninism. Moscow: Progress Publishers.
- Marx, K., 1976 [1867]. *Capital: a critique of political economy*, Vol. I. Translated from German by B. Fowkes. London: Penguin and New Left Review.
- Marx, K., 1980 [1857-8]. *Marx's Grundrisse*. 2nd ed. Translated from German by D. McLellan. London: Macmillan.
- Motoyama, Y., & Wiens, J. (2015). *Guidelines for Local and State Governments to Promote Entrepreneurship*. Ewing Marion Kauffman Foundation.
- Offe, C. 1974. Structural problems of the capitalist state: class rule and the political system: on the selectiveness of political institutions, in K. von Beyme (ed.), *German political studies*. Sage: Beverly Hills.
- Rubin, I.I., 1979. *History of economic thought*. London: Ink Links.
- Screpanti, E. and Zamagni, S. (2003). *Η ιστορία της οικονομικής σκέψης*. Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός: Αθήνα.
- Γαγλιάς, Κ. 2015, 4 4. *Θερμοκοιτίδες ή Εκκολαπτήρια Επιχειρήσεων*. Retrieved from ikariamag.gr: <http://tinyurl.com/llpl45d>
- ΓΓΕΤ., 2001. *Οδηγός Εφαρμογής Έργου "ΕΛΕΥΘΩ"*. Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας.
- Δήμος Αθηναίων, 2012. *Δράσεις για την προώθηση και ενίσχυση την καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας*. Retrieved from <http://www.innovathens.gr/>.

- Δήμος Αθηναίων. 2014. Απόφαση ένταξης της Πράξης "Δημιουργία Θερμοκοιτίδας Υποστήριξης Νεοφυών Επιχειρήσεων στο Δήμο Αθηναίων". ΑΔΑ: ΒΙΡΔΟΡΙΝ-178. Διαύγεια.
- Ενγκελς, Φ. 1997. Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους. Σύγχρονη Εποχή: Αθήνα.
- Ενγκελς, Φ. 2006. Αντι-Ντιρινγκ: η ανατροπή της επιστήμης από τον κύριο Ευγένιο Ντίρινγκ. Σύγχρονη Εποχή: Αθήνα.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2003). Πράσινη Βίβλος για την Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη.
- ΙΟΒΕ. (2012). Μελέτη για τα Εμπόδια στην Εμπορική Αξιοποίηση των Καινοτομιών.
- Λένιν, Β.Ι., 1996. Κράτος κι επανάσταση. Σύγχρονη Εποχή: Αθήνα.
- Μαντζανάκης, Σ. (2015). Μηχανισμοί εκκόλαψης σε θερμοκοιτίδες έντασης γνώσης. Retrieved from urenio.org: <http://www.urenio.org/el/wp-content/uploads/2008/03/incubation-mechanisms.pdf>
- Χημικά Χρονικά. (2015, Ιανουάριος). Θερμοκοιτίδα Νεοφυών Επιχειρήσεων Αθήνας - ΘΕΑματική Εκκίνηση για ΘΕΑματικά Αποτελέσματα. Χημικά Χρονικά.

Παράρτημα Ι: Έργα του Δήμου Αθηναίων για την Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας

1. Κόμβος Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας INNOVATHENS

Το έργο βρίσκεται σε φάση υλοποίησης.

Διεύθυνση: Πειραιώς 100, Γκάζι

Προϋπολογισμός: 2,345,044.5 €

Περιγραφή: Ο κόμβος καινοτομίας και επιχειρηματικότητας INNOVATHENS θα αξιοποιήσει και θα μετασχηματίσει υφιστάμενες υποδομές χώρων σε ολοκληρωμένα κέντρα δικτύωσης ανταλλαγής γνώσης και υποστήριξης ανέργων και νεοσύστατων επιχειρήσεων.

Μέσω του κόμβου θα υποστηρίζονται νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες με καινοτομικό και εξωστρεφή προσανατολισμό, προσφέροντας γνώσεις και υπηρεσίες στους νέους ανθρώπους που θέλουν να επιχειρήσουν και θα δημιουργηθούν νέες ευκαιρίες απασχόλησης των νέων στην πόλη και την ευρύτερη περιοχή. Σημαντικό ρόλο στη λειτουργία του θα έχει η ζωντανή, καθημερινή παρουσία των έμπειρων επιχειρηματιών, των επιστημόνων και των ερευνητών, της Ελλάδας και της διασποράς, μέσω δραστηριοτήτων επιμόρφωσης, workshops και συνεργατικών εγχειρημάτων.

Οι ωφελούμενοι του έργου INNOVATHENS είναι ομάδες νέων, μαθητών και φοιτητών που έχουν δημιουργικές ιδέες, μεμονωμένα φυσικά πρόσωπα, άνεργοι, μισθωτοί, κ.ο.κ που θέλουν να επιχειρήσουν, υπό σύσταση επιχειρήσεις και υποψήφιοι επιχειρηματίες.

Το πρόγραμμα υλοποιείται από την Τεχνόπολις Α.Ε. Στο INNOVATHENS έχουν διεξαχθεί ως σήμερα περίπου 150 ομιλίες/εκδηλώσεις δικτύωσης με 9.000 συμμετέχοντες, 38 σεμινάρια κατάρτισης στα οποία δόθηκαν 750 πιστοποιητικά παρακολούθησης, 3 φεστιβάλ & εκθέσεις καινοτομίας. Στο Athens Science Festival οι επισκέπτες έφτασαν τους 33.000. Έχουν παρουσιαστεί 85 νέες επιχειρηματικές ιδέες, φιλοξενούνται 6 σχήματα στους συνεργατικούς του χώρους, ενώ αναμένονται 54 σχήματα στον Επιχειρηματικό Επιταχυντή που ξεκινά τον Απρίλιο, ως το τέλος του έργου. Το INNOVATHENS συμμετείχε με αποστολή στο www.mobileworldcongress.com, αλλά και στην πανευρωπαϊκή έκθεση για την υποστήριξη των πολιτιστικών και δημιουργικών Βιομηχανιών στην Εσθονία. Γίνεται συστηματική αξιοποίηση & λειτουργία του ιστοχώρου²⁶ και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, για την προβολή του έργου και την ενημέρωση των πιθανών ωφελομένων.

²⁶www.innovathens.gr

Οι κύκλοι λειτουργίας του έργου είναι τρίμηνοι, με 1,5 μήνα να αφιερώνεται σε στοχευμένη Συμβουλευτική και 1,5 μήνα σε διαδικασίες Mentoring και Coaching. Στον πρώτο κύκλο του έργου θα συμμετέχουν 18 ομάδες, ενώ στον δεύτερο και τρίτο κύκλο θα ενταχθούν συνολικά 36 ομάδες. Από 30 αιτήσεις που έχουν υποβληθεί, οι 4 είναι υφιστάμενες επιχειρήσεις ενώ οι υπόλοιπες είναι κυρίως επιχειρήσεις υπό σύσταση. Στον δεύτερο και τρίτο κύκλο θα επιδιωχθεί η εισαγωγή περισσότερων υφιστάμενων επιχειρήσεων.

Οι επιχειρήσεις που γίνονται δεκτές εντάσσονται σε τέσσερις θεματικές ενότητες:

1. τεχνολογικές εφαρμογές
2. τουρισμό - πολιτισμό
3. γαστρονομία – διατροφή
4. κοινωνική επιχειρηματικότητα

2. Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα – Αξιοποίηση της Έρευνας στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το έργο βρίσκεται σε φάση υλοποίησης.

Διεύθυνση: Ιερά Οδός 75, Βοτανικός

Προϋπολογισμός: 875,000 €

Περιγραφή: Η προτεινόμενη πράξη²⁷ αποσκοπεί στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της ερευνητικής δραστηριότητας στο Γεωπονικό Πανεπιστημίου Αθηνών έτσι ώστε να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη για το ίδιο το Πανεπιστήμιο, την περιοχή στην οποία εδρεύει δηλαδή το Δήμο Αθηναίων και γενικότερα την ελληνική οικονομία. Η πράξη περιλαμβάνει τα στάδια της αξιολόγησης της υφιστάμενης ερευνητικής δραστηριότητας και διερεύνηση της δυνατότητας εμπορικής της αξιοποίησης. Ακολουθεί στοχευμένη συμβουλευτική και τεχνική στήριξη στις ώριμες ιδέες με την εκπόνηση επιχειρηματικών σχεδίων με σκοπό τη σύναψη συμφωνιών παραχώρησης δικαιωμάτων σε υπάρχουσες επιχειρήσεις ή τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Η δημιουργία δικτύου χρηματοδότησης των επιχειρηματικών εγχειρημάτων αποτελεί ξεχωριστή δράση με στόχο να συμπεριλάβει ενδιαφερόμενους από τον ελληνικό και τον διεθνή χώρο. Η εκπαίδευση για τη δημιουργία επιχειρηματικής κουλτούρας στο ερευνητικό και ακαδημαϊκό προσωπικό καθώς και τους μεταπτυχιακούς φοιτητές του Πανεπιστημίου συνδυάζεται με την προαγωγή της συνεργασίας του Πανεπιστημίου με τη βιομηχανία για στοχευμένη έρευνα για παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.

²⁷www.techtransfer.aua.gr/

Το έργο υποστηρίζει την εμπορική αξιοποίηση της ερευνητικής δραστηριότητας που λαμβάνει χώρα στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Περιλαμβάνει συμβουλευτικές υπηρεσίες, σεμινάρια, τεχνολογική επικύρωση προτύπων, αλλά και τη δημιουργία ενός μόνιμου δικτύου επιχειρήσεων, ιδιωτών επενδυτών, τραπεζών, ιδρυμάτων. Σκοπός του η διασύνδεσή τους με τους υποψήφιους ερευνητές – επιχειρηματίες και η εξεύρεση πιθανών χρηματοδοτών. Ωφελούμενοι του έργου είναι οι ερευνητές, οι υποψήφιοι διδάκτορες και οι ερευνητικές ομάδες του Γ.Π.Α. Μέχρι τώρα έχουν λάβει μέρος 142 μέλη Δ.Ε.Π. και οι ερευνητικές τους ομάδες και έχουν υποβληθεί 42 ολοκληρωμένες προτάσεις. Οι ομάδες που υπέβαλαν προτάσεις επωφελούνται από τη δράση της τεχνικής αξιολόγησης της ιδέας τους και στη συνέχεια από την εμπορική αξιολόγησή τους. Στη φάση αυτή παρέχονται υπηρεσίες συμβουλευτικής, οι οποίες διαφέρουν ανάλογα με ιδέα/ανάγκη, ενώ σημαντική είναι και η συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις και συνέδρια. 18 από τις υποβληθείσες ιδέες παρουσιάστηκαν στο Αμπού Ντάμπου στη διεθνή έκθεση στην οποία συμμετείχε το Γ.Π.Α. Επίκειται η ανάπτυξη του Δικτύου, για το οποίο ήδη έχουν γίνει πρώτες επαφές με φορείς, επιχειρήσεις & τράπεζες.

3. Επιχειρηματική Αξιοποίηση Ερευνητικών Αποτελεσμάτων του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ο.Π.Α.)

Το έργο βρίσκεται σε φάση υλοποίησης.

Διεύθυνση: Πατησίων 76, Αθήνα

Προϋπολογισμός: 953,000 €

Περιγραφή: Η πράξη²⁸ στοχεύει στην υποστήριξη της καινοτόμου επιχειρηματικότητας των νέων ερευνητών και, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία νέων εταιρειών μέσα από την αξιοποίηση του ποικίλου και πολυάριθμου ερευνητικού υλικού και των δράσεων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας που η πανεπιστημιακή κοινότητα του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών έχει επιτύχει αναπτύξει. Η πράξη θα ενισχύσει τη δραστηριοποίηση των νέων στην πόλη της Αθήνας γύρω από καινοτόμες ιδέες με την αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων του συνόλου της ακαδημαϊκής κοινότητας του Ο.Π.Α. (ερευνητικές ομάδες, μέλη Δ.Ε.Π., ερευνητές, υποψήφιους διδάκτορες, προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές κ.λπ.), αλλά και ερευνητικών αποτελεσμάτων και καινοτόμων ιδεών που έχουν αναδειχθεί μέσα από δράσεις στήριξης της επιχειρηματικότητας που ηγείται το Ο.Π.Α. (π.χ. πανελλήνιος διαγωνισμός Ennovation).

²⁸ www.acein.aueb.gr

Έως τώρα έχουν υπάρξει 95 ωφελούμενες ομάδες, 68 από τον πρώτο κύκλο και 27 νέες από τον δεύτερο, ο οποίος ξεκίνησε πρόσφατα. Οι αιτήσεις που υποβλήθηκαν για τον δεύτερο κύκλο δείχνουν πιο «ώριμες επιχειρηματικές ιδέες». Αυτή τη στιγμή ολοκληρώνονται οι υπηρεσίες σε κάποιες ομάδες από τον πρώτο κύκλο, ενώ οι εγκαταστάσεις του έργου που θα φιλοξενούν 20 ομάδες θα μεταφερθούν σε νέο χώρο (Κεφαλληνίας 46 απέναντι από τη Θερμοκοιτίδα Θ.Ε.Α. του Ε.Β.Ε.Α.).

Η διαδικασία περιλαμβάνει 5 στάδια συμβουλευτικής από 40 μέντορες, ενώ μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί 6 bootcamp επιχειρηματικότητας, 3 εκδηλώσεις ενημέρωσης, 2 match & develop events, 9 orientation days. Καλύπτονται θέματα φορολογικά, νομικά, μαρκετινγκ, διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων, και ανάπτυξης επιχειρηματικού σχεδίου. Η διάρκεια παρακολούθησης για κάθε ομάδα είναι περίπου 6 μήνες. Στο έργο εφαρμόζεται αξιολόγηση 360°, όπου αξιολογούνται τόσο οι ομάδες όσο και οι εργαζόμενοι και οι σύμβουλοι που προέρχονται από το ειδικό Μητρώο. Για την προώθηση των επιχειρηματικών σχεδίων διοργανώνονται ημέρες καριέρας, ενώ η διοίκηση του έργου συμμετέχει σε αρκετές εκδηλώσεις επιχειρηματικότητας. Κάποιες ομάδες ήδη πλησιάζουν στο να αποκτήσουν angel investors, ενώ μια ομάδα έχει σχεδόν ολοκληρώσει τις διαδικασίες υπογραφής σύμβασης για την παραγωγή του προϊόντος της με διεθνή επιχείρηση. Άλλες ομάδες αναπτύσσουν επαφές με Τράπεζες για ενδεχόμενη χρηματοδότηση.

4. Δημιουργία Μηχανισμού Στήριξης Νέων Επιχειρήσεων στον Τομέα της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας του Δήμου Αθηναίων

Το έργο βρίσκεται σε φάση υλοποίησης.

Διεύθυνση: Ξενοφώντος 7, Αθήνα

Προϋπολογισμός: 984,000 €

Περιγραφή: Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα είναι ένα μοντέλο επιχειρηματικότητας που συνδυάζει την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα μιας επιχείρησης με τους σκοπούς και τις αξίες μιας οργάνωσης κοινωνικού σκοπού. Στόχος μιας Κοινωνικής Επιχείρησης είναι, λειτουργώντας προσοδοφόρα και ανεξάρτητα, να παρέχει ένα θετικό κοινωνικό αντίκτυπο. Αυτό το μοντέλο είναι ένα εργαλείο ανάπτυξης και μπορεί να προτείνει δημιουργικές και βιώσιμες λύσεις για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η πόλη.

Το πρόγραμμα θα υλοποιηθεί από την Ε.Α.Τ.Α. Το έργο²⁹ περιλαμβάνει υπηρεσίες Συμβουλευτικής και ξεκινά με ενημερωτικά workshops σε δημοσιογράφους, ΜΚΟ και πανεπιστήμια ενώ θα γίνει και συνδιοργάνωση εκδήλωσης με το Impact Hub "Social

²⁹social.developathens.gr/

Entrepreneurs have your say” (το Impact Hub είναι μια συνεργατική κοινότητα που αποτελεί συνδυασμό εργαστηρίου καινοτομίας, θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων και αυτόνομης κοινότητας, με στόχο τη βιώσιμη οικονομία και κοινωνία. Πλέον λειτουργούν 50 Impact Hubs σε διάφορες πόλεις του κόσμου και ακόμη 40 βρίσκονται υπό κατασκευή). Μέχρι στιγμής έχουν υποβάλει αιτήσεις 37 επιχειρήσεις από τις οποίες θα επιλεγούν οι 20. Σε αυτή τη φάση ολοκληρώνεται η διαζώσης αξιολόγηση και καταγράφονται ενδιαφέρουσες συμμετοχές σε κλάδους όπως οι Νέες Τεχνολογίες, τα ΜΜΕ, οι εφαρμογές κινητών τηλεφώνων (mobile apps) με κοινωνικό αντίκτυπο κ.ο.κ. Συνολικά θα γίνουν 10 εργαστήρια ενημέρωσης για την κοινωνική επιχειρηματικότητα σε διάφορα ακροατήρια και θα οργανωθούν 2 συνέδρια. Θα πραγματοποιηθούν ακόμα δύο κύκλοι συμβουλευτικής με 20 επιχειρήσεις ο καθένας.

5. Δομή Διασύνδεσης Έρευνας και Επιχειρηματικότητας Ε.Π.Ι.Σ.Ε.Υ. – Ε.Μ.Π.

Το έργο οδεύει προς άμεση δημοπράτηση.

Διεύθυνση: Πατησίων 44, Αθήνα

Προϋπολογισμός: 1.786.210 €

Περιγραφή: Στην Αθήνα υπάρχει πλούσιο ανθρώπινο δυναμικό σε τομείς που θεωρούνται αιχμές στην τεχνολογία και στην παγκόσμια αγορά. Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται και ένα νέο κύμα καινοτομικής επιχειρηματικότητας, το οποίο προέρχεται από νέους ανθρώπους με ταλέντα και δεξιότητες που αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες, από επιχειρήσεις που μετασχηματίζουν το επιχειρηματικό τους μοντέλο καθώς και από νέους επιστήμονες που εξελίσσουν το Διδακτορικό τους σε Business Plan και ξεκινούν τη δική τους επιχείρηση με διεθνή ορίζοντα. Το Ε.Μ.Π. προωθεί συστηματικά την επιχειρηματικότητα και φέρνει σε επαφή τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας με επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, και για αυτό το λόγο υπό την αιγίδα του ΕΜΠ λειτουργεί και η Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας (Μο.Κ.Ε.).

Αντικείμενο της προτεινόμενης πράξης αποτελεί η δημιουργία δομής διασύνδεσης έρευνας και επιχειρηματικότητας για Ερευνητές – Μηχανικούς. Η δομή θα έχει ως σκοπό την υποστήριξη των ερευνητών/φοιτητών στην κατοχύρωση και εμπορική αξιοποίηση – εκμετάλλευση ερευνητικών αποτελεσμάτων, τα οποία μπορούν να παρουσιάσουν επιχειρηματικό ενδιαφέρον, όπως επίσης την υποστήριξη μεμονωμένων φυσικών προσώπων ή ομάδων, ερευνητών, νέων ή υπό σύσταση επιχειρήσεων καθώς και οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου για την δικτύωση, ανάπτυξη, κατοχύρωση και εμπορική αξιοποίηση και εκμετάλλευση πρωτότυπων ιδεών στην ευρύτερη οικονομία οι οποίες μπορούν να παρουσιάσουν επιχειρηματικό ενδιαφέρον.

Η δομή θα αξιοποιεί και θα μετασχηματίσει διαδικασίες και υποδομές σε ένα ολοκληρωμένο κέντρο δικτύωσης (hub) ανταλλαγής γνώσης και υποστήριξης ερευνητών, μηχανικών και μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, που επιθυμούν να ασκήσουν επιχειρηματική δραστηριότητα μετατρέποντας την ερευνητική δουλειά τους σε βιώσιμη επιχείρηση ή προϊόν. Επιπρόσθετα μέσω της δομής θα υποστηρίζονται νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες με καινοτομικό και εξωστρεφή προσανατολισμό.

Ως σήμερα έχουν προκηρυχθεί διαγωνισμοί ύψους 459.875€ και αναμένονται διαγωνισμοί ύψους 252.158€.

Το έργο περιλαμβάνει τη δημιουργία δομής για τη φιλοξενία 10 ομάδων, την παροχή υπηρεσιών Συμβουλευτικής στον Επιταχυντή σε 3 στάδια: Διαγνωστική, Δίκτυο μεντόρων, Σεμινάρια για κατάρτιση σε εξειδικευμένα θέματα και την ανάληψη δράσεων Προβολής & Επικοινωνίας.

6. Συνεργατικά Δίκτυα Ανοικτής Καινοτομίας (Δ.Τ. COINs)

Το έργο οδεύει προς άμεση δημοπράτηση.

Διεύθυνση: Ελευθερίου Βενιζέλου & Χαριλάου Τρικούπη, Αθήνα

Προϋπολογισμός: 920.805 €

Περιγραφή: Στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου, το Επιμελητήριο επιχειρεί, μετά από διαγνωστικές διεργασίες και επιλογή, να ενισχύσει συμβουλευτικά 250 επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο Δήμο της Αθήνας να βελτιώσουν τον τρόπο λειτουργίας τους καινοτομώντας με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τους και την ενίσχυση των εξαγωγικών τους δραστηριοτήτων. Παράλληλα, δημιουργούνται και υποστηρίζονται συνεργατικά δίκτυα με στόχο όχι μόνο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των εταιρειών που συμμετέχουν αλλά και την ενίσχυση της δημιουργίας συνεργειών σε ευρύτερη κλίμακα.

Το έργο περιλαμβάνει τη δράση παρέμβασης σε επιχειρήσεις/ Οδηγό αυτοδιάγνωσης επιχειρήσεων/ Mentoring & clusters υπηρεσίες συμβουλευτικής, μία πλατφόρμα e-learning που θα ενοικιαστεί και θα περιλαμβάνει υλικό από τη συμβουλευτική και υπηρεσίες ενημέρωσης και επικοινωνίας.

Το πρόγραμμα θα υλοποιηθεί από το Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών. Αυτή τη στιγμή υπάρχει ανοιχτή πρόσκληση προς τις επιχειρήσεις και μέχρι σήμερα έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον για ένταξη 300 επιχειρήσεις από τους κλάδους του λιανεμπορίου, του χονδρεμπορίου, της εκπαίδευσης, της διαμεσολάβησης και του επισιτισμού. Στους τομείς αυτούς θα δημιουργηθούν 5 συνεργατικοί σχηματισμοί. Κάποιες από τις προτάσεις θα βραβευθούν με έπαθλα 50.000€, ενώ ο προϋπολογισμός αναμένεται να μειωθεί στα

750.000€. Καθυστέρησε η έναρξη, αλλά σύμφωνα με φορέα & ΕΦΔ μπορεί να υλοποιηθεί εμπρόθεσμα.

7. Ανάπτυξη Καινοτόμων Επιχειρηματικών Πρακτικών σε Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στο Δήμο Αθηναίων

Το έργο οδεύει προς άμεση δημοπράτηση.

Διεύθυνση: Ακαδημίας 7, Αθήνα

Προϋπολογισμός: 993.840 €

Περιγραφή: Το έργο αφορά την παροχή Συμβουλευτικής σε 180 επιχειρήσεις του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών, την ανάπτυξη σχεδίων εισαγωγής καινοτομιών στη λειτουργία 50 επιχειρήσεων, και τη δημιουργία συνεργατικών σχηματισμών με συνολικά 20 επιχειρήσεις. Η πρόσκληση προς τις επιχειρήσεις άνοιξε στις αρχές Φεβρουαρίου 2015, αλλά δεν φαίνεται να υπάρχουν αρκετές συμμετοχές.

Οι 75 από τις 100 επιχειρήσεις που προσήλθαν βρίσκονται εκτός του Δήμου Αθηναίων. Η προσέλευση δεν είναι μεγάλη καθώς τρέχουν παράλληλα άλλα δύο αντίστοιχα έργα (Ι.Μ.Ε.-Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.& Ε.Ε.Α.), οπότε υπάρχει και η σκέψη αναζήτησης επιχειρήσεων πόρτα-πόρτα. Το πρόγραμμα θα λειτουργήσει συνεχόμενα, οπότε δεν θα υπάρξουν διακριτοί κύκλοι.

8. Δημιουργία Δομής Στήριξης Νέων Επιχειρήσεων στο Ο.Π.Α. – Athens Center for Entrepreneurship (A.C.E.)

Το έργο οδεύει προς άμεση δημοπράτηση.

Διεύθυνση: Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Προϋπολογισμός: 1.706.500 €

Περιγραφή: Αντικείμενο της παρούσας πρότασης αποτελεί η ανάπτυξη και λειτουργία δομής στήριξης νέων επιχειρήσεων στο Ο.Π.Α. (Athens Center for Entrepreneurship – A.C.E.).

Το A.C.E. θα παρέχει υποστήριξη σε νέες επιχειρήσεις δίνοντας έμφαση σε καινοτομία, νέες τεχνολογίες και ηλεκτρονικό επιχειρείν, κοινωνική και πράσινη επιχειρηματικότητα, εξωστρέφεια κλπ. Θα υποστηριχθούν σταδιακά τουλάχιστον 50 νέες επιχειρήσεις, η επιλογή των οποίων θα γίνει με βάση επιχειρηματικά σχέδια που ωριμάζουν μέσα από διαγωνισμούς καινοτομίας που διεξάγει το ΟΠΑ (π.χ. διαγωνισμός Ennovation, διαγωνισμός Μ.Ο.Κ.Ε. κλπ.), εξειδικευμένα μεταπτυχιακά προγράμματα (π.χ. MBA

International – Κατεύθυνση: Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα) αλλά και άλλες δράσεις επιχειρηματικότητας που υποστηρίζει το Ο.Π.Α.

Το πρόγραμμα θα υλοποιηθεί από το Ο.Π.Α. -Ε.Λ.Κ.Ε.

Άλλα έργα τα οποία αυτή τη στιγμή βρίσκονται υπό μελέτη είναι ο **Κόμβος Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας για Διπλωματούχους Μηχανικούς** με προϋπολογισμό 3.140.584 €, η **Υποστήριξη των Αθηναϊκών Επιχειρήσεων στην Προσαρμογή τους για τη Διεξόδηση στις Διεθνείς Αγορές** με προϋπολογισμό 3.000.000 €, ο **Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Δομών Φιλοξενίας και Στήριξης Νεοφυών Επιχειρήσεων στον Τομέα του Λιανικού Εμπορίου του Δήμου Αθηναίων** με τον ίδιο προϋπολογισμό, το **Αθηναϊκό Εργαστήριο Μόδας** (1.911.666 €) και ο **Κόμβος Ανοικτής Καινοτομίας και Δημιουργικής Αριστείας Ε.Κ.Τ. για την Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας** (2.180.400 €).

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)
Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Ταύρος
τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479
www.ekdd.gr